

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Інститут електроенергетики
Електротехнічний факультет

Кафедра перекладу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню магістр

студента Шебанової Олександри Сергіївни
(ПІБ)

академічної групи 035М- 22з - ЕТФ
(шифр)

спеціальності 035 Філологія

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша –англійська» на тему: СИСТЕМА ЗАСОБІВ
МОВЛЕННСВОЇ МАНІПУЛЯЦІЇ У ЛЮБОВНОМУ ДИСКУРСІ І СПОСОБИ ЇЇ
ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.

(назва за наказом ректора)

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинго вою	інституцій ною	
кваліфікаційної роботи	Бойко Я.В.			
Рецензент	Нестерова О.Ю.			
Нормоконтролер	Короткова С.В.			

Дніпро
2023

ЗАТВЕРДЖЕНО:
завідувач кафедри перекладу
Висоцька Т.М.
« _____ » _____ 2023 року

**ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню магістр**

студентці Шебанової О. С. академічної групи 035М- 22з - ЕТФ
(прізвище та ініціали) (шифр)

Напряму 035 Філологія

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури (переклад включно), перша –англійська».

на тему СИСТЕМА ЗАСОБІВ МОВЛЕННЕВОЇ МАНІПУЛЯЦІЇ У ЛЮБОВНОМУ ДИСКУРСІ І СПОСОБИ ЇЇ ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ, затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» № №1373-с від 13.11.2023 р.

Розділ	Зміст	Термін виконання
Розділ 1	Дослідити поняття, мету, способи мовленнєвої маніпуляції. Уточнити поняття любовного дискурсу, розкрити його особливості, визначено способи перекладу мовленнєвої маніпуляції.	08.10.23
Розділ 2	Проаналізувати різні методи й прийоми мовленнєвої маніпуляції та її мовні маркери, визначити, способи відтворення мовних засобів мовленнєвої реалізації у перекладі текстів англомовного любовного дискурсу.	30.11.23

Завдання видано _____

(підпис керівника)

к.ф.н., доц, доцент кафедри
перекладу Бойко Я.В.
(прізвище, ініціали)

Дата видачі 01.09.2023

Дата подання до екзаменаційної комісії
Прийнято до виконання _____

(підпис студента)

08.12.2023
Шебанова О. С.
(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 114 с., 82 джерела.

Об'єкт дослідження: англомовний художній любовний дискурс.

Предмет дослідження: засоби мовленнєвої маніпуляції в комунікативно-прагматичному аспекті в англомовній художній прозі XIX – XX століття та їх відтворення у перекладі.

Мета кваліфікаційної роботи: вивчення засобів мовленнєвої маніпуляції в текстах художнього любовного дискурсу в комунікативно-прагматичному аспекті та способів їх відтворення українською мовою.

Методи дослідження: Інтент-аналіз; семантичний, синтаксичний, стилістичний та перекладознавчий аналіз.

У **теоретичній частині** досліджується поняття, мета, способи мовленнєвої маніпуляції. Уточнено поняття любовного дискурсу, розкрито його особливості, визначено способи перекладу мовленнєвої маніпуляції.

У **практичній частині** проаналізовано різні методи й прийоми мовленнєвої маніпуляції та визначено її мовні маркери, а також проаналізовано відтворення мовних засобів мовленнєвої реалізації у перекладі текстів англомовного любовного дискурсу.

Теоритична новизна роботи полягає в тому, що вперше в українському перекладознавстві здійснено спробу комплексного перекладознавчого аналізу шляхів відтворення мовних засобів маніпулятивних стратегій у текстах любовного дискурсу.

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю їх використання як у перекладознавчій практиці, так і при укладанні лекційних курсів з теорії перекладу, при проведенні семінарських і практичних занять зі стилістики та жанрових теорій перекладу, у спецкурсах з теорії дискурсу та лінгвістики тексту (розділи «Методи дослідження дискурсу», «Проблеми інтерпретації тексту»).

Ключові слова: МАНІПУЛЯЦІЯ, ДИСКУРС, МОВНІ ЗАСОБИ, ПЕРСУАЗИВНА КОМУНІКАТИВНО-МОВНА ДІЯ.

SUMMARY

Qualification paper: 114 p., 82 sources.

The object of the research is English artistic love discourse.

The purpose of the qualification work: means of speech manipulation in the communicative-pragmatic aspect in English literary prose of the 19th-20th centuries and their reproduction in translation.

The purpose of the study: to investigate the nature of manipulative influence in language; specify the content of the concept of speech manipulation in the discursive plan; generalize and specify the theoretical principles of reproduction of speech manipulation during the translation of texts.

Research methods: Intent analysis; semantic, syntactic, stylistic and translation analysis.

The **theoretical part** examines the concept, purpose, and methods of speech manipulation. The concept of love discourse is clarified, its features are revealed, and methods of translation of speech manipulation are defined.

In the **practical part**, various methods and techniques of speech manipulation are analyzed and its linguistic markers are determined, as well as the reproduction of linguistic means of speech realization in the translation of English love discourse texts is analyzed.

The **theoretical novelty** of the work lies in the fact that, for the first time in Ukrainian translation studies, an attempt has been made to conduct a comprehensive translation analysis of ways of reproducing linguistic means of manipulative strategies in the texts of love discourse.

The **practical significance** of the obtained results is determined by the possibility of their use both in the practice of translation studies and in the preparation of lecture courses on the theory of translation, in conducting seminar and practical classes on stylistics and genre theories of translation, in special courses on the theory of discourse and text linguistics (chapters “Methods of discourse research”, “Problems of text interpretation”), in scientific research of linguistic and psycholinguistic direction; in particular, in course, diploma and master's theses, as well as in the works of those obtaining scientific degrees, when preparing monographs.

Key words: MANIPULATION, DISCOURSE, LANGUAGE TOOLS, PERSUASIVE COMMUNICATIVE AND LANGUAGE ACTION.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ МОВЛЕННЄВОЇ МАНІПУЛЯЦІЇ У ЛІНГВІСТИЦІ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ	11
1.1 Поняття, мета та способи мовленнєвої маніпуляції	11
1.2 Мовленнєва маніпуляція як особливий тип персуазивної комунікативно-мовної дії та способи її перекладу	17
1.3 Специфіка любовного дискурсу.....	22
Висновки до 1 розділу	33
РОЗДІЛ 2 ВІДТВОРЕННЯ МОВЛЕННЄВОЇ МАНІПУЛЯЦІЇ У ПЕРЕКЛАДІ ТЕКСТІВ АНГЛОМОВНОГО ЛЮБОВНОГО ДИСКУРСУ	35
2.1 Мовні засоби реалізації маніпулятивних стратегій в англomовному любовному дискурсі.....	35
2.1.1 Мовні засоби реалізації маніпулятивних стратегій суб'єкта кохання-гри	35
2.1.2 Мовні засоби реалізації маніпулятивних стратегій маніакального закоханого	40
2.1.3 Мовні засоби реалізації маніпулятивних стратегій прагматичного закоханого	51
2.1.4 Мовні засоби реалізації маніпулятивних стратегій суб'єкта кохання-агапе	55
2.1.5 Мовні засоби реалізації маніпулятивних стратегій романтичного закоханого	58
2.2 Застосування граматичних трансформацій для збереження мовленнєвої маніпуляції у перекладі текстів англomовного любовного дискурсу	62

2.3 Застосування лексико-семантичних трансформацій для збереження мовленнєвої маніпуляції у перекладі текстів англомовного любовного дискурсу	67
2.4 Застосування лексико-граматичних трансформацій для збереження мовленнєвої маніпуляції у перекладі текстів англомовного любовного дискурсу	75
Висновки до 2 розділу	80
ВИСНОВКИ	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	90
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	96
ДОДАТОК Відтворення мовленнєвої маніпуляції у перекладі текстів англомовного любовного дискурсу	97

ВСТУП

Останні десятиріччя позначилися зростаючим інтересом науковців до вивчення впливу потенціалу мови, її можливостей регулювати поведінку людей, керувати процесами прийняття рішень і, зокрема, її здатності виступати інструментом маніпуляції свідомості як індивіда, так і соціуму в цілому.

Дослідження явища маніпуляції та мовленнєвого впливу на свідомість реципієнта привертає увагу багатьох спеціалістів різних галузей знань: психологів (С. І. Бернштейн, Д. Брайант, С. Томпсон, О. Л. Доценко, Т. М. Дридзе, О. О. Леонтєв, Б. Шердон), політологів (С. Кара-Мурза, Г. Лассуелл, Г. Г. Почепцов, Г. Шиллер), соціологів (Б. І. Мотузенко). В сучасному мовознавстві вивчення мовленнєвої маніпуляції – один із актуальних та перспективних напрямків дослідження. В останні роки з'явилися роботи А. Д. Дмитрук, К. В. Нікітіної, В. В. Зірки, Н. А. Остроушко, в яких аналізуються технології та стратегії маніпулятивного впливу на матеріалі політичного дискурсу, розглядається проблема мовленнєвого впливу і маніпуляції на матеріалі російськомовного рекламного дискурсу, але дослідження маніпулятивного впливу в англomовному любовному дискурсі та перекладацьких прийомів і стратегій відтворення мовних засобів маніпуляції не існує.

У галузі перекладознавства цей вектор сучасної лінгвістики екстраполюється як дослідження механізмів відтворення мовленнєвої маніпуляції, що вимагає комплексного вивчення текстів любовного дискурсу в площині взаємодії семантичного, експресивного і прагматичного рівнів його будови.

Актуальність роботи визначається тим, що в ній висвітлюються особливості застосування перекладацьких стратегій при відтворенні системи засобів мовленнєвої маніпуляції і відсутністю досліджень англomовного любовного дискурсу саме у площині перекладознавства.

Метою роботи є вивчення засобів мовленнєвої маніпуляції в текстах художнього любовного дискурсу в комунікативно-прагматичному аспекті та способів їх відтворення українською мовою.

Досягнення мети дипломної роботи передбачає розв'язання таких **завдань**:

- дослідити природу маніпуляційного впливу в мові;
- конкретизувати зміст поняття *мовленнєва маніпуляція* в дискурсивному плані;
- узагальнити та конкретизувати теоретичні засади відтворення мовленнєвої маніпуляції під час перекладу текстів;
- уточнити визначення любовного дискурсу відповідно до художнього мовлення;
- визначити специфіку любовного дискурсу;
- визначити стратегії мовленнєвої поведінки різних типів мовних особистостей;
- дослідити мовні засоби реалізації мовленнєвої маніпуляції у любовному дискурсі та способи їх відтворення при перекладі українською мовою;
- проаналізувати використання трансформацій для передачі мовленнєвої маніпуляції у текстах любовного дискурсу.

Об'єктом дослідження є англomовний художній любовний дискурс.

Предмет дослідження становлять засоби мовленнєвої маніпуляції в комунікативно-прагматичному аспекті в англomовній художній прозі XIX – XX століття та їх відтворення у перекладі.

Матеріалом дослідження слугували 120 мікротекстів, які вилучено методом суцільної вибірки з художніх творів британських та австралійського авторів XIX – XX століття (W. S. Maugham, Ch. Bronte, J. Fowles, C. McCullough) та їх україномовні переклади. У випадку відсутності останніх пропонувався власний варіант перекладу тексту оригіналу.

Основними **методами** у роботі є *дискурсивний* та *прагматичний* аналіз. *Дискурсивний* аналіз залучено для визначення особливостей любовного дискурсу, розкриття специфіки комунікативної поведінки персонажів із урахуванням соціальних, гендерних, психологічних чинників формування їхніх маніпулятивних стратегій. Комплексний *прагматичний* аналіз представлений у вигляді інтент-аналізу. За його допомогою досліджують маніпулятивні стратегії й тактики персонажів, успішність персонажної мовленнєвої взаємодії тощо. *Інтент-аналіз* застосовано для виявлення імпліцитних інтенцій персонажів і маніпулятивних тактик, які їх реалізують. За допомогою *семантичного*, *синтаксичного* та *стилістичного* аналізу виокремлено маркери мовленнєвої маніпуляції. Було також застосовано *перекладознавчий* аналіз з метою встановлення оптимальної перекладності, яка диктується домінантами тексту і коригується різницею текстових матеріалів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше в українському перекладознавстві здійснено спробу *комплексного* перекладознавчого аналізу шляхів відтворення мовних засобів маніпулятивних стратегій у текстах любовного дискурсу.

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю їх використання як у перекладознавчій практиці, так і при укладанні лекційних курсів з теорії перекладу, при проведенні семінарських і практичних занять зі стилістики та жанрових теорій перекладу, у спецкурсах з теорії дискурсу та лінгвістики тексту (розділи «Методи дослідження дискурсу», «Проблеми інтерпретації тексту»), у наукових дослідженнях лінгвістичного та психолінгвістичного спрямування; зокрема у курсових, дипломних і магістерських роботах, а також у працях здобувачів наукових ступенів, при підготовці монографій.

Структура роботи підпорядкована досягненню поставленої мети та завдань. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів з висновками до

кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури, джерел ілюстративного матеріалу та додатку.

У вступі сформульована тема роботи, визначена й конкретизована його мета, висвітлено питання про методи реалізації поставлених у роботі завдань. Подано також стислий огляд літератури з теми дослідження, обґрунтована актуальність роботи, її наукова новизна, доведена її практична цінність.

Перший розділ дипломної роботи присвячено визначенню поняття, мети, способів мовленнєвої маніпуляції, уточнено поняття любовного дискурсу, розкрито його особливості, визначено способи перекладу мовленнєвої маніпуляції.

У **другому** розділі проаналізовано різні методи й прийоми мовленнєвої маніпуляції та визначено її мовні маркери, а також проаналізовано відтворення мовних засобів мовленнєвої реалізації у перекладі текстів англомовного любовного дискурсу.

У **загальних висновках** сформульовано підсумки проведеного дослідження й окреслено перспективи подальших пошуків із цієї проблематики.

Апробація результатів дипломної роботи. Основні положення дипломного дослідження висвітлено на I Міжнародній науково-практичній конференції студентів та молодих учених «Наука в епоху соціокультурних змін: реалії та перспективи», яка відбулась 10 листопада 2023. Було представлено тези на тему «Мовленнєва маніпуляція як особливий тип персуазивної комунікативно-мовної дії та способи її перекладу».

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ МОВЛЕННЄВОЇ МАНІПУЛЯЦІЇ У ЛІНГВІСТИЦІ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ

1.1 Поняття, мета та способи мовленнєвої маніпуляції

Слово «маніпуляція» з професійного словника циркачів вже доволі давно перейшло до термінології, мало пов'язаної з мистецтвом рук (франц. *manipulateur* – рухи руки чи обох рук для виконання певного завдання) [9, 294]. Вправні рухи кінцівок замінилися не менш філігранними розумовими вправами. Та й мета маніпуляцій ускладнилася – з розважального дійства чи ремісничої праці вона трансформувалася до намагання вплинути і змінити те, що зовсім не матеріальне – людську свідомість. Варто зазначити, що асоціативно термін «маніпуляція» тісно пов'язаний з шахрайством, обманом, приховуванням справжніх мотивів [10, 19]. Отже, **психологічна маніпуляція** – різновид соціального впливу, який використовується для прихованого впровадження в психіку жертви цілей, бажань, намірів, відносин або установок маніпулятора, які не збігаються з актуально-існуючими потребами жертви. Це приховане управління людьми та їх поведінкою [27].

Ще на початку ХХ ст. Н. Рубакін писав, що «власне мова представляє собою особливо страшну силу, навіть таку силу, з якою в кінцевому підсумку, не здатний управлятися навіть найсильніший кулак, якщо тільки всі дії мови раціональні та систематичні» [27]. Адже словами не лише можна описати ситуацію, ними також можна сформулювати ситуацію. Для цього потрібно лише використати нові заміни вербалізації для уже відомих ситуацій.

Щоб дослідити природу маніпуляційного впливу в мові, слід звернутися до витоків визначення суті маніпуляції, запропонованих Дж. Серлем у його теорії непрямих мовленнєвих актів [72]. Як вважають Г. Г. Кларк та Т. Б. Карлсон, мовець може здійснити щодо одного й того ж адресата не лише прямий іллокутивний акт, а й непрямий, який Дж. Серль визначає як такий, що здійснюється опосередковано, через здійснення іншого іллокутивного акту [72,

442]. Тобто пропозиційний зміст висловлювання формально не збігається з наміром мовця. При маніпуляційному мовленнєвому акті ключовим моментом для адресата є приховати свої фактичні наміри, мотиви, цілі, зробити так, щоб реципієнт навіть не здогадувався про них. Саме тоді йдеться про маніпуляцію [72, 444].

Схоже визначення природи маніпуляції дає С. Кара-Мурза: вона полягає в наявності подвійного впливу – поряд із повідомленням, яке посилається відкрито, маніпулятор посилає адресату «закодований» сигнал, сподіваючись, що цей сигнал викличе в свідомості адресата ті образи, що потрібні маніпулятору. Цей прихований вплив опирається на «неявне знання», яким володіє адресат, на його здатність створювати в свідомості образи, що впливають на його почуття, думки та поведінку. Мистецтво маніпуляції полягає в тому, щоб пустити процес уяви в потрібне русло, але так, щоб людина не помітила прихованого впливу [63, 99]. Саме імпліцитні смисли слугують ключем до розуміння механізмів мовної маніпуляції. Імпліцитний смисл – це інформація, яка, не маючи безпосереднього формального вираження, виводиться з експліцитного змісту мовних одиниць унаслідок їхньої взаємодії зі знаннями отримувача (адресата – читача, слухача) тексту, зокрема, з інформацією, яка береться з контексту, та ситуації спілкування [63, 157].

За Т. ван Дейком, маніпуляція передбачає «здійснення неправомірного впливу за допомогою дискурсу: маніпулятори змушують інших вірити в те, що відповідає інтересам маніпулятора і суперечить найкращим інтересам об'єкта маніпуляції» [52, 360].

Психологічна складова в маніпуляції є очевидною: маніпулятивний вплив на поведінку людини характеризується особливою емоційністю і експресивністю. Такий вплив спирається на почуття, емоції, настрої адресата.

До механізмів, що забезпечують ефективність впливу, відносять низку внутрішньопсихічних процесів, що сприяють реалізації певних блок-схем, які

призводять до нейтралізації дій психологічної безпеки індивіда, до втрати ним пильності і полегшують здійснення маніпулятивного впливу.

Оскільки будь-яка взаємодія людей, пов'язана із спілкуванням, включає використання мови і засобів її вираження, маніпуляцію цілком можливо розглядати не тільки як соціальне чи психологічне, але й як явище соціолінгвістичного і психолінгвістичного характеру [50, 136].

Метою маніпуляції є досягнення конкретної комунікативної мети, зокрема, нав'язування певного бачення ситуації, що описується, формування нових ідей, прагнень, бажань, цілей; специфіка маніпуляції полягає у стратегічному використанні мовних засобів як тактичних ходів; таким чином, мовні структури набувають маніпулятивного наповнення в конкретних дискурсивних умовах. Хоча мета маніпулятора виглядає однозначною – завоювати адресата, керувати його думками і поведінкою шляхом впливу на його свідомість, маніпуляція за своєю природою є багатогранним, багатоаспектним, комплексним явищем, оскільки передбачає різноманітні прийоми впливу на людину [41].

Оскільки мова, як система, складається з трьох компонентів (фонологічного, синтаксичного й семантичного), маніпулювання також відбувається на трьох рівнях, але сягає свого апогею на рівні семантичному, оскільки саме він є найбільш «нестабільним» мовним рівнем, адже, за словами К. Зорніга, значення, тобто семантичний об'єм слова, постійно змінюється: розширюється або звужується його обсяг, підвищується або знижується інтенсивність значення, й усі ці зміни відбуваються, аби задовольнити вимоги конкретної ситуації [12, 16]. При маніпуляції зазвичай порушуються основні принципи спілкування. Це пов'язано передусім з особливостями подачі інформації. Макіавеллі писав: «Довгий час не говорив я того, у що вірю, ніколи не вірю я і в те, що говорю, і якщо іноді трапляється так, що я і справді кажу правду, я огортаю її такою брехнею, що її важко виявити» [22].

Маніпулятивні можливості мови надзвичайно багаті, а маніпулятивні техніки в повсякденній взаємодії стають все більш витонченими і замаскованими. Психологічні механізми різних за природою видів впливу не однакові. Кожний з них специфічний і застосовується за певних умов. Маніпулятор може навмисно довести жертву до потрібного психічного стану, використовуючи нетерплячість, невпевненість у собі, марнославство, зосередженість, жалісливість, пригніченість, розгубленість, нерішучість, ейфорію, азартність, жадібність, хвастоці, індивідуальні особливості психіки, шаблони, ефекти і ілюзії сприйняття, стандарти поведінки, стереотипи сприйняття і поведінки і т.д. Також використовуються в практиці повсякденного спілкування маніпуляції любов'ю, страхом, невпевненістю в собі, почуттям провини, почуттям гордості, почуттям жалю. Вибір відповідних до ситуації способів маніпуляції пов'язаний з моральною та психологічною культурою спілкування [32, 218–226].

Ступінь успішності маніпуляції багато в чому залежить від того, наскільки широкий арсенал використовуваних маніпулятором засобів психологічного впливу і наскільки маніпулятор гнучкий у їх використанні. Відзначимо деякі з них [34, 142–155]:

- *Цілеспрямоване перетворення інформації* може полягати в навмисному приховуванні або перекручуванні інформації. У цьому випадку, змінюється спосіб подачі інформації, який нерідко грає вирішальну роль у тому, щоб зміст було сприйнято необхідним його відправнику чином. Чималу роль грає момент подачі інформації, наприклад, її подача в незручний час або в незручній обстановці.

- *Приховування впливу* – засіб маніпуляції, досить складний маніпулятивний інструмент, спрямований на найбільш ретельне приховування намірів маніпулятора. Іноді цей момент може відбуватися природним шляхом – непомітно для самого маніпулятора. Набагато частіше використовується метод часткового висвітлення чи виборчої подачі матеріалу. У цьому випадку,

інформація подається настільки неповно, що насправді є лише видимість передачі інформації, а вона не передається зовсім.

- *Засоби примусу* – навіювання чи переконання є тими психологічними засобами, які різними шляхами переконують співрозмовника прийняти сторону маніпулятора.

Під маніпулятивними техніками розуміють різні відволікаючі обманні прийоми і способи впливу, які спонукають співрозмовника до дій і висловлювань, що завдає шкоди його інтересам і яких він би не зробив, якби не був введений в оману іншою стороною [74].

До мовних маніпулятивних технік належать:

- евфемізми,
- мовна метафора,
- підміна понять,
- порівняння на користь маніпулятора,
- переосмислення,
- пресуппозиції,
- імплантована оцінка,
- мовне скріплення,
- імплікатури,
- помилковий вибір,
- риторичне питання,
- двозначність,
- заміщення суб'єкта дії,
- підміна нейтральних понять емоційно-оцінними коррелянтами і навпаки, оборотність понять,
- помилкова аналогія,
- уникнення негативних частинок «ні» і «не»,
- ілюзія вибору,

- використання прийомів сугестії в мовній маніпуляції (м'якість та сила голосу, багатство інтонацій, паузи, високий темп мови) тощо [74, 163].

Одним із способів вивчення маніпуляції в залежності від матеріалу дослідження є міжособистісна маніпуляція, яка вивчається в текстах художніх творів. В них розглядаються наступні «особливості міжособистісної маніпуляції: а) прихований вплив однієї людини на іншу, б) ставлення маніпулятора до адресата як до засобу досягнення власних цілей, в) намагання маніпулятора отримати односторонню перевагу, г) використання сили, гра на слабкості» [18, 80–93]. Головна ідея таких лінгвістичних робіт полягає в тому, що маніпуляція розглядається крізь призму мови. Погляд вчених на маніпуляцію змінюється в залежності від того, який мовленнєвий матеріал лежить в основі їхніх досліджень. А. Акопова в своїй роботі помічає, що «кожен мовний елемент представляє собою дуже складний і чуттєвий інструмент, на котрому грає той, хто користується мовою» [47, 28–32], що «вибір слів та виразів є надзвичайно важливим інструментом влади для структурування тієї дійсності, про яку йде мова» [14, 383]. Можна говорити про те, що «будь-яке використання мови має на меті ефект впливу» [21, 20–23].

Отже, під мовленнєвою маніпуляцією розуміють вид мовного впливу, що використовується для прихованого занурення в психіку адресата цілей, бажань, намірів, відношень чи установок, що не співпадають з тими, які є в адресата в даний момент. До способів та технік, якими послуговується маніпулятор, відносять: цілеспрямоване перетворення інформації, приховування впливу, заміщення суб'єкта дії, ілюзія вибору тощо.

1.2 Мовленнєва маніпуляція як особливий тип персуазивної комунікативно-мовної дії та способи її перекладу

Мовленнєва маніпуляція – це особливий тип персуазивної комунікативно-мовної дії. Як було зазначено вище, вона націлена на те, щоб викликати те чи інше відношення або дію адресата саме в інтересах відправника повідомлення, які не обов'язково збігаються з інтересами адресата. При цьому адресат часто вже не розпізнає цю комунікативну установку на управління його поведінкою або думкою. Тому в художній комунікації варто говорити скоріше про сугестивний вплив, пов'язаний зі створенням певного настрою, з навіюванням, впливом в першу чергу на образну свідомість. Персуазивність і, зокрема, мовні маніпуляції як її інструментальне вираження в мовному висловлюванні чи тексті націлені на зміну (посилення або ослаблення) певної соціально-індивідуальної позиції. При цьому характер вербальних і невербальних дій адресата прогнозується і моделюється в потрібному відправнику повідомлення напрямку. Персуазивність можливо розглядати як потенційний прагматичний сенс окремих мовних одиниць. Це означає, що існує цілий ряд лінгвістичних явищ – лексичного, граматичного та стилістичного рівнів мови, що володіють потенціалом впливати на отримувача інформації і здатних висувати ті чи інші пов'язані з ними смисли в центр уваги [66, 148–164].

До мовних засобів реалізації персуазивності належать:

- мовні одиниці, у семантиці яких укладена позитивна оцінність;
- засоби семантичної гіперболізації оцінки, як позитивної, так і негативної, інтенсифікації ознаки;
- всі риторичні фігури, тропи, засоби образності, до яких належать метафора, метонімія, порівняння, каламбур, гра слів;
- різні засоби діалогізації та інтимізації викладу, які сприяють встановленню контакту з адресатом, скороченню дистанції між відправником і

одержувачем повідомлення. До них, в свою чергу, належать: форми звертання до адресата за допомогою особових займенників, прямої назви потенційного адресата чи звернень-питань, імперативи (спонукальні конструкції); питальні конструкції, серед яких виділяють риторичні питання і питання, що імітують інтерес адресата до обговорюваного предмета [65, 348–370].

Перераховані мовні засоби здатні брати участь в семантичному і структурному висуненні потрібної інформації.

Маніпуляція відіграє надзвичайно важливу роль у структурі художнього твору і, як правило, зберігається в перекладі, одночасно демонструючи при цьому вплив факторів мовного та особистісного (що йде від мовної особистості перекладача) характеру. Вплив власне мовних чинників на передачу маніпулятивного впливу одного персонажа на іншого виявляється, зокрема, в тому, що в процесі перекладу фонетичний ярус виявляється найбільш складним і найменш збереженим в процесі передачі маніпулятивного характеру спілкування. Прагматичний потенціал маніпулятивної ситуації зберігається за рахунок свого роду компенсації засобами інших ярусів (насамперед лексичного) [65, 361].

При перекладі перекладач як свого роду інтерпретатор оригінального тексту може посилити, послабити або адекватно передати маніпулятивний (або актуалізаційний) характер висловлювань персонажів. Важливо зазначити, що в процесі перекладу існує загроза подвійної маніпуляції: збереження прийомів маніпуляції оригіналу та створення нових у тексті перекладу.

Стильові особливості перекладених текстів виявляються в тому, що у кожного перекладача спостерігається певна специфіка передачі мовленнєвих маніпуляцій персонажів [15, 186–191].

Науковцями для опису процесу перекладу наразі широко вживається словосполучення «стратегія перекладу». Проведений нами огляд фахової літератури дозволяє стверджувати, що сьогодні вирізняють два основні типи перекладацьких стратегій: універсальні й аспектуальні. Універсальні

перекладацькі стратегії можна визначити як всезагальні правила і норми, яких повинен дотримуватися перекладач, незалежно від мови і типу тексту. Поряд з універсальними стратегіями в сучасному перекладознавстві вирізняють й стратегії аспектуальні (аспектні), котрі стосуються принципів засад вирішення часткових завдань у межах загальної настанови (тобто загальної стратегії перекладу) [31].

Як сукупність специфічних правил і принципів перекладу іншомовних текстів, аспектуальна стратегія може використовуватися для: 1) відтворення у тексті перекладу окремих аспектів тексту оригіналу; 2) перекладу текстів, які функціонують у просторі окремого дискурсу. З огляду на обрану тему дослідження, наш першочерговий інтерес викликають принципи перекладу, що застосовуються: а) з метою збереження експресивного, а це означає й маніпулятивного, заряду тексту оригіналу; б) до текстів, які функціонують у просторі любовного дискурсу.

Для реалізації експресивної функції мови у практичній діяльності людства виробилася розгалужена система засобів мовної експресії, репрезентована насамперед тропами й фігурами, за образом висловом В. М. Топорова, «мовними жестами», котрі покликані оптимізувати комунікацію й забезпечити високий ступінь впливу дискурсу на реципієнта [1, 11]. Чітке окреслення цих засобів є важливим водночас і для теорії, і для практики перекладу, оскільки недостатня увага до засобів та прийомів вираження експресії у тексті призводить до неадекватності перекладу і спотворення авторської інтенції. Зазначимо, що експресивно зарядженими (тобто експресивами чи експресемами) можуть бути найрізноманітніші одиниці мови, незалежно від їх приналежності до тієї чи іншої мовної системи, – про це неодноразово згадувалося у спеціальній літературі.

У залежності від формально-структурної приналежності засоби вираження експресивності традиційно поділяються на фонетичні, лексичні, словотвірні, морфологічні й синтаксичні. Для письмового перекладу

актуальними є останні три способи. Словотвірні засоби включають передусім словотвір, у т. ч. й широкий діапазон пестливих і демінутивних афіксів. Морфологічні експресивні засоби охоплюють шар слів різної частиномовної приналежності (характерні вигуки, підсилюючі частки, допоміжні дієслова, займенники), питомим для яких – окрім їх предметно-логічного значення – є ще й оцінний компонент: *'Ah, now you want to know too much'* [15].

Лексичні експресивні засоби представлені експресивно зарядженими словами та сталими виразами, що вже за своєю природою несуть у собі позитивну чи негативну оцінність: *'You look perfectly ravishing'* [15]. На рівні синтаксичної системи мови експресія досягається, переважно, за допомогою інверсії, тобто зміни звичного порядку слів у реченні, шляхом використання еліптичних (неповних) синтаксичних конструкцій, у яких вилучено той чи інший член речення, а також завдяки топікалізації, тобто відособленню елемента тематичного характеру: *'If you like'* [15].

Дослідники розрізняють поняття мовної й мовленнєвої експресивності. Мовна експресивність розуміється як сукупність узятих поза контекстом конотацій мовних одиниць; мовленнєва – як особлива організація мовних засобів, котра створює загальну забарвленість мовлення і певну функціональну експресивність [6, 16]. Мовні засоби вираження експресивності становлять експресивні засоби, питомі для самої системи. Під мовленнєвими засобами вираження експресивності маються на увазі експресивні засоби, котрі стають такими лише в контексті конкретної ситуації мовленнєвого акту [6, 43].

Використання з метою створення експресивного ефекту арсеналу засобів, напрацьованих у сфері риторики, вимагає врахування у нашому дослідженні й окремих аспектів цієї галузі знання. У рамках інтегративної лінгвориторичної парадигми видається доцільним потрактування тропів як специфічних продуктів мовномисленнєвого процесу мовної особистості, які водночас репрезентують і один з головних механізмів розвитку й функціонування лексичної системи, і фігур як особливих вербально-когнітивних утворень, що

синтезують у собі мисленнєвий і виражальний рівні мовлення продуцента дискурсу. З точки зору семасіології при розгляді понять емоційності й експресивності як об'єктів відтворення в перекладі іншомовного (у нашому випадку англomовного) тексту, слід, передусім, розрізняти слова, що називають емоції (*to hate, to love, to like* etc.), залишаючись при цьому експресивно нейтральними, і слова, що викликають емоційну реакцію реципієнта. Це можуть бути: 1) вигуки (*ah, oh, wow* etc.); 2) стилістично знижені слова, вульгаризми, лайка (*damn, bloody*); 3) неологізми (*theatredom*); 4) слова-інтенсифікатори (*terrible, dreadful, great, nice*); 5) слова, утворені за допомогою словотвірних елементів (*birdie, ringlet*) тощо.

Окрім цього, інструментом для досягнення емоційності, оцінності, виразності висловлення (що володіють маніпулятивним потенціалом), слугують засоби риторики як сукупності особливих структурних форм, прийомів побудови, які розраховані на переконання читача та його експресивну «обробку». Створенню експресивного ефекту сприяє насамперед використання різних видів тропів та фігур – специфічних словесних прийомів, які підсилюють зображувальність і виразність мовлення і роблять його переконливішим за рахунок самої мовної форми.

Шляхи перекладу метафор, зокрема, в аспекті збереження їх експресивного потенціалу, значною мірою залежать від типу метафори, глибини її проникнення у ментальні структури окремого етносу чи культури людства загалом. З точки зору вибору правильної стратегії відтворення експресивного потенціалу метафори у тексті перекладу викликає інтерес і класифікація різновидів метафор: послуговуючись такими критеріями, як частотність вживання метафор чи метафоричних поєднань слів і свіжість сприйняття метафори, дослідники виділяють **нериторичні** (індивідуально-авторські), **напівриторичні** і **риторичні** (з послабленим образним компонентом) метафори [1, 11]: *I love you with all my heart*.

Усі вище перелічені особливості, безумовно, потребують від перекладача адекватного відтворення маніпуляції засобами мови перекладу. Вибір перекладачем стратегій перекладу визначається впливом методологічних засад неориторики, зокрема, оптимізації мовного впливу на людину, в той час як збереження експресивного потенціалу мовних одиниць тексту оригіналу засобами цільової мови становить один з видів аспектуальних стратегій.

Відтворення асоціативно-образних ланцюгів із нанизуванням різноманітних стилістичних прийомів є одним із найскладніших викликів для перекладача. У такому випадку виникає необхідність системного співвідношення усіх змістових компонентів категорії експресивності, адже вони можуть бути представлені в текстах з певними девіаціями залежно від жанрових, стилістичних та індивідуально-авторських особливостей. Такий напрямок аналізу передбачає виявлення типів смислової інформації, що створюють емоційно-експресивний відтінок, визначення їх стилістичної значимості.

1.3 Особливості любовного дискурсу

Традиційно під терміном «дискурс» розуміють текст, що є результатом цілеспрямованої соціальної дії і текст як сукупність мовних, мовленнєвих, соціокультурних, прагматичних, когнітивних та психічних факторів [5, 136–137].

Р. Водак розглядає такі типи дискурсу: 1) еквівалент поняття «мовлення» (будь-яке конкретне висловлювання); 2) дискурс – це те, що є предметом дослідження «граматики тексту», яка вивчає послідовність висловлювань; 3) у рамках теорії висловлювання дискурсом називають «ситуацію висловлювання», під якою розуміють суб'єкта висловлювання, адресата, момент і місце висловлювання; 4) дискурс означає бесіду, яка розглядається як основний тип

висловлювання; 5) дискурс – це мовлення; 6) термін «дискурс» вживають для позначення системи обмежень, які накладаються на висловлювання [75].

О. Мороховський свого часу висловив думку про те, що дискурс – це «послідовність взаємопов'язаних висловлювань» [37, 5]. Л. Вороновська підкреслює: «у найширшому розумінні дискурс може розглядатися як мовленнєва діяльність у певній комунікативній сфері» [13, 157]. В. Михайленко виокремлює три основні класи вживання терміна «дискурс»: 1) власне лінгвістичне, де дискурс бачиться як мовлення, вписане у комунікативну ситуацію, як вид мовленнєвої комунікації, як одиниця спілкування; 2) поняття дискурсу, що використовується у публіцистиці та сягає праць французьких структуралістів (М. Фуко); 3) дискурс, що використовується у формальній лінгвістиці, яка намагається ввести елементи дискурсивних понять в арсенал генеративної граматики (Т. Райнхарт, Х. Капм) [36, 10]. О. Селіванова пропонує таке визначення дискурсу: 1) зв'язний текст у контексті численних супровідних фонових чинників (онтологічних, соціокультурних, психологічних тощо); 2) замкнена цілісна комунікативна ситуація, складниками якої є комуніканти й текст, що є знаковим посередником і зумовлений різними чинниками, що опосередковують спілкування й розуміння (соціальними, культурними, етнічними і т. ін.); 3) стиль мовного спілкування; 4) зразок мовної поведінки у певній соціальній сфері, що має певний набір змінних [44, 119]. Серед пріоритетних напрямів текстоцентричних досліджень важлива роль належить створенню типології категорій тексту й дискурсу. Н. Кондратенко виокремлює три групи категорій: основні, внутрішньотекстові та зовнішньотекстові. До основних категорій дослідниця зараховує інформативність і комунікативність. Внутрішньотекстові категорії скеровані всередину тексту і характеризуються зв'язністю, цілісністю, членованістю. Зовнішньотекстові категорії дають змогу тлумачити текст як елемент вербальної комунікації між мовцями та між текстами. До цієї групи належать референтність, інтерсуб'єктність та інтертекстуальність [29, 6].

К. Серажим підкреслює, що двома нерівнозначними сторонами дискурсу є мовлення та текст. Дискурс розуміється як все, що говориться та пишеться людиною, а, отже, терміни «мовлення» та «текст» є видовими відносно родового поняття «дискурс», що їх об'єднує [45, 18]. Ю. Половинчак дискурс розуміє як текст, але такий, що складається з комунікативних одиниць мови – речень та їх об'єднань у більші єдності, що перебувають у безперервному змістовому зв'язку, що й дозволяє сприймати його як цілісне утворення [41]. Наступну дефініцію пропонувала О. Переломова: «Зв'язні послідовності мовленнєвих актів називають називають дискурсом. Висловлення (або послідовність висловлень), що передається від мовця слухачу, стає текстом, коли воно виявляється зафіксованим на письмі (або за допомогою звукозаписувального апарату). Текст, отже, постає у вигляді «інформаційного сліду» дискурсу, що відбувся» [38]. Поняття дискурсу часто асоціюється з типами та формами мовлення. Г. Бацевич подає перелік типів дискурсів (теле- і радіодискурси, газетний, театральний, кінодискурс, рекламний дискурс, політичний, релігійний), серед яких він також називає літературний дискурс. Привертає увагу також саме визначення мовознавцем дискурсу, з погляду комунікативної інтерації і мовної картини світу, презентованої мовцем і осмисленої слухачем: «Дискурс – тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище. Іншими словами, дискурс – це сукупність мовленнєво-мисленнєвих дій комунікантів, пов'язаних із пізнанням, осмисленням і презентацією світу мовцем і осмисленням мовної картини світу адресата слухачем» [65, 148].

Практично недослідженим з погляду його організації – лінгвістичних структур, що відображають певний когнітивний стан (знання, наміри, установки) є любовний дискурс.

Дуже важливо акцентувати увагу на принциповій різниці значень двох слів, які, на перший погляд, видаються синонімами. «Любов» та «кохання». Останнє – зазвичай використовується для позначення стосунків між чоловіком та жінкою. В різні часи, в різних регіонах України поняття «кохання» та

«любов» тлумачилися по-різному. М. Томенко, розглянувши це питання, робить висновок: «Виходячи з традиції вживання цих двох понять і смислового навантаження, якого вони набувають у поезії, літературі, фольклорі можна твердити: кохання характеризується поетичним та ірраціональним змістом стосунків; почуттєвістю та романтизмом як невід'ємними рисами. Любов характеризує більш сталі стосунки, які, як правило, трансформуються формалізуються в подружнє життя. Любов не втрачає почуттєвості, хоча вже й не має стану поетичної закоханості» [15, 187]. Отже, ми використовуємо поняття «любов» і «кохання» на позначення різних почуттєвих явищ.

Любовний дискурс осмислюється науковцями як складний феномен людського життя, як можливість, філософська гіпотеза, як неіндивідуалістичне переживання, на якому лежить відбиток класової, соціальної і часової приналежності. Цей вид дискурсу обслуговує сферу романтичного спілкування і реалізується за допомогою низки мовленнєвих жанрів: зізнання в коханні, пропозиція руки та серця, суперечка закоханих тощо.

Складний, суперечливий характер любові проявляється в наявності двох полярних почуттів: позитивного і негативного емоційних переживань. Аналіз фактичного матеріалу дозволяє нам зробити висновок про те, що, коли любов описується з позитивної точки зору, вона нерідко супроводжується іншими позитивними емоціями такими, як: щастям (happiness), радістю (joy), прихильністю (affection), інтересом (interest), задоволенням (pleasure), захопленням (delight), турботою (care) і хвилюванням (excitement). Іншими словами, характерним аспектом любові є особливий емоційний ореол її носія, який виражається в душевному підйомі і радісному світосприйнятті людини. Також, любов може бути представлена в комплексі з негативними емоційними станами такими, як: печаль (sorrow), туга (longing for), відчай (despair), страждання (suffering), біль (pain) і навіть страх (fear). Таким чином, можна зробити висновок про те, що любов – це емоційний стан, який може виражатися як позитивними, так і негативними емоціями і мати різне лексичне вираження.

Основними загальними рисами любовного дискурсу є його підвищена емоційність, ритуальність, ситуативна зумовленість, яскраве гендерне забарвлення, реалізація парольної функції мовлення (вживання мовних одиниць символічного значення, які відомі лише закоханим) та кооперативно-спрямована стратегія ввічливості, більша, порівняно з іншими комунікативними ситуаціями, тенденція до граничної відвертості про себе (self-disclosure), наявність особливого культурно-детермінованого невербального коду та маніпулятивність.

Мовлення закоханих обумовлюється соціальними, культурними, історичними, психологічними факторами, що дозволяє виділити його в окремий дискурс, який має особливості як вербального, так і невербального характеру. Вербальне вираження почуття кохання пов'язано із соціокультурними нормами суспільства. Вивчення любовного дискурсу вимагає широкого застосування різноманітних способів та прийомів дослідження в їх сукупності і взаємозв'язку.

Саме на це й звернув увагу Ролан Барт у своїй книзі, що стала практично бестселером у Франції, – «Фрагменти мови закоханого» [15]. І хоча з часу виходу книги Барта пройшло більше 40 років, «мова кохання балакучого» так і не удостоїлася уваги конкретних досліджень ні з боку лінгвістики, ні з боку соціології (антропології в цілому).

У названій вище книзі Барт виділив так звані фігури – мовні епізоди, що озвучуються закоханими всіх часів і народів. Фігури – це «уламки дискурсу» закоханого: фігури виокремлюються, коли вдається розпізнати в даному дискурсі щось, що було прочитано, почуто, випробувано. Фігура окреслена (як знак) і пам'ятна як образ [5, 82]. Аналізуючи художні, філософські, психоаналітичні тексти про любов з часів Платона і до сучасних психоаналітиків, Барт виділив близько 80 фігур, які тематично організовують дискурс закоханого й покриваються відповідним полем лексем і цілих фраз з типовим значенням. Як стверджує Барт, в глибині фігури лежить певна

синтаксична «арія», спосіб конструювання дискурсу, який присутній в нашій пам'яті – наприклад, якщо суб'єкт очікує побачення з коханим об'єктом, у нього в голові нескінченно повторюється арія-фраза «все-таки так не можна», «все-таки міг би / могла б ...» [5, 84]. Мовою когнітивної лінгвістики, мабуть, можна говорити про те, що той чи інший «фрейм» поведінки закоханого проявляється в наборі стереотипних тем та реалізуючих їх реплік. Тож однією з рис любовного дискурсу є також стереотипність.

Барт не розглядав специфіку розподілу фігур любовної мови на тому чи іншому відрізку буття культури і не торкався їх специфічного словесного втілення. Необхідно також зазначити, що розподіл фігур в любовному дискурсі залежить як від національно-культурної приналежності закоханого-мовця, так і від світовідчуття епохи, в період якої переживається любовне почуття, від когнітивних установок групи, до якої належить мовець.

Наявні дослідження любовного дискурсу дозволяють говорити про його жанрову обумовленість, яка полягає в міжособистісних відносинах суб'єктів комунікації в певній емоційній ситуації, наприклад, ситуації знайомства, залицяння, зізнання в коханні тощо. Аналіз показує, що мовленнєве оформлення інтимно-особистісних відносин функціонально обумовлено «спеціальною» мовою – мовою довірливості, ніжності, емоційності, доступною для розуміння кожного, незважаючи на те, що ця мова орієнтована на конкретну людину. В інтимно-особистісній комунікації між партнерами відбувається щось більше, ніж просто передача і сприйняття слів. Мовленнєва діяльність закоханих являє собою кодові сигнали, які від людини до людини передають насичену думками інформацію, сприяючи розвитку комунікації ідей та почуттів [48].

Істотну роль для дослідження любовного дискурсу відіграє проксемика, оскільки розгортання відносин здійснюється в рамках інтимних просторово-часових координат. Єдиний континуум любовного дискурсу являє собою систему форм вербальної і невербальної поведінки, які змінюються в часі і

просторі, здатних миттєво реагувати на будь-яку зміну в структурі конкретної міжособистісної взаємодії [48, 75].

Деякі вчені (П. Вацлавік, Дж. Бівін, Д. Джексон, О.Л. Доценко та ін.) вважають, що комунікативний простір дискурсу (у тому числі й любовного) не є відокремленою від комунікації сутністю; він виникає там і тоді, де і коли виникають певні комунікативні відносини між двома партнерами по спілкуванню. Звідси випливає, що комунікативний простір любовного дискурсу неоднорідний: він має свою щільність, залежить від інтенсивності, кількості взаємодій та комунікативної дистанції між партнерами, а також характеризується певною протяжністю. Зауважимо, що комунікативна дистанція робить істотний вплив на вибір стратегій і засобів комунікативного впливу. Системний підхід до дослідження любовного дискурсу дозволяє розкрити безліч причинно-наслідкових зв'язків і відносин усередині самого дискурсу, його взаємодію з іншими дискурсами, зв'язок із зовнішнім середовищем, вплив цього середовища на характер, цілі та стратегії спілкування.

Вивчення любовного дискурсу передбачає також звернення до його змістовної сторони. Застосовувані в комунікативній лінгвістиці змістовний і структурний контент-аналізи зосереджують увагу на дискурсах партнерів шляхом оцінки та інтерпретації їх форми і змісту, прагнучі розкрити характер взаємовідносин комунікантів і закономірності руху інформації в рамках комунікативної ситуації. Інтент-аналіз любовного дискурсу дозволяє розглянути цілеспрямованість процесу вербальної інтеракції, в якій учасники комунікації реалізують однакові або відмінні один від одного мотиви, цілі і наміри, представлені відповідно як односпрямовані або протилежно спрямовані вектори [40].

Завдяки проаналізованим відмінностям можна встановити, що дискурс суб'єкта, що переживає стан любові, має чіткі властивості, які охоплюють як специфіку сприйняття свого стану, так і спосіб мовлення, текстотворення, вибір

маніпулятивних стратегій. Розглянемо ці властивості в схематичному нарисі найбільш характерних особливостей.

У спілкуванні закоханих поєднуються елементи як особистісного, так соціально-детермінованого дискурсів. З одного боку, комунікація між закоханими визначається як *personalized communication / idiomatic communication*, якому притаманне використання лексичних одиниць або висловлювань, що мають символічне значення лише для двох закоханих (*relationship-specific messages, personal idioms*). Використання цих лексичних одиниць або висловлювань кимось іншим може розглядатися як порушення приватності, оскільки вони втілюють тенденцію мовців до створення емоційної близькості, «втаємниченості».

Мова закоханої людини, як правило, метафорична, що додає особливого поетичного тону любовному дискурсу. Ймовірно, точність референції і значення розмиваються в любовному дискурсі через неясність самого об'єкта. Закохана людина ніколи не може бути повністю впевненою в тому, як будуть сприйняті його слова, як відреагує на них його партнер, чи зрозуміє він, який саме зміст був закладений в любовне визнання тощо. Дискурсивні особливості мовлення закоханих залежать від психологічного портрету кожного із учасників такого спілкування.

Теоретичною базою при виділенні в любовному дискурсі типових особистостей-учасників спілкування закоханих стало поняття «мовної особистості», яке активно розробляється сучасною лінгвістикою (Г. Штейнталь, В. Вундт, О. Потєбня, О. Шахматов, О. Леонтєва, Ю. Караулова, Г. Богіна, А. Пузирьова) [44, 27]. Виділяють такі типи мовних особистостей, як: *романтичний закоханий (romantic lover)*, *суб'єкт кохання-гри (ludus lover)*, *прагматичний закоханий (pragmatic lover)*, *маніакальний закоханий (maniac lover)*, та *суб'єкт кохання-агапе (agapic lover)*. Така типізація дозволяє описати характерні ситуації спілкування, в яких проявляються ці особистості, виділити основні жанри комунікативної взаємодії, проаналізувати стильові

реєстри, емоційну тональність спілкування та використання маніпулятивних стратегій, які детермінуються саме цим типом мовної особистості у дискурсі кохання.

Вербальний портрет мовної особистості – **суб'єкта кохання-гри** детермінується психологічною установкою на гру в комунікації. Прототиповим жанром, в якому реалізується кохання-гра, є романтичний флірт. Для мовної особистості суб'єкта кохання-гри характерними є недомовки, приховування приватної інформації як про себе, так і своїх комунікативних намірів, адресат має весь час здогадуватися про рівень зацікавленості адресанта [44, 100].

Основною є куртуазна комунікативна стратегія. Частотним є використання такого комунікативного прийому, як використання неправдивих тверджень. Відповідно, емоційна тональність спілкування, детермінована психологічними особливостями мовної особистості суб'єкта кохання-гри, є позитивно-спрямованою, із елементами гри з партнером. На мовленнєво-поведінковому рівні частотним є використання жартів, іронічних висловлювань, спостерігається відсутність властивої романтичному коханню патетики та тенденції до граничної відвертості про себе.

Однією з провідних маніпулятивних стратегій мовної особистості суб'єкта кохання-гри є самопрезентація, оскільки збільшення взаємної обізнаності призводить до збільшення довіри та скорочення соціальної дистанції між мовцями.

Хоча стратегія самопрезентації привертала увагу дослідників здебільшого в межах політичного дискурсу, зокрема в мовленнєвих жанрах «політичні дебати» та «політична промова» (Р. А. Сафіна, Ю. А. Заїкіна, О. А. Атьман, А. І. Дубських), можна погодитись з думкою О.І. Іссерс, яка вважає, що стратегія самопрезентації в тій чи іншій мірі присутня у будь-яких умовах комунікації як допоміжна стратегія [20]. Стратегія самопрезентації може бути визначена як управління сприйняттям реципієнта шляхом цілеспрямованого привертання його уваги до таких особливостей свого зовнішнього вигляду, своєї поведінки,

ситуації, які запускають механізм соціального сприйняття [43]. Слід зазначити, що мається на увазі «штучна», цілеспрямована самопрезентація, на відміну від «природної», такої, що властива всім людям та реалізується мимовільно та неусвідомлено.

У повсякденному спілкуванні для мовної особистості **прагматичного закоханого** характерною є раціональна стратегія мовленнєвої поведінки. У пропозиціях про почуття кохання спостерігаються дискурсивні маркери логічних відносин причини, наслідку або умови: *And that, logically, leads me to the obvious conclusion – that I love you, and that we must be married as soon as possible*. Констатація факту в дискурсі прагматичного кохання переважає над гіперболізацією, спостерігається тенденція до максимальної точності, буквральності та правдивості у висловлюваннях, відчутна орієнтація на з'ясування реального стану справ, що не враховує емоції співрозмовника. Мовна особистість прагматичного закоханого реалізується, як правило, у побутовому дискурсі, у різноманітних ситуаціях повсякденного спілкування [57, 250].

Основною стратегією особистості **маніакального закоханого** є здійснення сильного емоційного впливу (вербально та невербально) на адресата з метою втримання та контролю над його почуттям. У межах цієї стратегії розглядаються дві тактики вербальної поведінки. Перша полягає у цілеспрямованому намірі викликати емоцію жалю, співчуття у адресата, зокрема, шляхом приниження себе та звеличення співрозмовника. З тактикою викликання емоцій співчуття та жалощів у адресата пов'язані мовні прийоми опису власного почуття як вкрай болісного, такого, що має сильний вплив на самопочуття мовця: *When my love affairs break up, I get so depressed that I have even thought of suicide*. Друга тактика включає в себе більш агресивні, владні прийоми контролю над адресатом, інвективні стратегії, тощо. Мовна особистість маніакального закоханого може реалізувати себе в афективному, владному типі дискурсу, у вживанні «емоційної тиранії», що реалізується в

інвективній мовленнєвій поведінці, наприклад, риторичних питаннях (*Do you love me, then?*), звинуваченнях (*You don't love me*), демонстративній вербальній поведінці (*I don't care if you still love me or not*), погрозах (*And if you don't do that, I will fall ill or become very unhappy*), категоричних вимогах (*I have done so much for you, so now you should do this for me. I want you to live your life according to my beliefs and ideas*). Важливо, що метою маніакального закоханого є не стільки контроль над діями адресанта, скільки контроль над його (її) внутрішнім світом: *I need you to need me, and to look after me exactly the way I have in mind. I need your attention, your sympathy, your consent, your time, your presence, your love.*

Мовна особистість **суб'єкта кохання-агапе** описує своє почуття відповідно до існуючих моделей теоретичного опису цього типу кохання. Мовній особистості суб'єкта кохання-агапе властива всеохоплююча адресатність: певна «розмитість» образу адресата, яким може бути як кохана людина, так і родич, і друг, і навіть знайомий. Зважаючи на існуючу в англо-американській культурі систему цінностей, таких, як: *personal growth, individual freedom, self-reliance*, враховуючи індивідуалістичність західної культури в цілому, можна зробити висновок, що якщо кохання-агапе і має високий аксіологічний статус у філософії та релігії, то у повсякденній, „наївній” свідомості агапе не належить до основних цінностей суспільства. Кохання-агапе переважно передається теоретично-описово, дистанційовано. Вживання дієслів переважно активного способу теперішнього часу концептуалізує таке кохання як субстанцію / силу, наділену характеристикою акціональності: *Love makes us see the truth, makes it our duty to tell the truth. Love drives us, even when we are not aware of it* [57, 254]. Для мовної особистості суб'єкта кохання-агапе є також характерним використання маніпулятивних прийомів.

Отже, любовний дискурс – це вид дискурсу, який обслуговує сферу романтичного спілкування та реалізується за допомогою низки мовленнєвих жанрів таких як зізнання в коханні, суперечка закоханих. Любовному дискурсу

властиві підвищена емоційність, ритуальність, гендерне забарвлення, маніпулятивність тощо. Виділення в любовному дискурсі типових особистостей-учасників спілкування та їх розділення на типи (романтичний закоханий, суб'єкт кохання-гри, прагматичний закоханий, маніакальний закоханий та суб'єкт кохання-агапе) дозволило проаналізувати використання ними маніпулятивних стратегій.

Висновки до 1 розділу

Мовленнєва маніпуляція належить до актуальних проблем сучасної лінгвістики. Мовленнєвою маніпуляцією вважають використання особливостей мови та принципів її вживання з метою прихованого впливу на адресата в потрібному для мовця напрямі. Тобто, коли приховані можливості мови використовуються мовцем для того, щоб нав'язати адресатові певне уявлення про дійсність, сформувати потрібне ставлення до неї, викликати необхідну адресанту емоційну реакцію, можна говорити про мовну маніпуляцію як особливий тип персуазивної комунікативно-мовної дії. В даному випадку адресант активний, а адресат пасивний: йому пропонується вже готовий продукт для роздумів, а сам він при цьому жодних самостійних розумових зусиль не прикладає.

Більшість маніпулятивних технологій заснована на спотворенні, приховуванні та іншому використанні інформації. Велике значення має те, кому належить інформація, що надається, і чи може її власник отримати користь з маніпуляцій цієї інформацією.

Найрізноманітніші одиниці мови, незалежно від їх приналежності до тієї чи іншої мовної системи (фонетичної, словотвірної, морфологічної, лексичної, синтаксичної), можуть мати маніпулятивну функцію. Створенню маніпулятивного ефекту сприяє використання різних видів тропів та фігур (метафора, метонімія, порівняння, гіпербола тощо), оцінної лексики,

синтаксичних засобів (інверсії, еліптичних конструкцій). Саме тому найважливішим завданням перекладача є адекватне відтворення мовних одиниць тексту оригіналу засобами цільової мови.

Розрізняють універсальні й аспектуальні стратегії перекладу, які активно використовуються для відтворення мовленнєвої маніпуляції у перекладі. Універсальні перекладацькі стратегії визначаються як всезагальні правила і норми, яких повинен дотримуватися перекладач, незалежно від мови і типу тексту. Аспектуальні стратегії стосуються принципів засад вирішення часткових завдань у межах загальної настанови (тобто загальної стратегії перекладу).

Любовний дискурс – це область інтимно-особистісного спілкування між чоловіком та жінкою, в основі якого лежить любовне почуття між індивідами, що вступають у емоційну взаємодію та здійснюють обмін емотивними вербальними і невербальними знаками. Особливими рисами цього різновиду дискурсу є підвищена емоційність, ритуальність, ситуативна зумовленість, яскраве гендерне забарвлення, реалізація парольної функції мовлення, кооперативно-спрямована стратегія ввічливості, тенденція до граничної відвертості про себе, маніпулятивність.

Розрізняють 4 типи мовних особистостей (романтичний закоханий, суб'єкт кохання-гри, прагматичний закоханий, маніакальний закоханий та суб'єкт кохання-агапе), яким, в свою чергу, притаманні певні маніпулятивні стратегії, найяскравішим, традиційним і широко вживаним компонентом яких є емотивна лексика.

РОЗДІЛ 2 ВІДТВОРЕННЯ МОВЛЕННЄВОЇ МАНІПУЛЯЦІЇ У ПЕРЕКЛАДІ ТЕКСТІВ АНГЛОМОВНОГО ЛЮБОВНОГО ДИСКУРСУ

2.1 Мовні засоби реалізації маніпулятивних стратегій в англomовному любomвому дискурсі

2.1.1 Мовні засоби реалізації маніпулятивних стратегій суб'єкта кохання-гри

Маніпуляція індивідуальною свідомістю відбувається в ситуаціях, коли людина стає об'єктом впливу та використання засобів прихованого примусу на міжособистісному рівні у діалогічному дискурсі (людина→людина). Саме такий тип маніпулятивного впливу знаходиться у фокусі нашого дослідження. Можна припустити, що маніпулятор в першу чергу змінює або корегує деякі аспекти людської когніції, особливо логічний хід мислення, емоції, уявлення, погляди тощо, з метою непомітно спрямувати реципієнта у потрібному напрямку.

У наступному фрагменті головний герой роману «Тягар пристрастей людських» двадцятирічний Філіп Кері, ще зовсім недосвідчений у стосунках з протилежною статтю, підігрує закоханій у нього міс Уілкінсон:

“I'm beginning to be rather frightened of you”, said Miss Wilkinson.

“You'll come out after supper, won't you?” he begged.

“Not unless you promise to behave yourself.”

“I'll promise anything” [82, 1–2].

Мовними засобами цієї стратегії виступають розділове питання (*You'll come out after supper, won't you?*), модальне дієслово *will*, неозначений займенник *anything*.

Філіп має на меті переконати міс Уілкінсон в істинності своїх почуттів до неї, прикидаючись пристрасним закоханим. Наприклад:

"You mustn't have those shining eyes," she said to him afterwards. 'What will your Aunt Louisa think?"

"I don't care what she thinks" [82, 3].

"Do you like me at all?"

"Yes, awfully" [82, 23].

До мовних засобів цього прийому відносяться заперечення (*I don't care*), що виражає удавану байдужість мовця, та підсилювальний прислівник *awfully*, який втратив своє основне, предметно-логічне значення й виступає лише в емоціональному значенні підсилення якості.

У наступному фрагменті адресант імпліцитно висловлює свої почуття, вживаючи умовне речення (*if I could only say all the things that burn my heart*). Такий спосіб вираження власних почуттів та емоцій сприяє емоційній привабливості комуніканта. Емоційна привабливість індивіда – здатність особистості до розуміння психічних станів партнера по спілкуванню і особливо – до співпереживання з ним. Таким чином, емоційно приваблива людина може легко викликати у іншої людини, з якою вона спілкується, відповідну емоційну реакцію. Варто відзначити використання у мовленнєвому акті маніпулятора таких інструментів досягнення емоційності як **вигук** (*oh*) та **мовна метафора** (*all the things that burn my heart*).

"How beautifully you make love," she said.

That was what he thought himself.

"Oh, if I could only say all the things that burn my heart!" he murmured passionately.

It was splendid. It was the most thrilling game he had ever played; and the wonderful thing was that he felt almost all he said. It was only that he exaggerated a little. He was tremendously interested and excited in the effect he could see it had on her. It was obviously with an effort that at last she suggested going in.

“Oh, don't go yet,” he cried.

“I must,” she muttered. ‘I'm frightened.’”

He had a sudden intuition what was the right thing to do then.

“I can't go in yet. I shall stay here and think. My cheeks are burning. I want the night-air. Good-night” [82, 24–28].

Головний герой вербалізує свій емоційний стан, описуючи фізичні реакції (*My cheeks are burning. I want the night-air*). У коментарях автора читаємо, що для Філіпа це була найбільш захоплююча гра, і йому було надзвичайно цікаво спостерігати за реакцією міс Уілкінсон на його слова.

Психолог С. А. Зелінський називає спосіб маніпуляції, до якого вдається юнак (*I can't go in yet. I shall stay here and think. My cheeks are burning. I want the night-air. Good-night.*), «**уявною слабкістю**» [22]. Даний принцип спрямований на прагнення з боку маніпулятора показати об'єкту маніпуляції свою слабкість, і тим самим домогтися бажаного, бо якщо один з комунікантів слабкіше, запускається ефект поблажливості, а значить цензура психіки людини починає функціонувати в розслабленому режимі, як би не сприймаючи інформацію, що надходить від інформатора, всерйоз. Таким чином інформація, що виходить від маніпулятора проходить відразу в підсвідомість, відкладається там у вигляді установок і патернів поведінки, а значить маніпулятор досягає своєї мети, тому що об'єкт маніпуляції, сам того не підозрюючи, через певний час почне виконувати закладені в підсвідомість установки, або, іншими словами, виконувати таємну волю маніпулятора.

Наступний прийом – «**недомовка з натяком на певні обставини**» [22]. Це спосіб маніпулювання за допомогою особливого роду недомовок, що формують в об'єкта маніпуляції помилкову впевненість у сказаному, за допомогою несвідомого домислювання їм тих чи інших ситуацій. Фактично це створення інтриги, нагнітання атмосфери таємничості. Завдяки одній фразі, сказаній Філіпом зі сміхом (*You want to know too much*), міс Уілкінсон повірила,

що у нього були якісь любовні стосунки раніше, що підвищило самооцінку юнака:

“I’m quite frightened of you,” she said. “You’re so sarcastic.”

Then she asked him playfully whether he had not had any love affairs at Heidelberg.

Without thinking, he frankly answered that he had not; but she refused to believe him.

“How secretive you are!” she said. “At your age is it likely?”

He blushed and laughed.

“You want to know too much,” he said.

“Ah, I thought so,” she laughed triumphantly. “Look at him blushing” [82, 29].

У аналогічній комунікативній ситуації молодий чоловік використовує таку ж фразу з наміром переконати міс Уілкінсон в тому, що він думає лише про неї. Варто зазначити, що суб’єкту кохання-гри властиве **використання недомовок** [22], а об’єкт кохання-гри має весь час здогадуватися про рівень зацікавленості суб’єкта:

“Twopence for your thoughts,” smiled Miss Wilkinson.

“I was thinking about you,” he answered boldly.

That at all events committed him to nothing.

“What were you thinking?”

“Ah, now you want to know too much.”

“Naughty boy!” said Miss Wilkinson [82, 30–31].

На розпитування міс Уілкінсон, про що насправді думає Філіп, він відповідає недомовками, які мають маніпулятивний потенціал. Мовними засобами цієї маніпулятивної стратегії виступають вигук (*ah*), прислівник часу (*now*), неозначений займенник *much*, посилений інтенсифікатором *too*.

Комплімент як форма похвали або захоплення у вигляді люб’язностей, приємних слів також може мати маніпулятивний характер. Філіп відповідає жінці компліментом на комплімент. Саме цей елемент виконує одну з найважливіших ролей у коханні-грі:

“Flannels suit you,” she said. “You look very nice this afternoon.”

He blushed with delight.

“I can honestly return the compliment. You look perfectly ravishing.”

“She smiled and gave him a long look with her black eyes” [82, 32–33].

«Вам личить спортивний костюм,» – сказала вона. – «Ви сьогодні дуже гарно виглядаєте.»

Філіп почервонів від задоволення.

«Можу також щиро зробити Вам комплімент. Ви виглядаєте просто чарівно.»

Вона посміхнулася і довго дивилась на нього своїми темними очима.

Маніпулятивна здатність компліменту полягає ще й в тому, що використання його однією стороною (адресантом) *“Flannels suit you”, she said. “You look very nice”* підсвідомо підштовхує адресата на комплімент у відповідь *“I can honestly return the compliment. You look perfectly ravishing”*.

Мовними засобами реалізації компліменту виступає лексика позитивно-оцінної семантики (*very, perfectly, nice, ravishing*).

Окрім усіх вище зазначених прийомів, Філіп Кері вдається до одного з найпростіших та ефективніших – він уникає відповідати прямо на поставлене питання, а коментар автора лише підтверджує це:

“Why d’you want to kiss me?”

He knew he ought to reply: “Because I love you.” But he could not bring himself to say it.

“Why do you think?” he asked instead [82, 22].

Отже, персонаж проаналізованих фрагментів належить до такого типу мовної особистості як суб’єкт кохання-гри, для якого характерним є використання наступних маніпулятивних стратегій: компліменту, недомовок тощо. Суб’єкт кохання-гри також може уникати прямої відповіді на запитання та демонструвати слабкість з певними маніпулятивними намірами. До мовних засобів реалізації проаналізованих стратегій маніпуляції можна віднести вигуки, інтенсифікатори, мовні метафори тощо.

2.1.2 Мовні засоби реалізації маніпулятивних стратегій маніакального закоханого

Маніакальна любов чи любов-переслідування характеризується одержимістю, пристрасною закоханістю, нав'язливістю і наполегливістю в досягненні мети. Вона настає раптово (обрушується як лавина), відрізняється лабільністю, різкими перепадами почуттів і відносин до партнера, чергуванням маніакальної і депресивної фаз за принципом «з вогню та в полум'я», «нестерпно гаряче – нестерпно холодно». Образ партнера і відносин з ним, як правило, не має нічого спільного з дійсністю (таке ставлення до партнера близько підлітковим захопленням, коли важливий сам факт, стан закоханості, а не її об'єкт). Предмет захоплення зведений на п'єдестал, перетворений на кумира. Любов відірвана від реальності і спрямована на створення фантазійного світу. Маніакальна любов – це свого роду компенсаторна, захисна реакція на ненасичувану потребу в любові.

Як було зазначено у 1 розділі, типовим для особистості маніакального закоханого є здійснення сильного емоційного впливу на адресата з метою втримати чи одержати контроль над його почуттями. Найяскравішим прикладом такого типу закоханої людини є вже немолода міс Уілкінсон з роману «Тягар пристрастей людських». Її категорична вимога отримувати листи від Філіпа кожного дня лише підкреслює це:

“You will write to me, won't you? Write to me every day. I want to know everything you're doing. You must keep nothing from me.”

“I shall be awfully, busy' he answered. 'I'll write as often as I can” [82, 100].

До мовних засобів, які використовує міс Уілкінсон, можна віднести розділове питання (*You will write to me, won't you?*), імператив (*Write to me every day*), модальне дієслово (*must*), займенники (*everything, nothing*).

У наведеній нижче ілюстрації жінка описує свій ментальний стан (*I can't bear to think of that*), висловлює неприйнятність думки про розлуку з коханим і тим самим імпліцитно вербалізує власні почуття. Адресант також використовує мовну метафору (*it breaks my heart*) для того, щоб експресивніше виразити свої емоції та спровокувати відчуття жалю та вини, тим самим маніпулюючи адресатом. Слід відзначити вживання модального дієслова *shall* у фразі *And then perhaps we shall never see one another again*, яке означає певне застереження чи навіть погрозу. Але водночас вживання модального слова *perhaps* означає, що протилежні відчуття невпевненості та впевненості у майбутньому проявляються в мовленнєвому акті комуніканта.

"I can't bear to think of that," she said. "It breaks my heart. And then perhaps we shall never see one another again."

"If you cared for me at all, you wouldn't be so unkind to me," he whispered.

"Oh, why can't you be content to let it go on as it is? Men are always the same. They're never satisfied."

And when he pressed her, she said:

"But don't you see it's impossible. How can we here?"

He proposed all sorts of schemes, but she would not have anything to do with them.

"I daren't take the risk. It would be too dreadful if your aunt found out" [82, 94–99].

«Емоційна тиранія» міс Уілкінсон проявляється також в узагальнених звинуваченнях чоловіків: *Men are always the same. They're never satisfied*. Не останню роль у намаганні підсилити маніпулятивний вплив висловлення грають слова-інтенсифікатори *too* та *dreadful*, прикметник *heartless* та прислівник *abominably*.

"What was he like?"

"Oh, he was handsome. Charmant garcon."

"Do you know him still?"

Philip felt a slight feeling of irritation as he asked this.

“He treated me abominably. Men are always the same. You're heartless, all of you” [82, 7–8].

Мовна особистість маніакально закоханої жінки також проявляє себе у **тактиці викликання емоцій співчуття та жалощів** у адресата [22]. Міс Уілкінсон описує своє життя до зустрічі з Філіпом як нікчемне за допомогою епітета *wretched*, використовуючи слово-інтенсифікатор *such*.

“Oh, I'm awfully sorry. What have I done? Don't cry.”

“Oh, Philip, don't leave me. You don't know what you mean to me. I have such a wretched life, and you've made me so happy” [82, 34].

Вигук (*oh*), спонукальне речення (*don't leave me*), прикметники (*such, wretched, happy*), прислівник (*so*) слугують мовними засобами реалізації цієї тактики.

У наведеному нижче епізоді жінка обвинувачує молодого чоловіка у безсердечності. Результатом вираження емоційних переживань таким чином є **провокування почуття провини** у Філіпа [22]. Мовними засобами аналізованої тактики виступають заперечення (*don't speak in that practical way*) та прикметник (*unsentimental*), які автор підсилює вигуком (*oh*):

“I wonder if we shall ever meet again,” she said.

“I don't know why not.”

“Oh, don't speak in that practical way. I never knew anyone so unsentimental” [82, 35–36].

Завдяки невербальним засобам (гучності й тону голосу), про що свідчать авторські номінації, та недомовкам міс Уілкінсон викликає до себе інтерес у юнака, створює інтригу:

“He was a charming man,” she murmured.

“Do tell me all about him,” he said excitedly.

“There's nothing to tell,” she said truthfully, but in such a manner as to convey that three volumes would scarcely have contained the lurid facts. “You mustn't be curious” [82, 37–39].

Жінка описує чоловіка, який залицявся до неї, за допомогою епітета *charming*, а на прохання Філіпа розповісти про нього більше, відповідає таємничим тоном. До мовленнєвих засобів реалізації цього маніпулятивного прийому належать конструкція *there is* з заперечним займенником *nothing* (*There's nothing to tell*) та імператив (*You mustn't be curious*) з використанням модального дієслова *must*.

Ще одним яскравим прикладом такого типу особистості є містер Рочестер з роману «Джейн Ейр». Закоханий у головну героїню твору Джейн, персонаж влаштовує їй справжній «допит»:

“This St. John, then, is your cousin?”

“Yes.”

“You have spoken of him often: do you like him?”

“He was a very good man, sir; I could not help liking him.”

“A good man. Does that mean a respectable well-conducted man of fifty? Or what does it mean?”

“St John was only twenty-nine, sir.”

“Jeune encore,” as the French say. “Is he a person of low stature, phlegmatic, and plain? A person whose goodness consists rather in his guiltlessness of vice, than in his prowess in virtue.”

“He is untiringly active. Great and exalted deeds are what he lives to perform.”

“But his brain? That is probably rather soft? He means well: but you shrug your shoulders to hear him talk?”

“He talks little, sir: what he does say is ever to the point. His brain is first-rate, I should think not impressible, but vigorous” [79, 104–108].

У наведеному діалозі містер Рочестер, охоплений ревностями, вдається до такого способу маніпулювання як **«хибне перепитування»** або **«оманливі**

уточнення» [22]. В даному випадку маніпулятивний ефект досягається за рахунок того, що маніпулятор робить вигляд, що бажає краще щось з'ясувати для себе, перепитує адресата, однак повторює його слова тільки спочатку і далі тільки частково, вносячи в сенс раніше сказаного адресатом інший сенс, тим самим змінюючи загальне значення сказаного на догоду собі.

“Is he an able man, then?”

“Truly able.”

“A thoroughly educated man?”

“St. John is an accomplished and profound scholar.”

“His manners, I think, you said are not to your taste – priggish and parsonic?”

“I never mentioned his manners; but, unless I had a very bad taste, they must suit it; they are polished, calm, and gentlemanlike.”

“His appearance, – I forget what description you gave of his appearance; – a sort of raw curate, half strangled with his white neckcloth, and stilted up on his thick-soled high-lows, eh?”

“St. John dresses well. He is a handsome man: tall, fair, with blue eyes, and a Grecian profile.”

(Aside.) ‘Damn him!’ – (To me.) “Did you like him, Jane?”

“Yes, Mr. Rochester, I liked him: but you asked me that before” [79, 109–113].

До того ж, персонаж задає питання з певною підозрілістю, що також є прийомом маніпулювання, адже відповідною реакцією об'єкта маніпуляцій на підозрілість є бажання виправдатися. Тим самим захисний бар'єр його психіки слабшає, а значить, маніпулятор домагається свого, «проштовхуючи» в підсвідомість адресата потрібні психологічні установки. Такий спосіб маніпулювання досягається завдяки квеситивам, в тому числі еліптичним запитанням (*A thoroughly educated man?*), прикметникам (*respectable, well-conducted, able, priggish, parsonic*) та епітету (*raw*). Варто зазначити, що прагнення до точності номінацій, яке реалізується за допомогою питальних

речень, є гендерно-маркованим і присутнє у комунікативній поведінці чоловіків.

Іншим способом маніпулювання, визначеним психологами, є так званий «супротив», або «розігрований протест» [22]. Його суть полягає в тому, що маніпулятор певними діями чи словами розбурхує в душі об'єкта маніпуляцій почуття, спрямовані на подолання бар'єру, який виник, у прагненні домогтися свого. Адже психіка влаштована таким чином, що людина в більшій мірі хоче того, що їй забороняють або ж для досягнення чого їй необхідно докласти зусиль. Цей маніпулятивний прийом, застосований містером Рочестером двічі, був доволі неочікуваним для Джейн Ейр, про що свідчить коментар автора:

“Perhaps you would rather not sit any longer on my knee, Miss Eyre?” was the next somewhat unexpected observation.

“Why not, Mr. Rochester?” [79, 114].

“... Miss Eyre, I repeat it, you can leave me. How often am I to say the same thing? Why do you remain pertinaciously perched on my knee, when I have given you notice to quit?”

“Because I am comfortable there” [79, 67].

До мовних засобів, завдяки яким реалізується цей маніпулятивний спосіб, належать конструкція у негативній формі *would rather not* у поєднанні з дієсловом в інфінітиві, модальне слово *perhaps*, дієслова в теперішньому неозначеному та теперішньому перфектному часі (*I have given you notice to quit*).

До того ж, задля досягнення певного персуазивного ефекту на дівчину, містер Рочестер використовує **акцентоване звертання** *Miss Eyre*. Таким чином, він хоче показати, що емоційно віддаляється від Джейн, оскільки, на його думку, вона кохає іншого чоловіка.

Наведений нижче фрагмент демонструє маніпулятивний прийом, характерний не лише для особистості маніакального закоханого, а й усіх інших типів особистостей. Персонаж порівнює себе з іншим чоловіком, описуючи

себе як неотесаного коваля, сліпого та каліку. У результаті виражених в потрібний момент думок про нікчемність власного статусу маніпулятор як би змушує адресата стверджувати зворотне і всіляко підносити маніпулятора. Тим самим наступні дії маніпулятора стають непомітними для об'єкта маніпуляцій:

“The picture you have just drawn is suggestive of a rather too overwhelming contrast. Your words have delineated very prettily a graceful Apollo: he is present to your imagination, – tall, fair, blue-eyed, and with a Grecian profile. Your eyes dwell on a Vulcan, – a real blacksmith, brown, broad-shouldered: and blind and lame into the bargain.”

“I never thought of it, before; but you certainly are rather like Vulcan, sir” [79, 115].

У наведеному фрагменті можемо спостерігати ще одну маніпулятивну стратегію – **порівняння**. Це «словесний образ, у якому уявлення про зображуваний предмет конкретизується шляхом зіставлення його з іншим предметом, таким, що містить у собі необхідні для конкретизації уявлення ознаки в більш концентрованому вияві» [22]. В основі порівняння лежать логічні операції виділення найсуттєвішої ознаки описуваного через пошук іншого, для якого ця ознака є виразнішою, зіставлення з ним і опис [22]. Цей художній троп, як і інші засоби художнього увиразнення мовлення, не лише конкретизує уявлення про описуваний предмет, але й відображає емоційне ставлення до нього мовця. Розрізняють логічні й образні порівняння. Логічне порівняння передбачає встановлення ступеня схожості чи відмінності між предметами одного класу, урахування всіх властивостей, якостей, ознак порівнюваних предметів, але виділення чогось одного. Образне ж порівняння «вихоплює одну якусь найвиразнішу ознаку, часом несподівану, і робить її основною, ігноруючи всі інші» [22]. В маніпулятивних стратегіях мають місце як логічні, так і образні порівняння. У фрагменті *Your eyes dwell on a Vulcan, – a real blacksmith, brown, broad-shouldered: and blind and lame into the bargain* порівняння *a real blacksmith* поєднується з антономазією *a Vulcan*, що лише

посилює персуазивний ефект висловлення. Типовим у порівняннях є супровід образу порівняння лексемами *real*, *absolute*, *true*, що й демонструє наведений вище фрагмент.

Одним з найбільш ефективних та часто вживаних маніпулятивних прийомів є висунення таких тверджень, які провокують адресата виправдовуватися перед маніпулятором чи запевняти в протилежному:

“He asked me to marry him.”

“That is a fiction – an impudent invention to vex me.”

“I beg your pardon, it is the literal truth: he asked me more than once, and was as stiff about urging his point as ever you could be.”

“No, Jane, you are not comfortable there, because your heart is not with me: it is with this cousin – this St. John. Oh, till this moment, I thought my little Jane was all mine! I had a belief she loved me even when she left me: that was an atom of sweet in much bitter. Long as we have been parted, hot tears as I have wept over our separation, I never thought that while I was mourning her, she was loving another! But it is useless grieving. Jane, leave me: go and marry Rivers.”

“Shake me off, then, sir, – push me away, for I'll not leave you of my own accord”

“... I forget that you have formed a new tie. But I am not a fool – go.”

“Where must I go, sir?”

“Your own way – with the husband you have chosen.”

“Who is that?”

“You know – this St. John Rivers” [79, 116–120].

З метою маніпулятивного впливу персонаж використовує такі художні тропи, як епітет (*an impudent invention*), синекдоху (*your heart is not with me*) та інверсію (*Long as we have been parted, hot tears as I have wept over our separation*).

Метафора є найяскравішим прикладом імпліцитного маніпулювання свідомістю адресата, вона неявно впливає на об'єкт маніпуляції, і за нею ховається заклик до тих чи інших дій або наказів мовця. Мовна метафора

важлива для маніпулятора як засіб, що дозволяє донести необхідну думку одразу до підсвідомості людини; каталізатор, здатний простимулювати необхідну дію, поведінку. Блискучими прикладами мовної метафори в продемонстрованому вище фрагменті є *an atom of sweet in much bitter* та *to weep hot tears*. Описуючи свої почуття за допомогою мовних метафор, закоханий містер Рочестер завуальовано маніпулює свідомістю Джейн Ейр, сам того не усвідомлюючи.

Розглянемо три епізоди з твору «Тягар пристрастей людських», в яких головний герой проявляє себе як маніакальний закоханий. Як було зазначено у 1 розділі, у межах стратегії особистості маніакального закоханого розглядаються дві тактики вербальної поведінки. Варто зазначити, що у двох перших епізодах Філіп Кері поводить себе відповідно до першої тактики – використовує умовне речення з метою викликати співчуття, жаль до себе у жінки, яку він кохає. Персонаж експліцитно вербалізує свої почуття (*I love you with all my heart*), а мовна метафора *with all my heart* підвищує ефективність впливу на адресата. До того ж, відображення глибини почуттів за допомогою синтаксичної конструкції *how* посилює переконливість висловлення.

“Oh, I like you all right,” she would answer.

“Is that all? I love you with all my heart.”

“I'm not that sort, I'm not one to say much.”

“If you knew how happy just one word would make me!” [82, 40–41].

У другому епізоді головний герой також застосовує умовне речення, але вже з іншою метою – для того, щоб засудити та звинуватити дівчину. Тим самим, він змушує її «захищатися»:

“You're not going?” he said.

“Why shouldn't I? He's a very nice gentlemanly fellow.”

“I'll take you anywhere you like.”

“But that isn't the same thing. I can't always go about with you. Besides he's asked me to fix my own day, and I'll just go one evening when I'm not going out with you. It won't make any difference to you.”

“If you had any sense of decency, if you had any gratitude, you wouldn't dream of going.”

“I don't know what you mean by gratitude. if you're referring to the things you've given me you can have them back. I don't want them” [82, 67–68].

У третьому епізоді мовна особистість Філіпа Кері реалізує себе в афективному, владному типі дискурсу, що належить до другої тактики – агресивної. **Повторення** – таку назву має наступний психологічний виверт, мета якого полягає в тому, щоб поступово і цілеспрямовано привчити опонента до певної думки. В епізоді головний герой повторює дієслово *pay* шість разів у діалозі з дівчиною, тим самим наголошуючи на тому, що вона багато чим йому зобов'язана. До того ж, маніпулятор використовує сарказм і образливі випадки, щоб збільшити в жертві страх і невпевненість у собі, щоб змусити її відчувати себе малозначущою і тому підкоритися їм. **Тактика присоромлення** може бути дуже майстерною, наприклад, суворий вираз обличчя або погляд, неприємний тон голосу, риторичні коментарі, тонкий сарказм [22]. Маніпулятори можуть змусити відчувати почуття сорому навіть за зухвалість оскаржувати їх дії:

“But that's just beastly.”

“What of it?”

“I thought you were a gentleman in every sense of the word.”

“You were mistaken.”

His reply entertained him, and he laughed as he said it.

“For God's sake don't laugh,” she cried. “I can't come away with you, Philip. I'm awfully sorry. I know I haven't behaved well to you, but one can't force themselves.”

“Have you forgotten that when you were in trouble I did everything for you? I planked out the money to keep you till your baby was born, I paid for your doctor and

everything, I paid for you to go to Brighton, and I'm paying for the keep of your baby, I'm paying for your clothes, I'm paying for every stitch you've got on now."

"If you was a gentleman you wouldn't throw what you've done for me in my face" [82, 42–45].

Психолог Харрієт Брейкер визначає **словесну образу** як ‘травмуючий одноразовий досвід’, навіть один інцидент такої поведінки може привчити жертву уникати протистояння або протиріччя з маніпулятором [50, 165]. Використання Філіпом образливих слів, таких як *shut up*, *vulgar slut*, на адресу дівчини та вульгаризмів *damn*, *blasted fool* лише провокує гнів у відповідь:

"Oh, for goodness" sake, shut up. What d'you suppose I care if I'm a gentleman or not? If I were a gentleman I shouldn't waste my time with a vulgar slut like you. I don't care a damn if you like me or not. I'm sick of being made a blasted fool of. You're jolly well coming to Paris with me on Saturday or you can take the consequences."

Her cheeks were red with anger, and when she answered her voice had the hard commonness which she concealed generally by a genteel enunciation. "I never liked you, not from the beginning, but you forced yourself on me, I always hated it when you kissed me. I wouldn't let you touch me now not if I was starving" [82, 46–51].

Отже, завдяки проаналізованим фрагментам ми дійшли висновку, що до арсеналу маніпулятивних прийомів маніакальних закоханих належать: словесна образа, тактика присоромлення, мовна метафора, порівняння, повторення, «хибне перепитування» або «оманливі уточнення», акцентоване звертання, провокування почуття провини, «супротив», або «розіграваний протест», тактика викликання емоцій співчуття та жалощів тощо. Така велика кількість маніпулятивних прийомів є характерною для маніакального закоханого, який прагне здійснити сильний емоційний вплив у любовному дискурсі. До мовних засобів реалізації цих маніпулятивних стратегій можна віднести оцінні прикметники, модальні слова, дієслова у теперішньому неозначеному та теперішньому перфектному часі, еліптичні запитання тощо.

2.1.3 Мовні засоби реалізації маніпулятивних стратегій прагматичного закоханого

Прагматична любов означає реалістичний і зважений погляд на партнера, раціональний підхід до вибудовування відносин. Важливу роль у відносинах такої любові грають прагматичні цінності (поліпшення матеріальних умов, підвищення статусу, отримання будь-яких вигод, привілеїв). Подібні відносини не відрізняються глибиною почуттів, інтенсивністю і змістовністю міжособистісних контактів. Прагматичний закоханий обирає партнера на основі того, наскільки добре він відповідає певним критеріям та ставить “умови”, яких слід дотримуватись партнеру.

Люк О’Ніл з роману «Ті, що співають у терні» є одним з прикладів прагматичного закоханого. У поданому нижче фрагменті персонаж застосовує маніпулятивний прийом під назвою **«несподіване цитування, або слова опонента як доказ»** [22]. Як стверджує С. А. Зелінський, в цьому випадку маніпулятивний вплив досягається за рахунок несподіваного цитування маніпулятором раніше сказаних слів опонента. Подібний прийом збентежує вибраний об’єкт маніпуляцій, допомагаючи маніпулятору добитися результату. При цьому в більшості випадків самі слова можуть бути частково вигаданими, тобто мати інший зміст. Реакцією Меган на повторення Люком її власних слів є злість, але Люк провокує її й далі за допомогою насмішки та образливих слів. У відповідь на цей простий метод маніпуляції дівчина починає виправдовуватись, що грає на руку маніпулятору:

“Good afternoon, Meghann.”

“Good afternoon,” said she, looking straight between the chestnut mare’s ears.

“There’s a woolshed ball at Braich y Pwll next Saturday night. Will you come with me?”

“Thank you for asking me, but I can’t dance. There wouldn’t be any point.”

“I’ll teach you how to dance in two flicks of a dead lamb’s tail, so that’s no obstacle. Since I’ll taking the squatter’s sister, do you think Bob might let me borrow the old Rolls, if not the new one?”

“I said I wouldn’t go!” she said, teeth clenched [81, 69–70].

Герой твору застосовує фразу зі сленгу (*in two flicks of a dead lamb’s tail*), що передбачає спеціальне маніпулювання власне мовними засобами для досягнення виразності, експресії та жартівливого забарвлення.

“You said you couldn’t dance, I said I’d teach you. You never said you wouldn’t go with me if you could dance, so I assumed it was the dancing you objected to, not me. Are you going to back out?”

Exasperated, she glared at him fiercely, but he only laughed at her.

“You’re spoiled rotten, young Meghann; it’s time you didn’t get all your own way.”

“I’m not spoiled!”

“Go on, tell me another! The only girl, all those brothers to run round after you, all this land and money, a posh house, servants? I know the Catholic Church owns it, but the Clearys aren’t short of a penny either” [81, 71–77].

У цьому ланцюзі маніпулятивних прийомів заключною ланкою є те, що Люк робить вигляд, що не бере до уваги виправдання Меган, і врешті-решт досягає своєї мети.

Мовними засобами перерахованих маніпулятивних прийомів виступають питальні речення (*Since I’ll taking the squatter’s sister, do you think Bob might let me borrow the old Rolls, if not the new one?, Are you going to back out?*), імператив (*Go on, tell me another!*), акцентоване звертання (*young Meghann*), конструкція (*it’s time*), експресивно забарвлені прикметники (*spoiled, rotten, posh*). Використання такої стилістичної фігури як асиндетон (*The only girl, all those brothers to run round after you, all this land and money, a posh house, servants?*) надає висловлюванню динамічності, посилює його виразність.

Один з героїв роману «Ті, що співають у терні» Райнер Мерлінг Гартгайм також проявляє себе як прагматичний закоханий:

“Do you know, I believe we’ve never discussed your sex life before? Fascinating! What’s she like?”

(1) “Fair, fat, forty and flatulent.”

She stopped dead. “Oh, you’re kidding me,” she said slowly. “I can’t see you with a woman like that.”

“Why not?”

“You’ve got too much taste.”

(1) “Chacun a son gout, my dear. I’m nothing much to look at, myself – why should you assume I could charm a young and beautiful woman into being my mistress?” [81, 52–55].

Персонаж говорить неправду (1), применшує свою здібність зачарувати привабливу жінку і тим самим дражнить дівчину, героїню твору, для того, щоб дізнатись більше про її справжні почуття до нього. **Тактика удаваної скромності** полягає у приниженні своїх успіхів:

“Because you could!” she said indignantly. “Oh, of course you could!”

“My money, you mean?”

“Not, not your money! You’re teasing me, you always do! Rainer Moerling Hartheim, you’re very well aware how attractive you are, otherwise you wouldn’t wear gold medallions and netting shirts. Looks aren’t everything — if they were, I’d still be wondering.”

“Your concern for me is touching, Herzchen.”

“Why is it that when I’m with you I feel as if I’m forever running to catch up with you, and I never do?” Her spurt of temper died; she stood looking at him uncertainly.

(2) “You’re not serious, are you?”

(2) “Do you think I am?” [81, 56–59].

Крім того, чоловік відповідає на питання дівчини питанням (2), тобто ухиляється від прямої відповіді – цей прийом психологи називають «методом їжачка» [22]. Цей метод є найбільш поширеним, але він нерідко викликає роздратування в об’єкта маніпуляції.

До мовних засобів зазначених маніпулятивних тактик належать прикметники (*fair, fat, forty, flatulent, touching*), модальні дієслова (*should, could*), розділові питання (*You're not serious, are you?*), акцентоване звертання німецькою мовою (*Herzchen*), прислів'я французькою мовою (*Chacun a son gout*).

Вигук (*oh*), окличні еліптичні речення (*Oh, of course you could!, Not, not your money!*), заперечення (*I can't see you with a woman like that*), прикметники (*attractive, gold, netting*), риторичне питання (*Why is it that when I'm with you I feel as if I'm forever running to catch up with you, and I never do?*), розділове питання (*You're not serious, are you?*), акцентоване звертання (*Rainer Moerling Hartheim*) – завдяки усім цим мовним засобам проявляється реакція об'єкта маніпуляції.

У наступному фрагменті Райнер також говорить неправду, але з наміром приспати пильність Джастини та приховати, що він досі кохає її. Ці **неправдиві твердження** Райнера ошелешують дівчину, але вона вірить йому:

“Don't go getting any ideas about kicking it out to make room for yourself, Rain, because I'm warning you, I am not taking you on in that capacity.”

“I don't want you in that capacity anymore.”

The promptness of his answer irritated her, but she adopted a relieved air and said, “Honestly?”

“If I did, do you think I could have borne to keep away from you so long? You were a passing fancy in that way, but I still think of you as a dear friend, and miss you as a dear friend.”

“Oh, Rain, so do I!”

“That's good. Am I admitted as a friend, then?”

“Of course” [81, 60–62].

До мовних засобів цієї маніпулятивної тактики можна віднести заперечення (*I don't want you in that capacity*), прислівники (*anymore, still*).

Як і більшість стилістичних фігур, епіфора (*think of you as a dear friend, and miss you as a dear friend*), що вживається для увиразнення мовлення, також спрямована на створення маніпулятивного впливу на адресата.

Отже, персонажі проаналізованих фрагментів відносяться до прагматичних закоханих. Найефективнішими засобами маніпуляції, які застосовують персонажі, є «несподіване цитування, або слова опонента як доказ», тактика удаваної скромності, неправдиві твердження. Реалізуються ці маніпулятивні стратегії за допомогою питальних речень, прикметників, акцентованих звертань, імперативів, прислівників, заперечень, модальних дієслів, розділових питань тощо.

2.1.4 Мовні засоби реалізації маніпулятивних стратегій суб'єкта кохання-агапе

Агапе являє собою альтруїстичну любов, невимогливу і самовіддану. Цей стиль проявляється в турботі про щастя і благополуччя партнера, задоволенні його потреб навіть на шкоду своїм. Хоча яскрава виразність цього стилю зустрічається нечасто, в деякій мірі він повинен бути присутнім в будь-яких близьких стосунках, щоб вони могли продовжуватися. Суб'єкти кохання-агапе частіше думають не про себе, а про свого партнера.

Саме до такого типу особистості можна віднести Нору Несбіт з роману «Тягар пристрастей людських». У комунікативній ситуації «суперечка», вона постійно змінює тактику поведінки і застосовує цілий арсенал маніпулятивних технік: докір або звернення до совісті, використання епітетів, ухилення.

У такій комунікативній ситуації до найчастіше вживаних маніпулятивних прийомів відноситься «потік» запитань (2). Цей інструмент маніпуляції базується на потоці безперервних питань, заданих на одну і ту ж тему обговорення. Такий шквал інформації вибиває ґрунт з-під ніг опонента. Тому

досвідченому маніпулятору стає зовсім нескладно нав'язати свою волю чи дезорієнтувати співрозмовника:

"I'm awfully sorry, I forgot." He hesitated. "I'm afraid I can't possibly come. Isn't there somebody else you can get?"

(2) *"What are you doing tomorrow then?"*

(3) *"I wish you wouldn't cross-examine me."*

(2) *"Don't you want to tell me?"*

(3) *"I don't in the least mind telling you, but it's rather annoying to be forced to account for all one's movements."*

Norah suddenly changed. With an effort of self-control she got the better of her temper, and going up to him took his hands.

(1) *"Don't disappoint me tomorrow, Philip, I've been looking forward so much to spending the day with you. The Gordons want to see you, and we'll have such a jolly time."*

"I'd love to if I could."

(1)(2) *"I'm not very exacting, am I? I don't often ask you to do anything that's a bother. Won't you get out of your horrid engagement – just this once?" [82, 11–18].*

Розглянемо один з маніпулятивних методів, до якого вдається закохана жінка, – **епітет**. Це образне чи поетичне означення предмета, явища, поняття, стану, дії. У поданому фрагменті цей засіб (*horrid engagement*) свідчить про негативне ставлення Нори до запланованої зустрічі Філіпа, через яку він не може бути присутнім на обіді з Гордонами.

"I'm awfully sorry, I don't see how I can," he replied sullenly.

"Tell me what it is," she said coaxingly.

He had had time to invent something. "Griffiths" two sisters are up for the week-end and we're taking them out.

"Is that all?" she said joyfully. "Griffiths can so easily get another man."

He wished he had thought of something more urgent than that. It was a clumsy lie.

"No, I'm awfully sorry, I can't – I've promised and I mean to keep my promise."

(1) *“But you promised me too. Surely I come first”* [82, 19–20].

Іншим мовним засобом реалізації маніпулятивної стратегії у наведеному фрагменті є «докір» або «звернення до совісті». Американський психолог Джордж Саймон стверджує, що маніпулятори зазвичай використовують цей прийом, щоб адресат відчув сором за свою поведінку і в підсумку пішов на поступки. Іноді даний прийом прослизає лише в погляді або інтонації. За допомогою риторичних зауважень, тонкого сарказму та інших методів комунікатор може змусити адресата відчувати пекучий сором за одну лише спробу кинути йому виклик. Докір Нори неодноразово проявляється у репліках (*Don't disappoint me tomorrow, Philip, I've been looking forward so much to spending the day with you*), (*I'm not very exacting, am I? I don't often ask you to do anything that's a bother. Won't you get out of your horrid engagement – just this once?*), (*But you promised me too. Surely I come first*).

“I wish you wouldn't persist,” he said.

She flared up.

“You won't come because you don't want to. I don't know what you've been doing the last few days, you've been quite different.”

He looked at his watch.

(3) *“I'm afraid I'll have to be going,” he said* [82, 21].

В нашому фрагменті персонаж Філіп Кері, на якого був націлений прийом «потік» запитань, у відповідь й сам вдається до маніпулятивної техніки – уникає прямої відповіді на запитання Нори. За допомогою прийому під назвою «ухилення» [22], Філіп намагається не дозволити загнати себе в кут, даючи на прямі запитання нечіткі відповіді (3). Або робить вигляд, що не чує слів опонента (4). Крім того, Кері говорить неправду Норі, що також належить до найпростіших інструментів маніпуляції.

Отже, у проаналізованих фрагментах до найхарактерніших методів маніпуляції, які застосовує персонаж – суб'єкт кохання-агапе, можна віднести «потік» запитань, «ухилення», «докір» або «звернення до совісті» та

використання епітетів. Ці маніпулятивні методи реалізуються завдяки таким мовним засобам, як питальні речення, імперативи-конструкції, розділові питання.

2.1.5 Мовні засоби реалізації маніпулятивних стратегій романтичного закоханого

Комунікативною метою спілкування романтичних закоханих вважається «прагнення кохати і бути коханим» – уявне передбачення учасниками взаємодії бажаного для них результату комунікації та спрямованість свідомості на цей результат. Ефективність романтичного спілкування багато в чому залежить від засобів ситуативного посилення взаємного емоційного впливу комунікантів: лексичних експресивних засобів, невербальних засобів комунікації тощо. Конститутивними ознаками спілкування романтичних закоханих є переживання надцінності об'єкта кохання, емоційна маркованість спілкування, синтонність світосприйняття, тематична рекурсивність, скорочення комунікативної дистанції, редукція вербальних знаків. Вербальні та невербальні дії романтичних закоханих спрямовані на встановлення між ними емоційного контакту, який дозволяє партнерам перейти на більш високий емоційний рівень спілкування, який характеризується інтимністю, довірливістю, сензитивністю.

Найпоширенішими маніпулятивними стратегіями романтичних закоханих виступають лестощі та компліменти, які націлені на те, щоб викликати у адресата позитивну емоційну реакцію. Часто уживаними виступають й такі прийоми, як тактика красування та ухилення від прямої відповіді.

У комунікативній ситуації «пропозиція одруження», наведеній нижче, ми бачимо двох романтичних закоханих. Вербальні повідомлення персонажів доповнюються і посилюються авторськими номінаціями невербальних компонентів. Фонаційний сигнал підсилює емоційну насиченість висловлювань, створює романтичний образ персонажів, дозволяє виразити його

душевний стан. Про досягнення бажаного перлокутивного ефекту свідчить позитивна реакція обох партнерів. Але у даній комунікативній ситуації не обходиться і без маніпуляцій. Дівчина дає розмиту відповідь на пропозицію Філіпа вийти за нього заміж. Саллі ухиляється від чіткої відповіді на питання, демонструючи удавану скромність, і цим маніпулює чоловіком:

“I wonder if you'll marry me, Sally.”

She did not move and there was no flicker of emotion on her face, but she did not look at him when she answered.

“If you like.”

“Don't you want to?”

“Oh, of course I'd like to have a house of my own, and it's about time I was settling down.”

He smiled a little. He knew her pretty well by now, and her manner did not surprise him.

“But don't you want to marry ME?”

“There's no one else I would marry.”

“Then that settles it.”

“Mother and Dad will be surprised, won't they?”

“I'm so happy.”

“I want my lunch,” she said.

“Dear!” [82, 63–66].

«Розмитість» відповіді досягається використанням еліптичного умовного речення (*If you like*), вигуком (*oh*), конструкцією *it's about time*, конструкцією зі зворотом (*there is no one else*) та дієсловом в умовному способі (*would*).

Розглянемо приклад комунікативної ситуації «запрошення на побачення», для якої характерними є почерговий обмін висловлюваннями, питальні та окличні речення, які підкреслюють зацікавленість у партнері та емоційне сприйняття, активне використання невербальних засобів, неформальної лексики, емпатія. За рахунок цих засобів партнери встановлюють

психологічний контакт, емоційно зближуються. Герой роману «Жінка французького лейтенанта», слуга Сем, спочатку улещує дівчину для того, щоб завоювати її прихильність (1). **Лестощі та компліменти** за силою свого впливу на психіку людини не поступаються жодному іншому виверту. Це пов'язано в першу чергу з тим, що вони, впливаючи на підсвідомість людини, здатні потішити слух опонента, послабити критику на свою адресу, створити необхідну атмосферу визнання людських достоїнств. Крім того, не обходиться персонаж і без **тактики красування** (2), мета якої виглядати в очах Мері привабливим та популярним серед дівчат. Це йому вдається і він переходить до наступного кроку – обіцяє дівчині відвезти її в Лондон (3). Це приємно дивує Мері, підсилює позитивне враження, створене Семом:

“Well. Dessay we’ll meet tomorrow mornin’.”

“Happen so.”

(1) *“Dessay you’ve got a suitor an’ all.”*

“None I really likes.”

(2) *“I bet you ‘ave. I ‘eard you ‘ave.”*

“Tis all talk in this ol’ place. Us izzen ‘lowed to look at a man an’ we’m courtin’.”

He fingered his bowler hat. “Like that heverywhere.” A silence. He looked her in the eyes. “I ain’t so bad?”

“I never said ‘ee wuz.”

Silence. He worked all the way round the rim of his bowler.

(1)(2) *“I know lots o’ girls. AH sorts. None like you.”*

“Taren’t so awful hard to find.”

(1) *“I never ‘ave. Before.” There was another silence. She would not look at him, but at the edge of her apron.*

(3) *“Ow about London then? Fancy seein’ London?”*

She grinned then, and nodded—very vehemently.

(3) *“Expec’ you will. When they’re a-married orf hupstairs. I’ll show yer round.”*

“Would ‘ee?”

He winked then, and she clapped her hand over her mouth. Her eyes brimmed at him over her pink cheeks.

“All they fashionable Lunnon girls, ‘ee woulden want to go walkin’ out with me.”

(1) *“If you ‘ad the clothes, you’d do. You’d do very nice.”*

“Doan believe ‘ee.”

“Cross my ‘eart.”

Their eyes met and held for a long moment. He bowed elaborately and swept his hat to cover his left breast [80, 78–90].

Останнім маніпулятивним та дуже ефективним прийомом є використання Семом фрази французькою мовою, абсолютно незнайомою для Мері, яка розмовляє на діалекті кокні (4). Такий прийом – **демонстрація своїх знань**, що входить до тактики інграціяції, яка полягає у прагненні сподобатись, остаточно підкорює дівчину:

(4) *“A demang, madymosseile.”*

“What’s that then?”

“It’s French for Coombe Street, tomorrow mornin” – where yours truly will be waitin” [80, 91–93].

До мовних засобів реалізації цих маніпулятивних стратегій слід віднести питальні речення (*‘Ow about London then?, Fancy seein’ London?*), умовні речення (*If you ‘ad the clothes, you’d do*), прислівник (*nice*), інтенсифікатор (*very*), порівняння (*none like you*).

Крім того, слід звернути увагу на застосування парцеляції – прийому стилістичного синтаксису, що використовується для створення ефектів живомовності, невимушеності, спонтанності спілкування. Парцельовані конструкції виконують у тексті змістопідсилювальну і ритмомелодійну функції. Парцелят набуває комунікативної самостійності й тим привертає до себе увагу читача, ніби «випадаючи» з рівного ритму. Це стилістичне явище характерне для художніх текстів, мова персонажів яких має виразні ознаки

народнорозмовного мовлення, що ми можемо бачити у нашому фрагменті (*I never 'ave. Before*).

Таким чином, ефективними методами маніпуляції, до яких вдаються романтичні закохані, є лестощі та компліменти, ухилення від прямої відповіді, демонстрація своїх знань та умінь тощо. Реалізуються зазначені методи за допомогою питальних речень, умовних речень, прислівників, інтенсифікаторів, порівнянь, парцеляції.

2.2 Застосування граматичних трансформацій для збереження мовленнєвої маніпуляції у перекладі текстів англомовного любовного дискурсу

Перекладацькі трансформації трапляються через відмінності англійської та української мов. Спільність між граматичними особливостями української та англійської мов проявляється в наявності спільних граматичних значень, категорій та функцій, наприклад: категорій числа в іменників, категорій ступенів порівняння у прикметників, категорії у дієслова, функціональної значимості порядку слів і т.п.

Граматичні трансформації – це спосіб перекладу, при якому граматична одиниця в оригіналі перетворюється на одиницю мови перекладу з іншим граматичним значенням. Заміні може піддаватися граматична одиниця будь-якого рівня: частина мови, член речення тощо [70, 56].

При перекладі завжди відбувається заміна форм мови оригіналу на форми мови перекладу. Граматична заміна як особливий спосіб перекладу передбачає не просто вживання в перекладі форм мови перекладу, а відмова від використання форм аналогічних вихідним, заміну таких форм на інші. При виборі граматичних варіантів у процесі перекладу важливо враховувати основні лінії розбіжності граматичної будови англійської та української мов.

<p><i>He treated me abominably. Men are <u>always</u> the same. You're heartless, all of you [82, 7–8].</i></p>	<p>Він обійшовся зі мною жахливо. <u>Всі</u> чоловіки однакові. <u>Всі</u> ви безсердечні, всі як один!</p>
---	---

У наведеному вище фрагменті використовуються такі граматичні трансформації як додавання та опущення. **Додавання** – це тип перекладацької трансформації, що ґрунтується на відновленні при перекладі опущених в оригіналі «доречних слів». Введення додаткових слів обумовлюється рядом причин: розходженнями в структурі речення і тим, що більш стислі англійські речення вимагають в українській мові більш розгорнутого вираження думки. **Опущення** – це явище, прямо протилежне додаванню. Воно полягає в опущенні тих чи інших «надлишкових» слів при перекладі. Для того, щоб передати маніпулятивний ефект висловлення, прислівник часу *always* опускається, але додається означальний займенник у множині *всі*. Ці трансформації спрямовані посилити звинувачувальний тон висловлювання.

<p><i>Not unless you promise to behave yourself.</i> <i>I'll promise anything [82, 2].</i></p>	<p>Якщо Ви пообіцяєте вести себе як слід. Я пообіцяю <u>Вам</u> все, <u>що</u> <u>хочете</u>.</p>
--	---

З метою вираження вербальної поведінки суб'єкта кохання-гри, яким є Філіп Кері з роману «Тягар пристрастей людських», при перекладі було також застосовано додавання. Висловлення доповнюється звертанням *Вам* та відносним займенником *що* разом з дієсловом *хочете*. Застосування цього типу трансформації спрямоване на відтворення грубості та зневаги у словах головного героя.

<p><i>You haven't forgotten what you promised? she said at last, as he held</i></p>	<p>Ти не забув своєї обіцянки? – промовила нарешті, коли він</p>
---	--

<p><i>open the door.</i></p> <p><u>What is that?</u></p> <p><i>About the money.</i></p> <p><u>How much d'you want?</u> [82, 9-10].</p>	<p>пропускав її у двері.</p> <p>Якої?</p> <p>Щодо грошей.</p> <p><u>Скільки тобі?</u></p>
--	---

У цьому фрагменті опущення є виправданим з точки зору еквівалентності перекладу, оскільки воно надає висловлюванню додаткового емоційного-експресивного забарвлення, лаконізує його. Застосування такого типу трансформації передає удавану байдужість та грубість у висловленнях чоловіка, які мають маніпулятивний ефект.

<p><i>But that's just beastly.</i></p> <p><u>What of it?</u></p> <p><i>I thought you were a gentleman in every sense of the word.</i></p> <p><u>You were mistaken.</u> [82, 42-43].</p>	<p>Знаєш, це просто огидно!</p> <p><u>Ну то й що?</u></p> <p>А я-то думала, що ти джентльмен в повному розумінні цього слова!</p> <p><u>От і помилилася!</u> – Засміявся він.</p>
---	---

Частки надають різні смислові відтінки окремим словам або групам слів, виражають ставлення мовця до описуваної ситуації, адресата та його висловлення. Саме тому, задля того, щоб відтворити розігрувану байдужість та насмішку у словах персонажа, при перекладі ми вдаємося до трансформації додавання: частки *ну* та *от* вдало передають емоції чоловіка, метою яких є викликати гнів у жінки.

<p><i>D'you know, Mrs. Carey has been scolding me on your account?' said Miss Wilkinson, when they were sauntering</i></p>	<p>Знаєте, місис Кері сварила мене через Вас, – сказала міс Уїлкінсон, коли вони йшли по</p>
--	--

<p><i>through the kitchen garden. She says I mustn't flirt with you.</i></p> <p><u>Have you been flirting with me? I hadn't noticed it.</u></p> <p><i>She was only joking [82, 4–5].</i></p>	<p>городу. – Вона каже, що мені не слід з Вами фліртувати.</p> <p><u>А хіба Ви зі мною фліртуєте? Я й не помітив.</u></p> <p>Вона пожартувала.</p>
--	--

У наведеному епізоді з метою передачі жартівливого тону висловлення при перекладі додаються модальні частки *хіба* та *й*.

<p><i>You mustn't have those shining eyes, she said to him afterwards. What will your Aunt Louisa think?</i></p> <p><u>I don't care what she thinks [82, 3].</u></p>	<p>Будь ласка, не дивіться на мене такими сяючими очима, – сказала вона йому пізніше. – Що подумає Ваша тітонька?</p> <p><u>А мені все одно, що вона подумає.</u></p>
--	---

Підсилювально-видільна частка *a*, яка використовується на початку речення, надає висловленню відтінок байдужості і яскраво передає його маніпулятивну силу.

<p><i>I'm awfully sorry, I forgot. He hesitated. I'm afraid I can't possibly come. Isn't there somebody else you can get?</i></p> <p><i>What are you doing tomorrow then?</i></p> <p><u>I wish you wouldn't cross-examine me.</u></p> <p><i>Don't you want to tell me?</i></p> <p><u>I don't in the least mind telling</u></p>	<p>Ти мене, будь ласка, пробач, але я зовсім забув. – Він запнувся. – 'Боюся, що ніяк не зможу прийти. Ти нікого не можеш покликати замість мене?</p> <p>А що ж ти завтра робиш?</p> <p><u>Мені не подобається цей допит.</u></p> <p>Ти мені не хочеш сказати?</p> <p>(1)<u>Будь ласка, я скажу, але, їй-Богу, противно, коли тебе змушують</u></p>
--	---

<p><i>you, but it's rather annoying to be forced to account for all one's movements.</i></p>	<p><u>звітувати за кожен твій крок!</u></p>
<p><i>Norah suddenly changed. With an effort of self-control she got the better of her temper, and going up to him took his hands.</i></p>	<p>Нора раптом змінила тон. Зробивши над собою зусилля, вона стрималася і, підійшовши, взяла його за руки.</p>
<p><u><i>Don't disappoint me tomorrow, Philip, I've been looking forward so much to spending the day with you. The Gordons want to see you, and we'll have such a jolly time.</i></u> [82, 12–16].</p>	<p>(2)<u>Ну, прошу тебе, не засмучуй мене, Філіпе. Я так мріяла провести завтрашній день з тобою.</u> І Гордони дуже хочуть тебе бачити, ми чудово проведемо час!</p>

Окрім часток, виражати почуття, емоції, задоволення чи незадоволення людини можуть й вигуки. У відтворенні репліки Філіпа Кері (1) перекладач додає вигук *йй-Богу*, який надає висловленню відтінок незадоволення. Оскільки обидва мовця вдаються до маніпуляцій з певними цілями, тому й у репліці героїні Нори Несбіт (2) перекладач не обходиться без додавання вигуку волевиявлення (*ну*) та фрази *прошу тебе*. За допомогою цих слів читачеві стає зрозуміло, що Нора змінює тактику ведення діалогу з метою переконати молодого чоловіка відмінити заплановану зустріч.

Ще одним видом граматичної трансформації є **заміна** – найбільш поширений і різноманітний вид перекладацької трансформації. В процесі перекладу заміні можуть піддаватися як граматичні одиниці – форми слів, частини мови, члени речення, типи синтаксичного зв'язку тощо – так і лексичні, у зв'язку з чим можна говорити про граматичні і лексичні заміни. Цей вид трансформації застосовується при перекладі репліки Нори Несбіт *Don't disappoint me tomorrow, Philip, I've been looking forward so much to spending the day with you*. В англійському варіанті це складносурядне речення, а в українському перекладі – два простих речення: *Ну, прошу тебе, не засмучуй*

мене, Філіпе. Я так мріяла провести завтрашній день з тобою. Завдяки заміні читачам легше сприймати текст, крім того, прості речення краще відтворюють маніпулятивний потенціал висловлень персонажа.

Аналіз зібраного матеріалу дає підстави твердити, що при перекладі текстів англomовного любовного дискурсу найбільш часто зустрічаються такі види граматичних трансформацій, як додавання, опущення та заміна, що використовуються з метою відтворення маніпулятивного потенціалу реплік персонажів. Задля адекватної передачі байдужості, насмішки, жартівливого тону висловлень українською мовою було застосовано додавання часток.

2.3 Застосування лексико-семантичних трансформацій для збереження мовленнєвої маніпуляції у перекладі текстів англomовного любовного дискурсу

Перекладацькі **лексико-семантичні трансформації** – це різного роду зміни лексичних елементів мови оригіналу під час перекладу з метою еквівалентної передачі їх семантичних, стилістичних і прагматичних характеристик із врахуванням норм мови перекладу та мовленнєвих традицій культури мови перекладу. Лексико-семантичні трансформації застосовуються тоді, коли словникові відповідники того чи іншого слова мови оригіналу не можуть бути використані у перекладі з причин невідповідності з точки зору значення і контексту.

Однією з найчастотніших лексико-семантичних трансформацій є **модуляція або прийом смислового розвитку**. Модуляція полягає в заміні перекладної одиниці на контекстуальне, логічно пов'язане з нею слово чи словосполучення. В основі лежить принцип, коли згадана в тексті причина розвивається і замінюється її наслідком (або навпаки). Смісловий розвиток, так само як і інші види лексико-семантичних трансформацій, стосується не окремо

взятого слова, а мінімум словосполучення, певної смислової групи.

<p><i>How beautifully you make love, she said.</i></p> <p><i>That was what he thought himself.</i></p> <p><u><i>Oh, if I could only say all the things that burn my heart!</i></u> <i>he murmured passionately.</i></p> <p><i>It was splendid. It was the most thrilling game he had ever played; and the wonderful thing was that he felt almost all he said. It was only that he exaggerated a little. He was tremendously interested and excited in the effect he could see it had on her. It was obviously with an effort that at last she suggested going in.</i></p> <p><i>Oh, don't go yet, he cried.</i></p> <p><i>I must, she muttered. I'm frightened.</i></p> <p><i>He had a sudden intuition what was the right thing to do then.</i></p> <p><u><i>I can't go in yet. I shall stay here and think. My cheeks are burning. I want the night-air. Good-night</i></u> [82, 24–28].</p>	<p>Виявляється, Ви майстер залицятись до дам, – сказала вона.</p> <p>Він і сам так вважав.</p> <p><u>Ах, якби я міг висловити все,</u> що у мене на серці, – пристрасно прошепотів він.</p> <p>Все йшло чудово. Це була найбільш захоплююча гра, яку він знав, і принадність її полягала в тому, що він говорив майже щиро. Він лише трохи перебільшував. Його надзвичайно цікавило враження, яке справляли на міс Уілкінсон його слова. Їй явно довелося зробити над собою зусилля, коли вона нарешті запропонувала повернутися додому.</p> <p>Не йдіть, – став він просити.</p> <p>Треба, – промовила вона. – Я боюсь.</p> <p>Його раптом осінило: він зрозумів, як йому треба вчинити.</p> <p><u>Я не можу йти додому.</u> Посиджу трохи, заспокоюсь. У мене палають щоки. Хочу подихати нічним повітрям. На добраніч.</p>
---	---

Саме таку лексико-семантичну трансформацію як модуляція було використано при перекладі реплік маніпулятора, яким є персонаж Філіп Кері.

Юнак намагається стати ще більш привабливим в очах міс Уілкінсон, що слід відтворити у перекладі українською мовою. Англійське словосполучення *go in* замінюється українським *йти додому*. Речення *I shall stay here and think* перекладається еліптичним реченням, а це означає, що, окрім смислового розвитку, використовується й граматична трансформація опущення. Таку ж перекладацьку трансформацію ми бачимо у реченні *I want the night-air* (*Хочу подихати нічним повітрям*). Німецький лінгвіст Дж. Ріс вважав, що еліптичні речення вживаються переважно тоді, коли людина перебуває у стані сильного збудження, підвищеної афектації. Оскільки головний герой твору «Тягар пристрастей людських» робить вигляд, що перебуває у стані сильного збудження через пристрасть до жінки, тому використання еліпсису разом з модуляцією при перекладі ми вважаємо вмотивованим.

У перекладі наведеного нижче діалогу можемо спостерігати цілу низку трансформацій:

<p><i>His reply entertained him, and he laughed as he said it.</i></p> <p><i>For God's sake don't laugh, she cried. I can't come away with you, Philip. I'm awfully sorry. I know I haven't behaved well to you, but one can't force themselves.</i></p> <p><u><i>Have you forgotten that when you were in trouble I did everything for you? I planked out the money to keep you till your baby was born, I paid for your doctor and everything, I paid for you to go to Brighton, and I'm paying for the keep of your baby, I'm paying for your</i></u></p>	<p>Ця відповідь здалася йому самому комічною.</p> <p>Та не смійся ти, Христа ради! – Вигукнула вона. – Я не можу з тобою поїхати, розумієш? Ти пробач мене. Я сама знаю, що погано з тобою обійшлася, але серцю не накажеш.</p> <p><u>Ти забула, що, коли з тобою трапилося лихо, я зробив для тебе все? Вкладав гроші, щоб утримувати тебе, поки не народиться дитина, платив за лікаря, відправив тебе в Брайтон, та й зараз плачу за догляд твоєї дитини і за твої сукні. Все, що</u></p>
--	--

<p><i>clothes, I'm paying for every stitch you've got on now.</i></p>	<p>на тобі надіто, до останньої нитки, - куплено на мої гроші.</p>
<p><i>If you was a gentleman you wouldn't throw what you've done for me in my face.</i></p>	<p>'Якби ти був справжнім джентльменом, ти б не хвалився тим, що для мене зробив.</p>
<p><i>Oh, for goodness' sake, shut up. What d'you suppose I care if I'm a gentleman or not? If I were a gentleman I shouldn't waste my time with a vulgar slut like you. I don't care a damn if you like me or not. I'm sick of being made a blasted fool of. You're jolly well coming to Paris with me on Saturday or you can take the consequences [82, 44–49].</i></p>	<p>Замовкни, заради Бога! Невже ти думаєш, що мені хочеться бути джентльменом? Якби я був джентльменом, я не став би плутатися з такою поганню. І мені наплювати, подобаюсь я тобі чи ні. Мені остогидло, що мене водять за ніс. Знайшла дурня! Поїдеш зі мною в суботу в Париж як миленька, не те нарікай на себе!</p>

При перекладі *I planked out the money to keep you till your baby was born, I paid for your doctor and everything, I paid for you to go to Brighton, and I'm paying for the keep of your baby, I'm paying for your clothes, I'm paying for every stitch you've got on now* було вжито еліптичне речення. Цей тип речення слугує засобом вираження невдоволення та гніву мовця, а також надмірної емоційності. До того ж, не обійшлося й без граматичної трансформації, а саме опущення слів *and everything*, які не несуть конкретного значення. Слід зазначити, що для англійської мови характерна максимальна конкретність, в той час, як українській мові така тенденція не характерна, тому відбувається деяке спрощення англійського варіанта.

Задля полегшеного сприйняття тексту українськими читачами було неодноразово застосовано прийом **сміслового розвитку**. Наприклад:

1) *I'm paying for your clothes, I'm paying for every stitch you've got on now* було перекладено як *Все, що на тобі надіто, до останньої нитки, – куплено на мої гроші.*

2) *I'm sick of being made a blasted fool of* було перекладено як *Мені остогидло, що мене водять за ніс.* Крім того, для підсилення експресивності висловлення було додано окличне речення *Знайшла дурня!*, яке виражає обурення мовця.

3) Англійський варіант *You're jolly well coming to Paris with me on Saturday or you can take the consequences* перекладається за допомогою еліпсису – *Поїдеш зі мною в суботу в Париж як миленька, не те нарікай на себе!*

Метою зазначених перекладацьких трансформацій є передати мовну особистість маніпулятора, який реалізує себе в афективному, владному типі дискурсу.

<i>(1) <u>It was very unkind of you to refuse to kiss me last night</u> [82, 6].</i>	Це було дуже <u>жорстоко</u> з Вашого боку не поцілувати мене вчора ввечері.
--	--

Поширеність **трансформації диференціації** при перекладі з англійської мови на українську мову пояснюється великою кількістю в англійській мові слів з широкою семантикою, яким немає прямої відповідності в українській мові. Цей тип трансформації було застосовано при перекладі репліки (1): найближчим відповідником прикметника *unkind* є прислівник *жорстоко*. Варто зазначити, що лексичні трансформації рідко не супроводжуються граматичними перетвореннями, тому у наведеній репліці можемо спостерігати прийом заміни: прикметник при перекладі трансформується у прислівник.

<i>Twopence for your thoughts, smiled Miss Wilkinson. I was thinking about you, he</i>	А все-таки про що Ви задумалися? – посміхнулася міс Уілкінсон.
--	--

<p><i>answered boldly.</i></p> <p><i>That at all events committed him to nothing.</i></p> <p><i>What were you thinking?</i></p> <p><i><u>Ah, now you want to know too much.</u></i></p> <p><i>Naughty boy! said Miss Wilkinson [82, 31].</i></p>	<p>Я думав про Вас, – хоробро відповів він.</p> <p>У всякому разі, ці слова ні до чого його не зобов'язували.</p> <p>Що ж Ви про мене думали?</p> <p><u>От і не скажу.</u></p> <p>Ах, негідник! – вигукнула міс Уїлкінсон.</p>
--	--

Недомовку, яка має маніпулятивний потенціал, також можна перекласти за допомогою прийому модуляції. Репліка *Ah, now you want to know too much*, перекладена як *От і не скажу*, передає грайливий тон висловлення, характерний для комунікативної ситуації «флірт».

<p><i>Do tell me all about him, he said excitedly.</i></p> <p><i>There's nothing to tell, she said truthfully, but in such a manner as to convey that three volumes would scarcely have contained the lurid facts.</i></p> <p><i><u>You mustn't be curious</u> [82, 39].</i></p>	<p>Розкажіть мені про нього, – попросив Філіп.</p> <p>Мені нічого розповідати, – зізналася вона щиросердно, але сказала це таким тоном, наче їй не вистачило б і трьох томів, щоб повідати всі трагічні подробиці. – <u>Багато будете знати, скоро постарієте.</u></p>
--	--

У наведеному прикладі репліка міс Уїлкінсон *You mustn't be curious* перекладена прислів'ям *Багато будете знати, скоро постарієте* також надає висловленню відтінок грайливості, кокетства, які також мають маніпулятивний потенціал.

<p><i>Do you know, I believe we've never discussed your sex life before? Fascinating! What's she like?</i></p> <p><u>Fair, fat, forty and flatulent</u> [81, 52].</p>	<p><i>А знаєш, здається, ми ще ніколи не обговорювали твоє інтимне життя. Як дивно! А яка вона, твоя коханка?</i></p> <p><u>Русява сорокарічна ропуха з хворим шлунком</u> (ТЩСУТ).</p>
---	---

Цей фрагмент цікавий тим, що персонаж твору вдається до двох стилістичних прийомів – анафори та алітерації. Анафора у прозі надає тексту особливий ритм, зближуючи його з поезією. Обидві стилістичні фігури є засобами емоційного та маніпулятивного впливу. Перекладачу вдається відтворити цю репліку за допомогою **алітерації**.

<p><i>She stopped dead. Oh, you're kidding me, she said slowly. I can't see you with a woman like that.</i></p> <p><i>Why not?</i></p> <p><i>You've got too much taste.</i></p> <p><u>Chacun a son gout, my dear. I'm nothing much to look at, myself – why should you assume I could charm a young and beautiful woman into being my mistress?</u> [81, 54–55].</p>	<p><i>Джастина аж заціпеніла.</i></p> <p><i>Не дуркуй, цього не може бути, – повільно промовила вона. – Я не можу уявити тебе з такою жінкою.</i></p> <p><i>Чом би й ні?</i></p> <p><i>У тебе надто гарний смак.</i></p> <p><u>У кожного свій смак, моя люба.</u></p> <p><u>Я й сам зовні аж ніяк не Аполлон, то чому ж ти гадаєш, що я здатен зачарувати молоду й красиву жінку, аби вона стала моєю коханкою?</u></p> <p>(ТЩСУТ)</p>
--	--

У проілюстрованому епізоді автор роману використовує прислів'я французькою мовою, яке відтворюється у перекладі дослівно. До того ж, перекладач вдається до ще одного стилістичного прийому – метафоричної

антономазії (*Аполлон*). Завдяки трансформації модуляції реалізується тактика удаваної скромності, що притаманна маніпулятору.

<p><i>Oh, I like you all right, she would answer.</i></p> <p><i>Is that all? <u>I love you with all my heart.</u></i></p> <p><i>I'm not that sort, I'm not one to say much.</i></p> <p><i><u>If you knew how happy just one word would make me!</u> [82, 40–41].</i></p>	<p>Так-так, ти мені подобаєшся, – відповідала вона.</p> <p>І це все? <u>А я люблю тебе більше життя...</u></p> <p>Ну, я не така, щоб про це базікати.</p> <p>Якби ти знала, яким би я був щасливим від одного твого слова!</p>
--	--

Як було зазначено, основною характеристикою маніакальної любові є одержимість, тому при перекладі вмотивованим є використання в українському варіанті стилістичної фігури – гіперболи (*А я люблю тебе більше життя*), замість метафори в англійському варіанті (*I love you with all my heart*).

<p><i>Miss Eyre, I repeat it, you can leave me. How often am I to say the same thing? <u>Why do you remain pertinaciously perched on my knee, when I have given you notice to quit?</u></i></p> <p><i>Because I am comfortable there' [79, 67].</i></p>	<p><i>Можете йти собі від мене, міс Ейр. Скільки разів я маю казати одне й те саме? <u>Чому Ви вперто сидите на моїх колінах, як на сідалі, коли я давно велів Вам злазити?</u></i></p> <p><i>Бо мені тут добре (ДЕ).</i></p>
---	---

Іншим стилістичним засобом, вжитим при перекладі репліки маніакального закоханого, є порівняння (*сидите на моїх колінах, як на сідалі*). Таким чином, було застосовано граматичну трансформацію додавання. Порівняння надає висловленню персонажа особливої виразності та асоціативності, виявляє ставлення мовця до сказаного. Введення в текст

порівняння дає змогу охарактеризувати особливості мовлення головного героя, передати його моральний стан.

Отже, результати порівняльного аналізу текстів англомовного любовного дискурсу та текстів перекладу дозволяють зробити висновок, що для досягнення змістової близькості перекладу до тексту оригіналу та передачі маніпулятивного потенціалу реплік персонажів необхідно використовувати лексико-семантичні трансформації. Найчастотнішими з них є модуляція або прийом смислового розвитку та диференціація, які допомагають надати мовленню персонажа особливої виразності.

2.4 Застосування лексико-граматичних трансформацій для збереження мовленнєвої маніпуляції у перекладі текстів англомовного любовного дискурсу

Лексико-граматичні трансформації – це такі трансформації, де перетворення або торкаються одночасно лексичних і граматичних одиниць оригіналу, або є міжрівневими, тобто здійснюють перехід від лексичних одиниць до граматичних і навпаки.

Антонімічний переклад – це комплексна лексико-граматична заміна, суть якої полягає в трансформації ствердної конструкції на негативну або, навпаки, негативної на ствердну, що супроводжується заміною одного із слів речення похідної мови, що перекладається, на його антонім в мові перекладу. Антонімічний переклад повністю ґрунтується на формально-логічній категорії контрадикторності.

<i>I can't bear to think of that, she said. It breaks my heart. And then perhaps we shall never see one another</i>	Я й подумати про це боюся, – сказала вона. – У мене просто розривається серце. А раптом ми
---	--

<p>again.</p> <p><u>If you cared for me at all, you wouldn't be so unkind to me, he whispered.</u></p> <p>Oh, why can't you be content to let it go on as it is? Men are always the same. <u>They're never satisfied</u> [82, 98].</p>	<p>більше ніколи не побачимось?</p> <p><u>Якби Ви мене хоч крапельку любили, Ви були б добрішою, – шепнув він.</u></p> <p>Ах, що тобі ще потрібно? Всі чоловіки однакові. <u>Їм завжди мало.</u></p>
--	--

В англо-українських перекладах ця трансформація застосовується особливо часто, коли в оригіналі негативна форма вжита із словом, що має негативний префікс. Необхідність в антонімічному перекладі виникає тоді, коли виникає необхідність в комплексній лексико-граматичній заміні певного речення, з метою надання перекладу більшої благозвучності. Саме це ми бачимо при відтворенні реплік героїв твору: ...*you wouldn't be so unkind to me – ...Ви були б добрішою та They're never satisfied – Їм завжди мало.*

<p><i>But that isn't the same thing. I can't always go about with you. Besides he's asked me to fix my own day, and I'll just go one evening when I'm not going out with you. It won't make any difference to you.</i></p> <p><u>If you had any sense of decency, if you had any gratitude, you wouldn't dream of going</u> [82, 68].</p>	<p>Але це зовсім не одне і те ж. Не можу я завжди бувати тільки з тобою. Крім того, він запропонував мені самій призначити день. Я піду з ним в один з тих вечорів, коли ми з тобою не зустрічаємося, тож ти нічого не втрачаєш.</p> <p><u>Якби ти мала хоч якесь уявлення про порядність і не була б такою невдячною, тобі б і в голову не прийшло з ним піти.</u></p>
---	---

Антонімічний переклад може також використовуватись для того, щоб передати засудження та звинувачення, виражені молодим чоловіком з метою маніпуляції. Тому позитивна форма в оригіналі змінюється на негативну форму: *if you had any gratitude* – не була б такою невдячною. Наведений приклад є цікавим ще й тому, що у перекладі було застосовано, окрім лексико-граматичної, лексико-семантичну трансформацію – модуляцію. Таким чином, частину умовного складнопідрядного речення *you wouldn't dream of going* було перекладено як *тобі б і в голову не прийшло з ним піти*. Ми вважаємо такий варіант перекладу вмотивованим, оскільки необхідно було передати образливий тон висловлювання, що має на меті маніпулювання дівчиною. До того ж, не обійшлося без граматичної трансформації додавання (*з ним*), оскільки більш стисле англійське речення вимагає в українській мові більш розгорнутого вираження думки.

<p><i>All they fashionable Lunnon girls, 'ee woulden want to go walkin' out with me.</i></p> <p>(1) <u><i>If you 'ad the clothes, you'd do. You'd do very nice.</i></u></p> <p><u><i>Doan believe 'ee.</i></u></p> <p><u><i>Cross my 'eart.</i></u></p> <p><i>Their eyes met and held for a long moment. He bowed elaborately and swept his hat to cover his left breast.</i></p> <p>(2) <u><i>'A demang, madymosseile.</i></u></p> <p><i>'What's that then?</i></p> <p><u><i>It's French for Coombe Street, tomorrow mornin – where yours truly will be waitin</i> [80, 89–93].</u></p>	<p>У Лондоні усюди модні дівичі. Ви зі мною й пройтися не захочете.</p> <p>(1) <u>Якщо Вас як слід одягнути – будете як лялечка.</u></p> <p><u>Та не брешіть!</u></p> <p><u>Провалитися мені на цьому місці, якщо брешу!</u></p> <p>Вони обмінялися довгим поглядом. Сем картинно вклонився і притиснув капелюх до лівій стороні грудей.</p> <p>(2) <u>А деманг, мамзель.</u></p> <p>Що?</p> <p><u>Це означає – завтра на Кумі-стріт.</u></p> <p><u>По-французькому. Де Ваш покірний слуга буде чекати.'</u></p>
--	--

У наведеному вище фрагменті персонаж твору «Жінка французького лейтенанта» Сем намагається виглядати привабливим в очах дівчини, а для того, щоб передати його емоційно забарвлені висловлення, що також мають маніпулятивну мету, при перекладі ми застосовуємо порівняння: *You'd do very nice* відтворюється як *будете як лялечка*. Лексико-семантична трансформація **модуляції** поєднується з граматичною – заміною, тому в українському перекладі маємо одне речення замість двох в оригіналі.

Варто зазначити, що обидва учасника діалогу згідно з сюжетом роману є представниками нижчих соціальних верств населення Лондона і розмовляють на просторіччі кокні, саме тому дуже важливо відтворити його у перекладі. Це стає можливим завдяки ще одній лексико-граматичній трансформації – компенсації.

Компенсація – це заміна непередаваного елемента оригіналу елементом іншого порядку в відповідності із загальним ідейно-художнім характером оригіналу і там, де це представляється зручним за умовами української мови.

Компенсація використовується особливо часто там, де необхідно передати внутрішньо-лінгвістичні значення, що характеризують ті або інші мовні особливості оригіналу – діалектне забарвлення, неправильність або індивідуальні особливості мови, каламбури, а так само при передачі прагматичних значень, коли не завжди можна знайти пряму відповідність одиниці похідної мови в системі мови перекладу. Яскравим прикладом компенсації є український варіант репліки *Doan believe 'ee – Та не брешить!*, який передає смисловий та стилістичний відтінки оригіналу.

До лексико-граматичних трансформацій належить також **прийом цілісного перетворення**, який є певним різновидом смислового розвитку. Перетворюється внутрішня форма будь-якого відрізка мовного ланцюга – від окремого слова, переважно складного, до синтагми, а іноді й цілого речення. Причому перетворюється не по елементах, а цілісно, так, що зв'язок між внутрішньою формою одиниць похідної мови та мови перекладу вже не

простежується. Прийом цілісного перетворення слугує універсальним засобом перекладу фразеологізмів, про що свідчить наш приклад: *Cross my 'cart* – *Провалитися мені на цьому місці, якщо брешу!*

Діалект кокні передається й за допомогою вживання компенсаторного просторічного слова *мамзель* (2).

<p><i>There's a woolshed ball at Braich y Pwll next Saturday night. Will you come with me?</i></p>	<p><i>Наступної суботи в Брейк-і-Пулі будуть сільські танцюльки. Ви поїдете зі мною?</i></p>
<p><i>Thank you for asking me, but I can't dance. There wouldn't be any point.</i></p>	<p><i>Дякую, що запросили, але я не вмію танцювати. Тому мені немає сенсу їхати.</i></p>
<p><i><u>I'll teach you how to dance in two flicks of a dead lamb's tail, so that's no obstacle.</u> Since I'll taking the squatter's sister, do you think Bob might let me borrow the old Rolls, if not the new one?</i></p>	<p><i><u>Не встигне на горі двічі свиснути рак, як я навчу Вас танцювати</u> – <u>це не проблема.</u> Оскільки я запрошую не кого-небудь, а сестру багатого тваринника, то чи</i></p>
<p><i>I said I wouldn't go! she said, teeth clenched. [81, 69–70].</i></p>	<p><i>не зможе Боб позичити мені старий «ролс-ройс», а краще – новий?</i></p>
	<p><i>Я ж сказала, що не поїду, – процідила Мегі крізь стиснуті зуби (ТЩСУТ).</i></p>

Наведений епізод також ілюструє застосування прийому цілісного перетворення. Для відтворення фрази зі сленгу *in two flicks of a dead lamb's tail* було підібрано відповідний фразеологізм (*не встигне на горі двічі свиснути рак*), що надає висловленню виразності, експресії та жартівливого забарвлення відповідно до оригіналу.

Отже, лексико-граматичні трансформації є необхідними для успішного відтворення мовленнєвої маніпуляції у текстах любовного дискурсу. До найбільш вживаних трансформацій цього типу відносять прийом цілісного перетворення, компенсацію та антонімічний переклад.

Висновки до 2 розділу

Всі прийоми маніпулювання будуються на відволіканні уваги об'єкта від основної мети, якої припускає досягти суб'єкт. Тобто, маніпуляція передбачає якийсь зовнішній стимул, що фіксує увагу об'єкта, і стимул прихований, що спонукає об'єкт до дії, яку сам би він не вчинив, але яке з якоїсь причини необхідної суб'єкту. Дешифровка прихованого стимулу позбавляє маніпуляції сенсу.

Як показав аналіз ілюстративного матеріалу, для суб'єкта кохання-гри є характерним використання наступних маніпулятивних стратегій: компліменту, жартів, гумору, недомовок тощо. Цей тип мовної особистості також може уникати прямої відповіді на запитання та демонструвати слабкість з певними маніпулятивними намірами. До мовних засобів реалізації проаналізованих стратегій маніпуляції можна віднести вигуки, інтенсифікатори, мовні метафори.

В арсеналі маніпулятивних прийомів маніакальних закоханих існують такі прийоми, як словесна образа, тактика присоромлення, мовна метафора, порівняння, повторення, «хибне перепитування» або «оманливі уточнення», акцентоване звертання, провокування почуття провини, «супротив», або «розіграваний протест», тактика викликання емоцій співчуття та жалощів тощо. Реалізуються ці прийоми за допомогою прикметників, модальних слів, дієслів у теперішньому неозначеному та теперішньому перфектному часі, еліптичних запитань тощо.

Прагматичні закохані використовують такі «несподіване цитування, або слова опонента як доказ», тактика удаваної скромності, неправдиві твердження.

Приховування інформації в найбільш повному вигляді проявляється в недомовках, замовчуваннях. Спосіб подачі інформації також грає важливу роль у формуванні реакції слухача. Мовні особистості такого типу використовують специфічну аргументацію, щоб призвести слухачів до висновків, які вигідні їм.

Реалізуються ці маніпулятивні стратегії за допомогою прикметників, модальних дієслів, розділових питань, акцентованих звертань.

У проаналізованих фрагментах до найхарактерніших методів маніпуляції, які застосовує персонаж – суб'єкт кохання-агапе, можна віднести «потік» запитань, «ухилення», «докір» або «звернення до совісті» та використання епітетів. Ці маніпулятивні методи реалізуються завдяки таким мовним засобам, як питальні речення, імперативи-конструкції, розділові питання.

Ефективними методами маніпуляції, до яких вдаються романтичні закохані, є лестощі та компліменти, ухилення від прямої відповіді, демонстрація своїх знань та умінь тощо. Реалізуються зазначені методи за допомогою питальних речень, умовних речення, прислівників, інтенсифікаторів, порівнянь, парцеляції.

Доведено також, що значна частина висловлених емоцій та оцінок передається за допомогою знаків невербальної семіотики різної природи, а також ситуативними компонентами, які надають емотивним висловлюванням додаткову експресію, підсилюють прагматику взаємного емоційного впливу комунікантів і грають істотну роль у ефективності цього спілкування.

Першорядна задача перекладача – досягти семантичної еквівалентності між текстом-оригіналом і текстом-перекладом. Для її досягнення потрібні різноманітні перекладацькі перетворення, а на рівні компонентної еквівалентності – трансформації, які торкаються граматичної та лексичної структури висловлювання.

Було виявлено три основні типи перекладацьких трансформацій: граматичні трансформації (перестановки, заміни, додавання, опущення); лексико-семантичні трансформації (диференціація, модуляція або прийом

сміслового розвитку); лексико-граматичні трансформації (антонімічний переклад, цілісне перетворення, компенсація), за допомогою яких було відтворено систему засобів мовленнєвої маніпуляції у текстах любовного дискурсу.

Причина, що викликає граматичні трансформації, криється в тому, що кожна мова має своєрідну структуру, і перекладач має це враховувати. Підсумовуючи, можна сказати, що майже в кожному реченні використано якусь граматичну трансформацію. Це зумовлено розбіжностями двох мов.

Як показав аналіз дослідженого матеріалу, такі граматичні трансформації, як додавання, опущення, заміна, використовуються для передачі байдужості, грубості, зневаги, насмішки у репліках персонажів та яскраво передають їхню маніпулятивну силу. Наприклад, при перекладі висловлень українською мовою було застосовано додавання часток та вигуків для передачі емоційно-експресивного забарвлення висловлень мовця чи з метою його лаконізації.

Лексичний елемент перекладається не окремо, не в ізоляції від речення та тексту, де він вживається, а в сукупності його контекстуальних зв'язків та функціональних характеристик. Тільки так досягається точність та еквівалентність перекладу слів. Чим більше враховуються перекладачем всі характеристики слова, що перекладається, тим більш еквівалентним буде його переклад.

Однією з таких важливих характеристик є норми та традиції вживання слів у тій чи іншій сфері мовлення. Знання словникових відповідників є необхідною, але недостатньою умовою еквівалентного перекладу лексики. Переклад лексичних елементів не обов'язково передбачає тільки вибір словникових відповідників. Крім цього, важливим є вміння підібрати контекстуальні відповідники, що не завжди фіксуються у перекладних словниках. Особливе значення мають фонові знання перекладача, оскільки вони дають можливість краще зрозуміти національно-забарвлену лексику оригіналу, віднайти правильні шляхи і способи відтворення її засобами мови перекладу.

Лексико-семантичні трансформації найчастіше застосовуються для відтворення недомовок, тону грайливості, кокетства у репліках персонажів, що мають маніпулятивний потенціал. До найчастотніших трансформацій цього типу належать диференціація, модуляція або прийом смислового розвитку. Лексико-граматичні трансформації – антонімічний переклад, цілісне перетворення, компенсація, застосовані при перекладі, можуть надавати висловлюванням виразності, експресивності та жартівливого забарвлення.

Встановлено, що деякі перекладацькі рішення містять одночасно декілька стилістичних модифікацій, що спрямовані на передачу особливої виразності висловлень персонажів. У процесі дослідження також спостерігаємо вживання комплексних трансформацій, що зумовлені правилами побудови речень у цільовій мові, розбіжностями мов у подачі тема-рематичних елементів речення і традиціями мовлення щодо способів варіювання конотативного значення тощо.

ВИСНОВКИ

Увага до феномену мовленнєвої маніпуляції, яка характерна для лінгвістики останніх десятиліть, поки що не призвела до створення цілісної концепції маніпулятивного впливу, немає однозначного розуміння даного явища. Цьому є багато причин, найважливіша з яких – складність і неоднозначність самого об'єкту дослідження, а також визначення справжніх цілей висловлення та ефективності комунікативних ходів в конкретній ситуації спілкування. Завдяки різноманіттю комунікативних форм маніпулювання та чисельним мовленнєвим маніфестаціям маніпулятивних стратегій маніпуляція є однією із найскладніших й актуальніших проблем не тільки у психології, соціології, політології, але й в лінгвістиці та перекладознавстві.

Мовленнєвою маніпуляцією вважають використання особливостей мови і принципів її вживання з метою прихованого впливу на адресата у напрямку, потрібному для адресанта.

Більшість маніпулятивних технологій заснована на спотворенні, приховуванні інформації, відволіканні уваги об'єкта від основної мети, якої припускає досягти суб'єкт. Велике значення має те, кому належить інформація, що надається, і чи може її власник отримати користь з маніпуляцій цієї інформацією. Маніпуляція передбачає певний зовнішній стимул, що фіксує увагу об'єкта, і стимул прихований, що спонукає об'єкт до дії, яку сам би він не вчинив. Дешифровка прихованого стимулу позбавляє маніпуляції сенсу.

Розрізняють універсальні й аспектуальні стратегії перекладу, які активно використовуються для відтворення мовленнєвої маніпуляції у перекладі. Універсальні перекладацькі стратегії визначаються як всезагальні правила і норми, яких повинен дотримуватися перекладач, незалежно від мови і типу тексту. Аспектуальні стратегії стосуються принципів засад вирішення часткових завдань у межах загальної настанови (тобто загальної стратегії перекладу).

Маніпулятивну функцію мають різні одиниці мови, незалежно від їх приналежності до тієї чи іншої мовної системи (фонетичної, словотвірної, морфологічної, лексичної, синтаксичної). Використання стилістичних прийомів (тропів та фігур таких, як метафора, метонімія, порівняння, гіпербола, анафора, епіфора) також сприяє створенню маніпулятивного ефекту.

Любовний дискурс було визначено як область інтимно-особистісного спілкування між чоловіком та жінкою, в основі якого лежить любовне почуття між індивідами, що вступають у емоційну взаємодію та здійснюють обмін емотивними вербальними і невербальними знаками. До основних властивостей цього виду дискурсу відносять підвищену емоційність, ритуальність, ситуативну зумовленість, жанрову обумовленість, яскраве гендерне забарвлення, кооперативно-спрямовану стратегію ввічливості, тенденцію до граничної відвертості, реалізацію парольної функції мовлення та маніпулятивність.

Розрізняють 4 типи мовних особистостей (романтичний закоханий, суб'єкт кохання-гри, прагматичний закоханий, маніакальний закоханий та суб'єкт кохання-агапе), яким, в свою чергу, притаманні певні маніпулятивні стратегії, найяскравішим, традиційним і широко вживаним компонентом яких є емотивна лексика. Така типізація є важливою тому, що завдяки їй стає можливим проаналізувати використання маніпулятивних стратегій, які визначаються тим чи іншим типом мовної особистості.

Проведений аналіз ілюстративного матеріалу дає підстави зробити висновок про те, що для суб'єкта кохання-гри є характерним використання наступних маніпулятивних стратегій: компліменту, жартів, гумору, недомовок тощо. Крім того, цей тип мовної особистості може уникати прямої відповіді на запитання та демонструвати слабкість з певними маніпулятивними намірами. До мовних засобів реалізації проаналізованих стратегій маніпуляції можна віднести вигуки, інтенсифікатори, мовні метафори.

Маніакальні закохані найчастіше використовують такі прийоми, як словесна образа, тактика присоромлення, мовна метафора, порівняння, повторення, «хибне перепитування» або «оманливі уточнення», акцентоване звертання, провокування почуття провини, «супротив», або «розіграваний протест», тактика викликання емоцій співчуття та жалощів тощо. Усі вони реалізуються за допомогою прикметників, модальних слів, дієслів у теперішньому неозначеному та теперішньому перфектному часі, еліптичних запитань тощо.

До арсеналу прагматичних закоханих належать: «несподіване цитування, або слова опонента як доказ», тактика удаваної скромності, неправдиві твердження. Приховування інформації в найбільш повному вигляді проявляється в недомовках, замовчуваннях. Спосіб подачі інформації також грає важливу роль у формуванні реакції слухача. Мовні особистості такого типу використовують специфічну аргументацію, щоб призвести слухачів до висновків, які вигідні їм. Реалізуються ці маніпулятивні стратегії за допомогою прикметників, модальних дієслів, розділових питань, заперечень, акцентованих звертань тощо.

Суб'єкти кохання-агапе надають перевагу таким прийомам, як «потік» запитань, «ухилення», «докір» або «звернення до совісті» та використанню епітетів. Ці маніпулятивні методи реалізуються завдяки таким мовним засобам, як питальні речення, імперативи-конструкції, розділові питання.

Аналіз маніпулятивних стратегій романтичних закоханих показує наступні найбільш вживані та поширені прийоми: лестощі та компліменти, ухилення від прямої відповіді, демонстрація своїх знань та умінь тощо. Реалізуються зазначені методи за допомогою питальних речень, парцеляції, умовних речень, прислівників, інтенсифікаторів, порівнянь.

Відтворення маніпулятивних стратегій мовців у перекладі – це складний процес, що включає низку труднощів, а отже, вимагає особливих умінь від

перекладача. Одним із прийомів, які допомагають перекладачеві, є трансформації.

Було виявлено три основні типи перекладацьких трансформацій: лексико-семантичні трансформації; граматичні трансформації; лексико-граматичні трансформації, за допомогою яких було відтворено систему засобів мовленнєвої маніпуляції у текстах любовного дискурсу.

Досить частотними при перекладі текстів любовного дискурсу виявилися трансформації додавання й опущення слів. Трансформація додавання полягає у введенні в переклад лексичних елементів, що відсутні в оригіналі, з метою правильної передачі смислу речення (оригіналу), що перекладається, чи дотримання мовленнєвих і мовних норм, що існують у культурі мови перекладу. Задля передачі байдужості, насмішки, жартівливого тону висловлень було застосовано додавання часток. Частки надають різні смислові відтінки окремим словам або групам слів, виражають ставлення мовця до описуваної ситуації, адресата та його висловлення. Відповідно, опущення виправдане з точки зору адекватності перекладу, передусім норм мови перекладу, усунення в тексті перекладу тих тавтологічних лексичних елементів, які за нормами мови перекладу є частинами імпліцитного смислу тексту. Зрозуміло, що подібні трансформації вимагають від перекладача значної уваги, щоб у перекладі не було спотворено або зменшено обсяг оригінальної інформації. Зазначені прийоми зумовлені передусім розбіжностями лексико-семантичних систем обох мов, відсутністю однослівних відповідників. Інший важливий чинник, який визначає застосування додавання чи опущення слів, – потреби контексту. У тому чи іншому контексті лексема може актуалізувати імпліцитні смисли, пов'язані з національно-культурними конотаціями, епідигматичними відношеннями між словами тощо. Це, зі свого боку, вимагає додаткового пояснення при перекладі.

Як показав аналіз дослідженого матеріалу, граматичні трансформації (додавання, опущення, заміна) використовуються для передачі байдужості,

грубості, зневаги, насмішки у репліках персонажів та яскраво передають їх маніпулятивну силу.

До найчастотніших лексико-семантичних трансформацій належать модуляція та диференціація. Модуляція є таким прийомом контекстуальної заміни, коли в перекладі використовується слово, значення якого є логічним розвитком значення слова, що перекладається. Диференціація – це прийом, що полягає у виборі одного з можливих відповідників словника. Лексико-семантичні трансформації найчастіше застосовуються для відтворення недомовок, тону грайливості, кокетства у репліках персонажів, що мають маніпулятивний потенціал.

При відтворенні мовленнєвої маніпуляції було застосовано усі види лексико-граматичних трансформацій: антонімічний переклад, прийом цілісного перетворення, компенсацію. Антонімічний переклад – перекладацька трансформація, що полягає в заміні форми слова або словосполучення на протилежну (позитивної – на негативну й навпаки). Необхідність в антонімічному перекладі виникає тоді, коли виникає необхідність в комплексній лексико-граматичній заміні певного речення, з метою надання перекладу більшої благозвучності.

Цілісне перетворення передбачає вираження смислу сказаного на одній мові засобами іншої, які не є ані словниковими, ані контекстуальними відповідниками окремих слів. Найширше застосування цей прийом отримує при перекладі різного роду сталих висловів (фразеологізмів, прислів'їв тощо). Така трансформація ставить перед перекладачем вимогу широкої та глибокої соціокультурної компетенції, глибоких знань культури й мови обох народів.

Компенсація – це заміна непереданого елемента оригіналу елементом іншого порядку в відповідності із загальним ідейно-художнім характером оригіналу і там, де це виявляється зручним за умовами української мови.

Лексико-граматичні трансформації, застосовані при перекладі, можуть надавати висловлюванням виразності, експресивності та жартівливого забарвлення.

До перспектив подальшого дослідження можна віднести вивчення гендерної специфіки стратегій маніпулятивного впливу і мовних засобів їх реалізації у текстах любовного дискурсу, а також способів їх відтворення у перекладі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аминова А. А., Галиева А. М. Перевод оценочной лексики (на материале повести Ф. Амирхана «Хаят»). *Филология и культура*. 2012. № 2 (28). С. 11.
2. Анисимова Т. В. Речевая манипуляция как дискурсивная характеристика. 2010. № 10. 200 с.
3. Арутюнова Н. Д. Дискурс. *Языкознание*. Большой энциклопедический словарь / Гл. ред. В. Н. Ярцева. 2-е изд. Большая Российская энциклопедия, 1998. 137 с.
4. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Академія, 2004. 344 с.
5. Безугла Л. Р. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен. Харків : Константа, 2005. 256 с.
6. Белянин В. П. Художній текст і психологія особистості. *Мовне спілкування: цілі, мотиви, засоби*. Київ : Ін-т мовознавства, 1985. 100 с.
7. Белова А. Д. Поняття «стиль», «жанр», «дискурс», «текст» у сучасній лінгвістиці. *Іноземна філологія*. Київ : Вища школа, 2002. Вип. 32-33. 200 с.
8. Бойко С. Т. Медіа-освіта як складова професійної компетентності психолога в інформаційному суспільстві. URL: http://www.psyh.kiev.ua/Бойко_С._Т._Медіа-освіта_як_складова_професійної_компетентності_психолога_в_інформаційному_суспільстві (дата звернення: 10.08.2023).
9. Большой энциклопедический словарь. *Языкознание* / Гл. ред. В. Н. Ярцева. 2-е изд. Большая Российская энциклопедия, 1998. 685 с.
10. Быкова О. Н. К вопросу о языковой манипуляции в СМИ. *Теоретические и прикладные аспекты речевого общения*. 1998. № 6. С. 18–22.
11. Вацлавик П. Психология межличностных коммуникаций. 2000. 308 с.
12. Волинець П. П. Критерії прихованого психологічного впливу. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць. Том 7. Екологічна психологія*. 2010 № 22. С. 15–20.

13. Вороновська Л. Універсальні та специфічні особливості визначення ознак художнього дискурсу. *Теоретична і дидактична філологія*. 2015. № 20. С. 155–166.
14. Врабель Т. Прагматичні аспекти перекладу у світлі міжкультурної комунікації. *Наукові записки*. 2011. № 95 (1). С. 382–385.
15. Гатальська М. С. Система засобів мовленнєвої маніпуляції в любовному дискурсі та способи її відтворення українською мовою. *Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ. Серія Філологія. Педагогіка. Психологія*. 2017. № 34. С. 186–191.
16. Гнатковська О. М. Комунікативна парадигма мовця в авторському дискурсі. *Вісник ЗНУ. Філологічні науки*. 2005. №1. 59 с.
17. Головаха Е. И., Панина Н. В. Психология человеческого взаимопонимания. Киев: Наукова думка, 1989. 217 с.
18. Гребінь Н. В. Зміст маніпуляції як різновиду прихованого психологічного впливу. *Проблеми сучасної психології. Збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України*. 2013. № 21. С. 80–93.
19. Гудзик К. Про що говорить мова?. Київ : День, 2004. №161. 50 с.
20. Демідова А. А. Засоби масової інформації як «четверта неформальна гілка публічної влади»: способи медіа-маніпуляції. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1222> (дата звернення: 01.09.2023).
21. Добросклонская Т. Г. Медиадискурс как объект лингвистики и межкультурной коммуникации. *Вестник МГУ. Сер. 10: Журналистика*. 2006. № 2. С. 20–23.
22. Зелинский С. А. Современные психотехнологии манипулирования. 2009. URL : http://lit.lib.ru/z/zelinskij_s_a/text_0670.shtml. (дата звернення 10.08.2023)
23. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози). Львів: Вид-во при Львів. держ. ун-ті, 1989. 216 с.

24. Іваницька М. Л. Особистість перекладача в українсько-німецьких літературних взаєминах. Чернівці: Книги – XXI, 2015. 604 с.
25. Ідеологія перекладу в контексті російсько-українського збройного конфлікту (ключові терміни у ЗМІ). URL: <https://lingua.lnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2020/04/Konkursna-robota-ne-viyna-.pdf> (дата звернення: 10.09.2023).
26. Ісаєнко О. В. Текст і медіатекст як категорії кіно дискурсу. *Лінгвістичні дослідження*: Зб. наук. праць ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. 2015. № 39. С. 93–96
27. Кам'янець А. Б. Мовні засоби маніпуляції в медійному дискурсі та їх відтворення в перекладі. URL: http://lnu.edu.ua/faculty/inomov.new/Foreign_Philology/Foreign_Philology/Foreign_Philology_123/articles/Kamianets.pdf (дата звернення: 10.08.2023).
28. Киричук Л. М. Прагмакогнітивні особливості стереотипів як засобів маніпуляції в публіцистичному дискурсі. *Науковий вісник Волинського нац. ун-ту ім. Лесі Українки*. Луцьк, 2009. №6. С. 195-199.
29. Кондратенко Н. В. Український модерністський і постмодерністський дискурс: комунікативно-прагматичний та текстово-синтаксичний аспекти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук: спец. 10.02.01 “Українська мова”. Київ, 2012. 40 с.
30. Кононенко В. І. Концепти українського дискурсу. Київ. Івано-Франківськ : Плай, 2004. 248 с.
31. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. Київ : Юніверс, 2003. 280 с.
32. Корольчук В. В. Маніпуляція з кримінологічної точки зору як один із засобів учинення злочинів. *Юридична психологія та педагогіка*. 2013. № 1. С. 218–226.
33. Костенко Н. В. Парадигми і фактичності нових мас-медіа. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 1998. № 1–2.
34. Лозниця С. Маніпуляція свідомістю: історико-культурні засади. *Філософська думка*. 2008. №1. С. 142–155.

35. Марченко Т. В. Манипулятивный потенциал интертекстуальности в дискурсе масс-медиа. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. 2008. № 1 (1): в 2-х ч. Ч. II. С. 66–68.
36. Михайленко В. В. Reader in Discourse. Хрестоматія з дискурсу: навчальний посібник. Чернівці: Рута, 2003. 136 с.
37. Мороховский А. Н. К проблеме текста. Текст и его категориальные признаки: сб. науч. тр. Київ: КГПИИЯ, 1998. С. 5.
38. Переломова О. С. Інтертекстуальність як системо твірна текстово-дискурсивна категорія. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_34_10. (дата звернення 10.08.2023)
39. Перхач Р.-Ю. Т., Смирнова А. О. Мовні засоби маніпуляції в пресі: контент-аналіз. *Молодий вчений*. 2019. № 10 (74). С. 186–189.
40. Пичугин В. Что такое эмоциональная привлекательность. 2009. URL : <http://www.nplife.ru/articles/stat/chto-takoe-emocionalnaja-privlekatelnost>. (дата звернення 10.08.2023)
41. Половинчак Ю. Мобілізаційний та маніпулятивний потенціал дискурсу соціальних медіа в умовах перехідного суспільства. URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1083: mobilizatsijnij-ta-manipulyativnij-potentsial-diskursu-sotsialnikh-media-v (дата звернення: 10.08.2023).
42. Полюк І. С., Бондар Л. В. Закономірності та особливості процесу письмового перекладу текстів різних жанрів. URL: http://novyn.kpi.ua/2006-3/07_Polyuk.pdf (дата звернення: 10.08.2023).
43. Роздабара К. Д. Політична маніпуляція як об'єкт лінгвістичного дослідження. URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?c21com=2&i21dbn=ujrn&p21dbn=ujrn&image_file_download=1&image_file_name=pdf/mik_2011_14_7_42.pdf (дата звернення: 15.08.2023)

44. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
45. Серажим К. Ю. Термін «дискурс» в сучасній лінгвістиці. *Вісник Харківського університету. Серія Філологія*. 2001. № 520. С.17–22.
46. Сіденко Н. Г. Інструменти мовленнєвої маніпуляції в англomовній «жовтій» пресі. *Записки з романо-германської філології*. 2014. № 2 (33). С. 105–113.
47. Акорова А. Linguistic Manipulation: Definition and Types. *International Journal of Cognitive Research in science, engineering and education*. 2013. Vol. 1. No. 2. P. 28–32.
48. Al-hindawi F.-H. The Pragmatic Nature Of Manipulation. URL: https://www.researchgate.net/publication/321051665_The_Pragmatic_Nature_Of_Manipulation (дата звернення: 15.09.2023).
49. Altschull J. H. Agents of Power: The Role of News Media in Human Affairs. New York: Longman, 1984. 235 p.
50. Braiker H. B. Who's Pulling Your Strings? How to Break The Cycle of Manipulation. McGraw-Hill Prof Med / Tech, 2004. 256 p.
51. Coons C., Weber M. Manipulation: Theory and Practice. Oxford: Oxford University Press, 2014. 248 p.
52. Dijk T. A. van. Discourse and manipulation. *Discourse & Society*. 2006. Vol. 17(2). P. 359–383.
53. Dijk T. A. van. The Study of Discourse. *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*. London; Thousand Oaks; New Dehli. Vol. 1. Discourse as Structure and Process. 1997. P. 1–34.
54. Elo S., M. Kääriäinen, O. Kanste Qualitative Content Analysis: A Focus on Trustworthiness. New York: SAGE Publications. 2014. 128 p.
55. Faden M. S., Beauchamp T. L. A History and Theory of Informed Consent. New York: Oxford University Press, 2014. 365 p.

56. Fairclough N. *Language and Power*. Harlow: Pearson Education Limited, 2001. 226 p.
57. Goodin R. E. *Manipulatory Politics*. New Haven and London: Yale University Press, 1980. 234 p.
58. Jones E. E. Toward a general theory of strategic self-presentation. *Psychological perspectives of the self*. Hillsdale, New York : Erlbaum, 1982. P. 231–263.
59. Hargittai E., Gallo J., Kane M. Cross-Ideological Discussions Among Conservative and Liberal Bloggers. *Public Choice*. 2008. Vol. 134. P. 67–86.
60. Harris G. Discourse analysis. *Language*. 1952. Vol. 28. № 17. P. 1–30.
61. Hossain M. Language as the Device for Psychological Manipulation in George Orwell's Nineteen Eighty-Four: a psycholinguistic analysis. *European Journal of English Language and Linguistics Research*. 2017. Vol. 5. No. 8. P. 25–31.
62. House J. *Translation quality assessment: Past and present*. London and New York: Routledge, 2015. 171 p.
63. Kara-Murza S. *Manipulation of Consciousness*. Moscow: Algorithm, 2000. 188 p.
64. Keren M. Blogosphere: The new political arena. URL: <http://www.lexingtonbooks.com/Catalog/SingleBook.shtml> (дата звернення: 10.08.2023).
65. Maillat D., Oswald S. Defining Manipulative Discourse: The Pragmatics of Cognitive Illusions. *International Review of Pragmatics*. 2009. Vol. 1. P. 348–370.
66. Makaruk L. Paralinguistic Devices as Mechanisms of Influence and Manipulation in Modern English Multimodal Advertising Discourse. *Psycholinguistics*. 2018. Vol. 23 (2). P. 148–164.
67. Nida E. A. *Toward a Science of Translating: With Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating*. Leiden: Brill Archive, 1964. 331 p.

68. Ortega y Gasset J. The misery and the splendor of translation. Transl. by Elizabeth Gamble Miller. *The Translation Studies Reader*. Ed. by L. Venuti. London and New York: Routledge, 2004. P. 49–63.
69. Pym A. Natural and directional equivalence in theories of translation. *Target*. 2007. Vol. 19:2. P. 271–294.
70. Robinson D. What is Translation? *Centrifugal Theories, Critical Interventions*. Kent: Kent State University Press, 1997. 219 p.
71. Rohde H. Rhetorical questions as redundant interrogatives. *San Diego Linguistics Papers*. 2006. No. 2. P. 134–168.
72. Searle J. R. Minds, brains and programs. *Behavioral and Brain Science*. 1980, 3, P. 417–458.
73. Tunstall J., Palmer M. *Media Moguls*. London: Routledge, 1991. 234 p.
74. Ware A. *The Concept of Manipulation: Its Relation to Democracy and Power*. New York: Cambridge University Press, 1981. 228 p.
75. Wodak R. *Disorders of discourse*. London: Addison Wesley Publishing Company, 1996. 216 p. 85
76. Xiang Y. Equivalence in Translation: Features and Necessity. *International Journal of Humanities and Social Science*. 2011. Vol. 1. No. 10. P. 169–171.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

77. ДЕ: Бронте Ш. Джейн Ейр. Т. : Богдан, 2014. 500 с.
78. ТЩСУТ: Маккалоу К. Ті, що співають у терні. Х. : Клуб сімейного дозвілля, 2011. ф513 с.
79. JE: Bronte Ch. *Jane Eyre*. Chatham : Wordsworth Classics, 1992. 448 p.
80. TFLW: Fowles J. *The French Lieutenant's Woman*. New York : Little, Brown and Company, 1998. 480 p.
81. ТТВ: McCullough C. *The Thorn Birds*. New York : Avon, 2005. 688 p.
82. ОНВ: Somerset Maugham W. *Of Human Bondage*. New York : Bantam Classics, 1991. 736 p.

ДОДАТОК

**ВІДТВОРЕННЯ МОВЛЕННЄВОЇ МАНІПУЛЯЦІЇ У ПЕРЕКЛАДІ
ТЕКСТІВ АНГЛОМОВНОГО ЛЮБОВНОГО ДИСКУРСУ**

№ п/п	Фрагмент тексту мовою оригіналу	Переклад
1. Застосування граматичних трансформацій для збереження мовленнєвої маніпуляції у перекладі текстів англomовного любовного дискурсу		
1. 2.	<p><i>'I'm beginning to be rather frightened of you,' said Miss Wilkinson.</i></p> <p><u><i>'You'll come out after supper, won't you?'</i></u> he begged.</p> <p><i>'Not unless you promise to behave yourself.'</i></p> <p><u><i>'I'll promise anything'</i></u> (ОНВ).</p>	<p>'Я починаю Вас боятися,' – сказала міс Уілкінсон.</p> <p><u>'Ви підете гуляти після вечері, так?'</u> – Просив він.</p> <p>'Якщо Ви пообіцяєте вести себе як слід.'</p> <p><u>'Я пообіцяю Вам все, що хочете.'</u></p>
3.	<p><i>'You mustn't have those shining eyes,' she said to him afterwards. 'What will your Aunt Louisa think?'</i></p> <p><u><i>'I don't care what she thinks'</i></u> (ОНВ).</p>	<p>‘Будь ласка, не дивіться на мене такими сяючими очима, – сказала вона йому пізніше. – ‘Що подумає Ваша тітонька?’</p> <p>‘А мені все одно, що вона подумає.’</p>
4. 5. 6.	<p><i>'D'you know, Mrs. Carey has been scolding me on your account?' said Miss Wilkinson, when they were sauntering through the kitchen garden. 'She says I mustn't flirt with you.'</i></p> <p><u><i>'Have you been flirting with me? I hadn't noticed it.'</i></u></p> <p><i>'She was only joking.'</i></p> <p><u><i>'It was very unkind of you to refuse to kiss me last night'</i></u> (ОНВ).</p>	<p>'Знаєте, місіс Кері сварила мене через Вас, - сказала міс Уілкінсон, коли вони йшли по городу.</p> <p>'Вона каже, що мені не слід з вами фліртувати.'</p> <p><u>'А хіба Ви зі мною фліртуєте? Я й не помітив.'</u></p> <p>'Вона пожартувала.'</p> <p><u>'З Вашого боку було жорстоко не поцілувати мене вчора ввечері.'</u></p>

№ п/п	Фрагмент тексту мовою оригіналу	Переклад
7. 8.	<p><i>What was he like?</i> <i>'Oh, he was handsome. Charmant garcon.'</i> <i>'Do you know him still?'</i> <i>Philip felt a slight feeling of irritation as he asked this.</i> <i>'He treated me abominably. Men are always the same. You're heartless, all of you'</i> (ОНВ).</p>	<p>'Який у нього був вигляд?' 'Він був гарний. Charmant garcon.' 'Ви з ним все ще підтримуєте знайомство?' Ставлячи запитання, Філіп раптом відчув легке роздратування. 'Він обійшовся зі мною жахливо. <u>Всі чоловіки однакові. Всі ви безсердечні, всі як один!</u></p>
9. 10.	<p><i>You haven't forgotten what you promised?' she said at last, as he held open the door.</i> <i>'What is that?'</i> <i>'About the money.'</i> <i>'How much d'you want?'</i> (ОНВ)</p>	<p>'Ти не забув своєї обіцянки?' – промовила вона нарешті, коли він пропускав її у двері. 'Якої?' 'Щодо грошей.' 'Скільки тобі?'</p>
11. 12. 13. 14. 15.	<p><i>'I'm awfully sorry, I forgot. He hesitated. 'I'm afraid I can't possibly come. Isn't there somebody else you can get?'</i> <i>'What are you doing tomorrow then?'</i> <i>'I wish you wouldn't cross-examine me.'</i> <i>'Don't you want to tell me?'</i> <i>'I don't in the least mind telling you, but it's rather annoying to be forced to account for all one's movements.'</i> <i>Norah suddenly changed. With an effort of self-control she got the better of her temper, and going up to him took his hands.</i> <i>'Don't disappoint me tomorrow, Philip, I've been looking forward so much to spending the day with you. The</i></p>	<p>'Ти мене, будь ласка, пробач, але я зовсім забув.' – Він запнувся. – 'Боюся, що ніяк не зможу прийти. Ти нікого не можеш покликати замість мене?' 'А що ж ти завтра робиш?' '<u>Мені не подобається цей допит.</u>' '<u>Ти мені не хочеш сказати?</u>' '<u>Будь ласка, я скажу, але, їй-Богу ж, противно, коли тебе змушують звітувати за кожен твій крок!</u>' Нора раптом змінила тон. Зробивши над собою зусилля, вона стрималася і, підійшовши, взяла його за руки. 'Ну, прошу тебе, не засмучуй мене, Філіпе. Я так мріяла провести <u>завтрашній день з тобою. І Гордони дуже хочуть тебе бачити, ми</u></p>

№ п/п	Фрагмент тексту мовою оригіналу	Переклад
16.	<p><u>Gordons want to see you, and we'll have such a jolly time.'</u></p> <p><u>'I'd love to if I could.'</u></p> <p><u>'I'm not very exacting, am I? I don't often ask you to do anything that's a bother. Won't you get out of your horrid engagement – just this once?'</u></p>	<p>чудово проведемо час!'</p> <p>'Та я б з радістю прийшов, якби міг.'</p> <p>'Я ж людина невимоглива, правда? Я нечасто тобі набридаю з проханнями. Невже ти не можеш скасувати своє бридке побачення – ну хоча б в цей раз?'</p>
17.	<p><u>'I'm awfully sorry, I don't see how I can,' he replied sullenly.</u></p> <p><u>'Tell me what it is,' she said coaxingly.</u></p> <p><u>He had had time to invent something. 'Griffiths' two sisters are up for the week-end and we're taking them out.'</u></p> <p><u>'Is that all?" she said joyfully. "Griffiths can so easily get another man.'</u></p> <p><u>He wished he had thought of something more urgent than that. It was a clumsy lie.</u></p> <p><u>'No, I'm awfully sorry, I can't – I've promised and I mean to keep my promise.'</u></p> <p><u>'But you promised me too. Surely I come first.'</u></p> <p><u>'I wish you wouldn't persist,' he said.</u></p> <p><u>She flared up.</u></p>	<p>'Ти мене, будь ласка, пробач, але я, далебі, не знаю, як це зробити,' – відповів він їй сердито.</p> <p>'Ну скажи мені, куди ти повинен йти?' – Запитала вона дуже ласкаво.</p> <p>Тепер вона вже не могла зловити його зненацька.</p> <p>'Приїхали сестри Гріффітса, і ми повинні їх куди-небудь зводити.</p> <p>'І це все?' – Зраділа Нора. – 'Ну, Гріффітсу неважко буде знайти кого-небудь іншого.'</p> <p>Він пошкодував, що не придумав відмовки серйозніше. Брехня була надто відвертою.</p> <p>'Ні, ти мене, будь ласка, пробач, ніяк не можу! Я обіцяв, і не можу не дотримати слово.</p> <p><u>'Але ти ж мені обіцяв. Адже я важливіше.'</u></p> <p>'Ти даремно наполягаєш.' – сказав він.</p> <p>Вона розізлилась.</p> <p>'А ти так і скажи, що не прийдеш тому, що не хочеш! Не знаю, що ти робив останні дні, але тебе немов підмінили.'</p> <p>Він глянув на годинник.</p> <p><u>'Мабуть, мені час йти.'</u></p>
18.	<p><u>'I'm awfully sorry, I don't see how I can,' he replied sullenly.</u></p> <p><u>'Tell me what it is,' she said coaxingly.</u></p> <p><u>He had had time to invent something. 'Griffiths' two sisters are up for the week-end and we're taking them out.'</u></p> <p><u>'Is that all?" she said joyfully. "Griffiths can so easily get another man.'</u></p> <p><u>He wished he had thought of something more urgent than that. It was a clumsy lie.</u></p> <p><u>'No, I'm awfully sorry, I can't – I've promised and I mean to keep my promise.'</u></p> <p><u>'But you promised me too. Surely I come first.'</u></p> <p><u>'I wish you wouldn't persist,' he said.</u></p> <p><u>She flared up.</u></p>	<p>'Ти мене, будь ласка, пробач, але я, далебі, не знаю, як це зробити,' – відповів він їй сердито.</p> <p>'Ну скажи мені, куди ти повинен йти?' – Запитала вона дуже ласкаво.</p> <p>Тепер вона вже не могла зловити його зненацька.</p> <p>'Приїхали сестри Гріффітса, і ми повинні їх куди-небудь зводити.</p> <p>'І це все?' – Зраділа Нора. – 'Ну, Гріффітсу неважко буде знайти кого-небудь іншого.'</p> <p>Він пошкодував, що не придумав відмовки серйозніше. Брехня була надто відвертою.</p> <p>'Ні, ти мене, будь ласка, пробач, ніяк не можу! Я обіцяв, і не можу не дотримати слово.</p> <p><u>'Але ти ж мені обіцяв. Адже я важливіше.'</u></p> <p>'Ти даремно наполягаєш.' – сказав він.</p> <p>Вона розізлилась.</p> <p>'А ти так і скажи, що не прийдеш тому, що не хочеш! Не знаю, що ти робив останні дні, але тебе немов підмінили.'</p> <p>Він глянув на годинник.</p> <p><u>'Мабуть, мені час йти.'</u></p>
19.	<p><u>'You won't come because you don't want to. I don't know what you've been doing the last few days, you've been quite different.'</u></p> <p><u>He looked at his watch.</u></p> <p><u>'I'm afraid I'll have to be going,' he said (ОНВ).</u></p>	<p>'Але ти ж мені обіцяв. Адже я важливіше.'</p> <p>'Ти даремно наполягаєш.' – сказав він.</p> <p>Вона розізлилась.</p> <p>'А ти так і скажи, що не прийдеш тому, що не хочеш! Не знаю, що ти робив останні дні, але тебе немов підмінили.'</p> <p>Він глянув на годинник.</p> <p><u>'Мабуть, мені час йти.'</u></p>
20.	<p><u>'You won't come because you don't want to. I don't know what you've been doing the last few days, you've been quite different.'</u></p> <p><u>He looked at his watch.</u></p> <p><u>'I'm afraid I'll have to be going,' he said (ОНВ).</u></p>	<p>'Але ти ж мені обіцяв. Адже я важливіше.'</p> <p>'Ти даремно наполягаєш.' – сказав він.</p> <p>Вона розізлилась.</p> <p>'А ти так і скажи, що не прийдеш тому, що не хочеш! Не знаю, що ти робив останні дні, але тебе немов підмінили.'</p> <p>Він глянув на годинник.</p> <p><u>'Мабуть, мені час йти.'</u></p>

№ п/п	Фрагмент тексту мовою оригіналу	Переклад
21.		
22.	<p><i>'Why d'you want to kiss me?'</i></p> <p><i>He knew he ought to reply: 'Because I love you.' But he could not bring himself to say it.</i></p> <p><i>'Why do you think?' he asked instead (Maugham, ОНВ).</i></p>	<p><i>'Чому Вам хочеться мене поцілувати?'</i></p> <p><i>Він знав, що йому слід відповісти: «Тому, що я вас люблю». Але він не міг цього видавити з себе.</i></p> <p><i>'А як Ви думаєте?'</i> – Запитав він ухильно.</p>
<p>2. Застосування лексико-семантичних трансформацій для збереження мовленнєвої маніпуляції у перекладі текстів англомовного любовного дискурсу</p>		
23.	<p><i>'Do you like me at all?'</i></p> <p><i>'Yes, awfully' (ОНВ).</i></p>	<p><i>'А я Вам хоч трохи подобаюся?'</i></p> <p><i>'Так, страшенно.'</i></p>
24.	<p><i>'How beautifully you make love,' she said.</i></p> <p><i>That was what he thought himself.</i></p> <p><i>'Oh, if I could only say all the things that burn my heart!' he murmured passionately.</i></p> <p><i>It was splendid. It was the most thrilling game he had ever played; and the wonderful thing was that he felt almost all he said. It was only that he exaggerated a little. He was tremendously interested and excited in the effect</i></p>	<p><i>'Виявляється, Ви майстер залицятись до дам,' - сказала вона.</i></p> <p><i>Він і сам так вважав.</i></p> <p><i>'Ах, якби я міг висловити все, що у мене на серці,' – пристрасно прошепотів він.</i></p> <p><i>Все йшло чудово. Це була найбільш захоплююча гра, яку він знав, і принадність її полягала в тому, що він говорив майже щиро. Він тільки трохи перебільшував. Його надзвичайно займало враження, яке його слова чинили на міс Уілкінсон. Їй явно довелося</i></p>

№ п/п	Фрагмент тексту мовою оригіналу	Переклад
25.	<p><i>he could see it had on her. It was obviously with an effort that at last she suggested going in.</i></p> <p><i><u>'Oh, don't go yet,' he cried.</u></i></p> <p><i>'I must,' she muttered. 'I'm frightened.'</i></p>	<p>зробити над собою зусилля, коли вона нарешті запропонувала повернутися додому.</p> <p><u>'Не йдіть,'</u> – почав він просити.</p> <p>'Треба,' – промовила вона. – 'Я боюсь.'</p>
26.	<p><i>He had a sudden intuition what was the right thing to do then.</i></p>	<p>Його раптом осінило: він зрозумів, як йому треба вчинити.</p>
27.	<p><i><u>'I can't go in yet. I shall</u></i></p>	<p><u>'Я не можу йти додому.</u></p>
28.	<p><i><u>stay here and think. My cheeks are burning. I want the night-air. Good-night'</u> (ОНВ).</i></p>	<p><u>Посиджу трохи, прийду в себе. У мене горить обличчя. На добраніч.'</u></p>
29.	<p><i>'I'm quite frightened of you," she said. "You're so sarcastic.'</i></p> <p><i>Then she asked him playfully whether he had not had any love affairs at Heidelberg. Without thinking, he frankly answered that he had not; but she refused to believe him.</i></p> <p><i>'How secretive you are!" she said. "At your age is it likely?'</i></p> <p><i>He blushed and laughed.</i></p> <p><i><u>'You want to know too much,' he said.</u></i></p> <p><i>'Ah, I thought so,' she laughed triumphantly. 'Look at him blushing' (ОНВ).</i></p>	<p>'А Вас треба боятися,' – сказала вона. – 'Ви такий насмішник.'</p> <p>Потім вона жартівливо запитала, чи не було у нього в Гейдельберзі романів. Не замислюючись, він чесно відповів, що не було, але вона не хотіла йому вірити.</p> <p>'Який Ви скритний!' – сказала вона. – 'Хто ж не заводить романів у ваші роки?'</p> <p>Він почервонів і розсміявся.</p> <p><u>'Ви надто допитливі,'</u> - сказав він.</p> <p>'Бачите, я так і думала, – переможно засміялася вона. – 'Дивіться, як Ви почервоніли!'</p>
30.	<p><i>'Twopence for your thoughts,' smiled Miss Wilkinson.</i></p> <p><i><u>'I was thinking about you,'</u></i></p>	<p>‘А все-таки про що Ви задумалися?’ – посміхнулася міс Уілкінсон.</p>

№ п/п	Фрагмент тексту мовою оригіналу	Переклад
31.	<p><i>he answered boldly.</i> <i>That at all events committed him to nothing.</i> <i>'What were you thinking?'</i> <u><i>'Ah, now you want to know too much.'</i></u> <i>'Naughty boy!'" said Miss Wilkinson (ОНВ).</i></p>	<p><u>'Я думав про Вас,'</u> – хоробро відповів він. У всякому разі, ці слова його ні до чого не зобов'язували. 'Що ж Ви про мене думали?' <u>'От і не скажу.'</u> 'Ах, негідник!' – вигукнула міс Уілкінсон.</p>
32. 33.	<p><i>'Flannels suit you,' she said. 'You look very nice this afternoon.'</i> <i>He blushed with delight.</i> <u><i>'I can honestly return the compliment. You look perfectly ravishing.'</i></u> <i>She smiled and gave him a long look with her black eyes (ОНВ).</i></p>	<p>'Вам личить спортивний костюм,' – сказала вона. – 'Ви сьогодні дуже гарно виглядаєте.' Філіп почервонів від задоволення. <u>'Можу також щиро зробити Вам комплімент. Ви виглядаєте просто чарівно.'</u> Вона посміхнулася і довго дивилась на нього своїми темними очима.</p>
34.	<p><i>'Oh, I'm awfully sorry. What have I done? Don't cry.'</i> <i>'Oh, Philip, don't leave me. You don't know what you mean to me. <u>I have such a wretched life, and you've made me so happy'</u> (ОНВ).</i></p>	<p>'Пробач, будь ласка,' - сказав він. – 'Ну що я такого зробив? Не плач.' 'Ах, Філіп, не кидай мене. Ти собі не уявляєш, що ти для мене значиш. <u>У мене так невдало склалося життя, а ти приніс мені стільки радості.'</u></p>

№ п/п	Фрагмент тексту мовою оригіналу	Переклад
35. 36.	<p><i>'I wonder if we shall ever meet again,' she said.</i></p> <p><i>'I don't know why not.'</i></p> <p><i>'Oh, don't speak in that practical way. I never knew anyone so unsentimental'</i> (ОНВ).</p>	<p>'Зустрінемося ми з вами коли-небудь ще, чи ні?' – Додала вона.</p> <p>'А чому б нам не зустрітися?'</p> <p><u>'Ах, не говоріть про це так прозаїчно. Ніколи ще не бачила більш байдужої людини.'</u></p>
37. 38. 39.	<p><i>'He was a charming man,' she murmured.</i></p> <p><i>"Do tell me all about him," he said excitedly.</i></p> <p><i>'There's nothing to tell,' she said truthfully, but in such a manner as to convey that three volumes would scarcely have contained the lurid facts. 'You mustn't be curious'</i> (ОНВ).</p>	<p><u>'Ах, який це був чарівний чоловік,'</u> – прошепотіла вона.</p> <p>'Розкажіть мені про нього,' – попросив Філіп.</p> <p><u>'Мені нічого розповідати,'</u> – зізналася вона щиросердно, але сказала це таким тоном, наче їй не вистачило б і трьох томів, щоб повідати всі трагічні подробиці. – <u>'Багато будете знати, скоро постарієте.'</u></p>
40. 41.	<p><i>'Oh, I like you all right,' she would answer.</i></p> <p><i>'Is that all? I love you with all my heart.'</i></p> <p><i>'I'm not that sort, I'm not one to say much.'</i></p> <p><i>'If you knew how happy just one word would make me!'</i> (ОНВ).</p>	<p>'Так-так, ти мені подобаєшся,' - відповідала вона.</p> <p><u>'І це все? А я люблю тебе більше життя...'</u></p> <p>'Ну, я не така, щоб про це базікати.'</p> <p><u>'Якби ти знала, яким би я був щасливим від одного твого слова!'</u></p>

№ п/п	Фрагмент тексту мовою оригіналу	Переклад
42.	<i>'But that's just beastly.'</i> <i>'What of it?'</i>	'Знаєш, це просто огидно!' <u>'Ну то й що?'</u>
43.	<i>I thought you were a gentleman in every sense of the word.'</i>	'А я-то думала, що ти джентльмен в повному розумінні цього слова!'
	<i>'You were mistaken.'</i> <i>His reply entertained him, and he laughed as he said it.</i>	<u>'От і помилилася!'</u> – Засміявся він.
	<i>'For God's sake don't laugh," she cried. "I can't come away with you, Philip. I'm awfully sorry. I know I haven't behaved well to you, but one can't force themselves.'</i>	Ця відповідь здалася йому самому комічною.
44.	<i>'Have you forgotten that when you were in trouble I did everything for you? I planked out the money to keep you till your baby was born, I paid for your doctor and everything, I paid for you to go to Brighton, and I'm paying for the keep of your baby, I'm paying for your clothes, I'm paying for every stitch you've got on now.'</i>	'Та не смійся ти Христа ради!' – Вигукнула вона. – 'Я не можу з тобою поїхати, розумієш? Ти мене пробач. Я сама знаю, що погано з тобою обійшлася, але серцю не накажеш.'
45.	<i>'If you was a gentleman you wouldn't throw what you've done for me in my face.'</i>	<u>'Ти забула, що, коли з тобою трапилося лихо, я зробив для тебе все? Вкладав гроші, щоб утримувати тебе, поки не народиться дитина, платив за лікаря, відправив тебе в Брайтон, та й зараз плачу за догляд твоєї дитини і за твої сукні. Все, що на тобі надіто, до останньої нитки, - куплено на мої гроші.'</u>
46.	<i>'Oh, for goodness' sake, shut up. What d'you suppose I care if I'm a gentleman or not? If I were a gentleman I shouldn't waste my time with a vulgar slut like you. I don't care a damn if you like me or not. I'm sick of being made a blasted fool of.'</i>	'Якби ти був справжнім джентльменом, ти б не хвалився тим, що для мене зробив.'
47.	<i>'Zamovkni zaradi Boga! Nevzhe ti dumasj, jho meni xocetsja buti dzentljmenom? Jakbi ja був джентльменом, я не став би плутатися з такою поганню. I meni napljovati, podobajusa ja tobi чи ні. Meni ostogidlo, jho мене vodjaty za nis. Znajшла дурня!'</i>	<u>'Замовкни заради Бога! Невже ти думаєш, що мені хочеться бути джентльменом? Якби я був джентльменом, я не став би плутатися з такою поганню. I мені наплювати, подобаюся я тобі чи ні. Мені остогидло, що мене водять за ніс. Знайшла дурня!'</u>
48.		
49.		

№ п/п	Фрагмент тексту мовою оригіналу	Переклад
50.	<p><u>You're jolly well coming to Paris with me on Saturday or you can take the consequences.'</u></p> <p><i>Her cheeks were red with anger, and when she answered her voice had the hard commonness which she concealed generally by a genteel enunciation.</i></p>	<p><u>Поїдеш зі мною в суботу в Париж як миленька, не те нарікай на себе!</u></p> <p>Щоки її палали від злості, і, коли вона заговорила, в її промові була та престонародна грубість, яку вона зазвичай ховала під «великосвітською» манерою розмови.</p>
51.	<p><u>'I never liked you, not from the beginning, but you forced yourself on me, I always hated it when you kissed me. I wouldn't let you touch me now not if I was starving'</u> (OHB).</p>	<p><u>'Мене завжди від тебе воротило, з першого дня! Сам мені нав'язався. А як мені гидко, коли ти мене цілуєш! Та я не дозволю тобі і пальцем до мене доторкнутися, краще з голоду подохну!'</u></p>
52.	<p><i>'Do you know, I believe we've never discussed your sex life before? Fascinating! What's she like?'</i></p> <p><u>'Fair, fat, forty and flatulent.'</u></p>	<p><i>'А знаєш, здається, ми ще ніколи не обговорювали твоє інтимне життя. Як дивно! А яка вона, твоя коханка?'</i></p>
53.	<p><i>She stopped dead. 'Oh, you're kidding me,' she said slowly. 'I can't see you with a woman like that.'</i></p> <p><u>'Why not?'</u></p>	<p><u>'Русява сорокарічна ропуха з хворим шлунком.'</u></p> <p><i>Джастина аж заціпеніла.</i></p>
54.	<p><i>'You've got too much taste.'</i></p> <p><u>'Chacun a son gout, my dear.'</u></p>	<p><i>'Не дуркуй, цього не може бути,' — повільно промовила вона. — 'Я не можу уявити тебе з такою жінкою.'</i></p>
55.	<p><u>I'm nothing much to look at, myself – why should you assume I could charm a young and beautiful woman into being my mistress?'</u></p>	<p><u>'Чом би й ні?'</u></p> <p><u>'У тебе надто гарний смак.'</u></p> <p><u>'У кожного свій смак, моя люба. Я й сам зовні аж ніяк не Аполлон, то чому ж ти гадаєш, що я здатен зачарувати молоду й красиву жінку, аби вона стала моєю коханкою?'</u></p>
56.	<p><i>'Because you could!' she said indignantly. 'Oh, of course you could!'</i></p> <p><u>'My money, you mean?'</u></p> <p><u>'Not, not your money! You're</u></p>	

№ п/п	Фрагмент тексту мовою оригіналу	Переклад
57.	<p><i>teasing me, you always do! Rainer Moerling Hartheim, you're very well aware how attractive you are, otherwise you wouldn't wear gold medallions and netting shirts. Looks aren't everything — if they were, I'd still be wondering.'</i></p> <p><u>'Your concern for me is touching, Herzchen.'</u></p>	<p><i>'Бо ти це можеш!' — обурено кинула Джастина. — 'Ще й як можеш!'</i></p> <p><u>'Ти про мої гроші, еге ж?'</u></p> <p><i>'Та які там гроші! Ти дразниш мене, як і завжди. Райнере Мерлінг Гартгайм, ви чудово усвідомлюєте, наскільки привабливим ви є, інакше б не носили отих золотих медальйонів та сорочок-сіточок. Зовнішній вигляд — це ще не все, а якби це було так, мені й досі було б дивно.'</i></p>
58.	<p><i>stood looking at him uncertainly. 'You're not serious, are you?'</i></p>	<p><u>'Твоя турбота про мене така зворушлива, Herzchen.'</u></p>
59.	<p><u>'Do you think I am?'</u> (ТТВ)</p>	<p><i>'Чому коли я з тобою, у мене виникає таке відчуття, що я постійно біжу, наздоганяючи тебе, але жодного разу мені це не вдавалося?'</i></p> <p><i>Вибух її роздратування вибух; Джастина вклякла, з сумнівом дивлячись на Райнера.</i></p>
60.	<p><i>'Don't go getting any ideas about kicking it out to make room for yourself, Rain, because I'm warning you, I am not taking you on in that capacity.'</i></p> <p><u>'I don't want you in that capacity anymore.'</u></p> <p><i>The promptness of his answer</i></p>	<p><i>'Навіть не тиш себе думкою, що тобі у моєму ліжку знайдеться місце, Рейне, і я попереджаю тебе, що в такій іпостасі ти мені не потрібен.'</i></p> <p><u>'А ти мені теж у такій іпостасі не потрібна.'</u> Швидкість і легкість його відповіді</p>

№ п/п	Фрагмент тексту мовою оригіналу	Переклад
61. 62.	<p><i>irritated her, but she adopted a relieved air and said, 'Honestly?' <u>'If I did, do you think I could have borne to keep away from you so long? You were a passing fancy in that way, but I still think of you as a dear friend, and miss you as a dear friend.'</u></i></p> <p><i>'Oh, Rain, so do I!' 'That's good. Am I admitted as a friend, then?' 'Of course' (ТТВ).</i></p>	<p><i>роздратувала, але вона вдала, що у неї відлягло від серця і спитала: 'Чесно?'</i></p> <p><i>'Якби це було не так, то хіба ж я зміг би прожити без тебе так довго? У тому сенсі ти була моєю тимчасовою примхою, але я й досі вважаю тебе своїм добрим другом і саме як за добрим другом скучаю за тобою.'</i></p> <p><i>'Ой, Рейне, і я теж!' 'От і добре. То я отримую допуск як друг.' 'Звісно' (ТЩСУТ).</i></p>
63. 64. 65. 66.	<p><i><u>'I wonder if you'll marry me, Sally.'</u></i></p> <p><i>She did not move and there was no flicker of emotion on her face, but she did not look at him when she answered.</i></p> <p><i>'If you like.' 'Don't you want to?'</i></p> <p><i>'Oh, of course I'd like to <u>have a house of my own, and it's about time I was settling down.'</u></i></p> <p><i>He smiled a little. He knew her pretty well by now, and her manner did not surprise him.</i></p> <p><i>'But don't you want to marry ME?' <u>'There's no one else I would marry.'</u></i></p> <p><i>'Then that settles it.' 'Mother and Dad will be surprised, won't they?'</i></p>	<p><i>'Ну, скажи, ти вийдеш за мене <u>заміж?'</u></i></p> <p><i>Вона не ворухнулася, і на обличчі її не відбилося ні тіні хвилювання; але очі її були опущені, коли вона відповіла.</i></p> <p><i>'Якщо хочеш.' 'А ти хочеш?'</i></p> <p><i>'Ну, звичайно, мені пора мати <u>свій будинок, свою сім'ю.'</u></i></p> <p><i>Він дотримав посмішку. Тепер він її вже знав, і відповідь анітрохи його не здивував.</i></p> <p><i>'Але вийти заміж ти хочеш за мене?'</i></p> <p><i>'А я і не вийду ні за кого <u>іншого.'</u></i></p> <p><i>'Ну, тоді все в порядку.' 'Мама і тато навіть не повірять, правда?' 'Я страшенно щасливий.'</i></p>

№ п/п	Фрагмент тексту мовою оригіналу	Переклад
	<p><i>'I'm so happy.'</i> <i>'I want my lunch,' she said.</i> <i>'Dear!' (ОНВ)</i></p>	<p><i>'А я дуже зголодніла.'</i> <i>'Мила ...'</i></p>
67.	<p><i>'... <u>Miss Eyre, I repeat it, you can leave me. How often am I to say the same thing? Why do you remain pertinaciously perched on my knee, when I have given you notice to quit?</u></i> <i>'Because I am comfortable there' (JE).</i></p>	<p><i>'Можете йти собі від мене, міс Ейр. Скільки разів я маю казати одне й те саме? Чому ви вперто сидите на моїх колінах, як на сідалі, коли я давно велів вам злазити?'</i> <i>'Бо мені тут добре' (ДЕ).</i></p>
<p>3. Застосування лексико-граматичних трансформацій для збереження мовленнєвої маніпуляції у перекладі текстів англomовного любовного дискурсу</p>		
68. 69.	<p><i>'You're not going?' he said.</i> <i>'Why shouldn't I? He's a very nice gentlemanly fellow.'</i> <i>'I'll take you anywhere you like.'</i> <i>'But that isn't the same thing. I can't always go about with you. Besides he's asked me to fix my own day, and I'll just go one evening when I'm not going out with you. It won't make any difference to you.'</i> <i>'If you had any sense of decency, if you had any gratitude, you wouldn't dream of going.'</i> <i>'I don't know what you mean by gratitude. if you're referring to the things you've</i></p>	<p><i>'Ти, сподіваюся, не підеш?' – сказав він.</i> <i>'А чому б і ні? Він дуже приємний, вихований пан.'</i> <i>'<u>Я можу піти з тобою, куди ти захочеш.</u>'</i> <i>'Але це зовсім не одне і те ж. Не можу я завжди бути тільки з тобою. Крім того, він запропонував мені самій призначити день. Я піду з ним в один з тих вечорів, коли ми з тобою не зустрічаємося, так що ти нічого не втрачаєш.'</i> <i>'<u>Якби ти мала хоч якесь уявлення про порядність і не була б такою невдячною, тобі б і в голову не прийшло з ним піти.</u>'</i></p>

№ п/п	Фрагмент тексту мовою оригіналу	Переклад
	<p><i>given me you can have them back. I don't want them' (ОНВ).</i></p>	
70.	<p><i>'Good afternoon, Meghann.'</i> <i>'Good afternoon,' said she, looking straight between the chestnut mare's ears.</i> <i>'There's a woolshed ball at Braich y Pwll next Saturday night. Will you come with me?'</i> <i>'Thank you for asking me, but I can't dance. There wouldn't be any point.'</i> <i>'I'll teach you how to dance in two flicks of a dead lamb's tail, so that's no obstacle. Since I'll taking the squatter's sister, do you think Bob might let me borrow the old Rolls, if not the new one?'</i></p>	<p><i>'Доброго дня, Меган.'</i> <i>'Доброго дня,' — відповіла вона, вступившись у точку поміж вух своєї рудої кобили.</i> <i>'Наступної суботи в Брейк-і-Пулі будуть сільські танцюльки. Ви поїдете зі мною?'</i> <i>'Дякую, що запросили, але я не вмю танцювати. Тому мені немає сенсу їхати.'</i> <i>'Не встигне на горі двічі свиснути рак, як я навчу Вас танцювати — це не проблема. Оскільки я запрошую не когонебудь, а сестру багатого тваринника, то чи не зможе Боб позичити мені старий «ролс-ройс», а краще — новий?'</i></p>
71.	<p><i>'I said I wouldn't go!'" she said, teeth clenched.</i></p>	<p><i>'Я ж сказала, що не поїду,' — процідила Мегі крізь стиснуті зуби.</i></p>
72.	<p><i>'You said you couldn't dance, I said I'd teach you. You never said you wouldn't go with me</i></p>	<p><i>'Ви сказали, що не вмієте</i></p>

№ п/п	Фрагмент тексту мовою оригіналу	Переклад
73.	<u>if you could dance, so I assumed it was the dancing you objected to, not me. Are you going to back out?'</u>	<u>танцювати, а я сказав, що навчу вас. Ви не говорили, що не поїдете зі мною, якби вміли танцювати,</u>
74.	<u>Exasperated, she glared at him fiercely, but he only laughed at her.</u>	<u>тому я подумав, що основна перешкода — це танці, а не я. Відмовляєтеся від власних слів?'</u>
75.	<u>'You're spoiled rotten, young Meghann; it's time you didn't get all your own way.'</u>	Розгнівана Мегі вирячилася на нього, але Люк тільки розсміявся.
76.	'I'm not spoiled!'	'Ви балувана й примхлива,
77.	'Go on, tell me another! The	панно Меган! Вже час навчитися,
78.	<u>only girl, all those brothers to run</u>	<u>що не все в житті буває так, як</u>
79.	<u>round after you, all this land and</u>	вам заманеться.'
80.	<u>money, a posh house, servants? I</u>	'Я не балувана!'
81.	<u>know the Catholic Church owns it,</u>	'Ага, комусь іншому
82.	<u>but the Clearys aren't short of a</u>	розкажіть! Єдина дівчина в родині,
83.	<u>penny either'</u> (ТТВ).	<u>брати пурхають над вами, вся ця</u>
84.		<u>земля, гроші, шикарний будинок,</u>
85.		<u>слуги... Знаю, все це належить</u>
86.		<u>Католицькій церкві, але й Клірі не</u>
87.		<u>бідують, мають свою копійчину'</u>
88.		(ТЩСУТ).
89.		
90.		
91.		
92.		
93.		
94.		
95.		
96.		
97.		
98.		
99.		
100.		
101.		
102.		
103.		
104.		
105.		
106.		
107.		
108.		
109.		
110.		

№ п/п	Фрагмент тексту мовою оригіналу	Переклад
84.	<p><i>"Like that heverywhere." A silence. He looked her in the eyes. "I ain't so bad?"</i></p> <p><i>I never said 'ee wuz.</i></p> <p><i>Silence. He worked all the way round the rim of his bowler.</i></p>	<p>Сем крутив у руках свій казанок.</p> <p><u>'То воно й скрізь так.'</u></p> <p>Мовчання. Він заглянув їй в очі:</p>
85.	<p><i>I know lots o' girls. AH sorts. None like you.'</i></p>	<p><u>'Ну, а я Вам чим не подобаюсь?'</u></p>
86.	<p><i>'Taren't so awful hard to find.'</i></p> <p><i>'I never 'ave. Before.'</i> There was another silence. She would not look at him, but at the edge of her apron.</p>	<p>'Я не кажу, що не подобається.'</p> <p>Мовчання. Він все ще м'яв у руках казанок.</p>
87.	<p><i>'Ow about London then? Fancy seein' London?'</i></p>	<p><u>'Я багато дівчат знаю. Всяких. А як ви ще не бачив.'</u></p> <p>'Захочете, так знайдете.'</p>
88.	<p><i>She grinned then, and nodded—very vehemently.</i></p> <p><i>'Expec' you will. When they're a-married orf hupstairs. I'll show yer round.'</i></p>	<p><u>'Жодного разу не знаходив. Раніше.'</u></p> <p>Знову мовчання. Вона наполегливо дивилася не на нього, а на поділ свого фартуха.</p>
89.	<p><i>'Would 'ee?'"</i></p> <p><i>He winked then, and she clapped her hand over her mouth. Her eyes brimmed at him over her pink cheeks.</i></p>	<p><u>'Ну а Лондон подивитися бажаєте?'</u></p> <p>Тут вона посміхнулася і закивала – дуже енергійно.</p>
90.	<p><i>'All they fashional Lunnon girls, 'ee woulden want to go walkin' out with me.'</i></p>	<p><u>'Отож. Коли вони там нагорі одружаться, я Вам все покажу.'</u></p>
91.	<p><i>'If you 'ad the clothes, you'd do. You'd do very nice.'</i></p>	<p>'Справді?'</p> <p>Тут він їй підморгнув, а вона затиснула рот рукою. Над рожевими щічками блиснули блакитні очі.</p>
92.	<p><i>'Doan believe 'ee.'</i></p> <p><i>'Cross my 'eart.'</i></p>	<p>'У Лондоні усюди модні дівичі. Ви зі мною і пройтися не захочете.'</p>
93.	<p><i>Their eyes met and held for a long moment. He bowed elaborately and swept his hat to cover his left breast.</i></p>	<p><u>'Якщо Вас як слід одягнути – будете як лялечка.'</u></p> <p>'Та не брешіть!'</p>

№ п/п	Фрагмент тексту мовою оригіналу	Переклад
	<p><i>'A demang, madymosseile.'</i> <i>'What's that then?'</i> <i>'It's French for Coombe Street, tomorrow mornin'— where yours truly will be waitin'</i> (TFLW).</p>	<p><u>'Провалитися мені на цьому місці, якщо брешу!'</u> Вони обмінялися довгим поглядом. Сем картинно вклонився і притиснув капелюх до лівій стороні грудей. <u>'А demang, мамзель.'</u> 'Що?' <u>'Це означає – завтра на Кумі-стріт. По-французькому. Де Ваш покірний слуга буде чекати.'</u></p>
<p>94. 95. 96. 97. 98. 99.</p>	<p><i>'I can't bear to think of that,' she said. 'It breaks my heart. And then perhaps we shall never see one another again.'</i> <i>'If you cared for me at all, you wouldn't be so unkind to me,' he whispered.</i> <i>'Oh, why can't you be content to let it go on as it is? Men are always the same. They're never satisfied.'</i> <i>And when he pressed her, she said:</i> <i>'But don't you see it's impossible. How can we here?'</i> <i>He proposed all sorts of schemes, but she would not have anything to do with them.</i> <i>'I daren't take the risk. It would be too dreadful if your aunt found out'</i> (ОНВ).</p>	<p><u>'Я й подумати про це боюся,'</u> – сказала вона. – <u>'У мене просто серце розривається. А раптом ми більше ніколи не побачимось?'</u> 'Якби Ви мене хоч крапельку любили, Ви були б добрішою,' – шепнув він. 'Ах, що тобі ще потрібно? <u>Всі чоловіки однакові. Їм завжди мало.'</u> А коли він ставав вимогливим, вона говорила йому: 'Хіба ти не бачиш, що це неможливо? Тут це абсолютно немислимо.' У нього народжувалися різні плани, але вона їх відкидала один за іншим. 'Я боюсь. <u>Який буде жах, якщо тітка дізнається.'</u></p>

№ п/п	Фрагмент тексту мовою оригіналу	Переклад
100. 101. 102. 103.	<p><i>'You will write to me, won't you? Write to me every day. I want to know everything you're doing. You must keep nothing from me.'</i></p> <p><i>'I shall be awfully busy' he answered. 'I'll write as often as I can'</i> (ОНВ).</p>	<p><i>'Ти будеш мені писати, правда?' – питала вона. – 'Пиши щодня. Я хочу знати все, що ти робиш. Ти нічого не смієш від мене приховувати.'</i></p> <p><i>'Я буду страшенно зайнятий,' – відповідав він. – 'Але постараюся писати якомога частіше.'</i></p>
104. 105. 106. 107. 108.	<p><i>'This St. John, then, is your cousin?' 'Yes.'</i></p> <p><i>'You have spoken of him often: do you like him?'</i></p> <p><i>'He was a very good man, sir; I could not help liking him.'</i></p> <p><i>'A good man. Does that mean a respectable well-conducted man of fifty? Or what does it mean?'</i></p> <p><i>'St John was only twenty-nine, sir.'</i></p> <p><i>'Jeune encore,' as the French say. Is he a person of low stature, phlegmatic, and plain? A person whose goodness consists rather in his guiltlessness of vice, than in his prowess in virtue.'</i></p> <p><i>'He is untiringly active. Great and exalted deeds are what he lives to perform.'</i></p> <p><i>'But his brain? That is probably rather soft? He means well: but you shrug your shoulders to hear him talk?'</i></p> <p><i>'He talks little, sir: what he</i></p>	<p><i>'То цей Сент Джон твій двоюрідний брат?'</i></p> <p><i>'Так.'</i></p> <p><i>'Ти надто часто згадувала про нього; він тобі подобається?'</i></p> <p><i>'Він дуже добра людина, сер, і не міг мені не подобатись.'</i></p> <p><i>'Добра людина, кажеш? Тобто поважний, чемний чоловік років п'ятдесяти? Еге?'</i></p> <p><i>'Сент Джонови тільки двадцять дев'ять років, сер.'</i></p> <p><i>'Jeune encore, як кажуть французи. Мабуть, низенького зросту, флегматичний і негарний? Людина, чия добрість виявляється не в діяльній доброчинності, а в тому, що вона не робить нікому зла?'</i></p> <p><i>'Він невтомний і завзятий. Єдина мета його життя — доброчинні і благородні вчинки.'</i></p> <p><i>'А який у нього розум? Мабуть, таки досить млявий? Наміри в нього наче й добрі, та як</i></p>

№ п/п	Фрагмент тексту мовою оригіналу	Переклад
109.	<i>does say is ever to the point. His brain is first-rate, I should think not impressible, but vigorous'.</i>	<u>послухаєш, що він плете, то тільки плечима знизуєш, правда?'</u>
	<i>'Is he an able man, then?'</i>	'Він говорить мало, сер, але завжди до речі. І розум у нього
110.	<i>'Truly able.'</i>	неабиякий, може, й не гнучкий, але
	<i>'A thoroughly educated man?'</i>	владний.'
	<i>'St. John is an accomplished</i>	<u>'То він здібний чоловік?'</u>
111.	<i>and profound scholar.'</i>	<u>'Незвичайно здібний.'</u>
	<i>'His manners, I think, you said</i>	<u>'І освічений?'</u>
	<i>are not to your taste – priggish and</i>	'Сент Джон — людина з
	<i>parsonic?'</i>	широкою й ґрунтовною освітою.'
	<i>'I never mentioned his</i>	<u>'Ти, здається, сказала, що</u>
	<i>manners; but, unless I had a very</i>	<u>його манери були тобі не до</u>
	<i>bad taste, they must suit it; they are</i>	<u>вподоби, — він самовдоволеній,</u>
112.	<i>polished, calm, and gentlemanlike.'</i>	<u>обмежений святенник?'</u>
	<i>'His appearance, – I forget</i>	'Я ніколи не згадувала про
	<i>what description you gave of his</i>	його манери, але якщо в мене не
	<i>appearance; – a sort of raw curate,</i>	зовсім поганий смак, то вони йому
	<i>half strangled with his white</i>	пасують якнайкраще: він вишукано
	<i>neckcloth, and stilted up on his</i>	чемний, врівноважений —
	<i>thick-soled high-lows, eh?'</i>	справжній джентльмен.'
	<i>'St. John dresses well. He is a</i>	<u>'На вигляд — не пам'ятаю</u>
113.	<i>handsome man: tall, fair, with blue</i>	<u>вже, як ти описувала його, — це</u>
	<i>eyes, and a Grecian profile.'</i>	<u>такий собі неотесаний сільський</u>
	<i>(Aside.) 'Damn him!' – (To</i>	<u>священик, що душиться в білому</u>
	<i>me.) 'Did you like him, Jane?'</i>	<u>комірці, дигає, мов на дигах, у</u>
	<i>'Yes, Mr. Rochester, I liked</i>	<u>черевиках з товстеними</u>
114.	<i>him: but you asked me that before'.</i>	<u>підшвами?'</u>
	<i>'Perhaps you would rather not</i>	'Сент Джон добре
	<i>sit any longer on my knee, Miss</i>	вдягається. Він гарний чоловік,
	<i>Eyre?'</i> was the next somewhat	високий, білявий, з блакитними
	<i>unexpected observation.</i>	очима й грецьким профілем.'
115.	<i>'Why not, Mr. Rochester?'</i>	(Набік). 'Чорти б його
	<i>'The picture you have just</i>	взяли!' (До мене). 'Він, видно, тобі
	<i>drawn is suggestive of a rather too</i>	<u>подобався, Джейн?'</u>
	<i>overwhelming contrast. Your words</i>	<u>'Може, ви вже злізете з моїх</u>

№ п/п	Фрагмент тексту мовою оригіналу	Переклад
116.	<p><i>have delineated very prettily a graceful Apollo: he is present to your imagination, – tall, fair, blue-eyed, and with a Grecian profile. Your eyes dwell on a Vulcan, – a real blacksmith, brown, broad-shouldered: and blind and lame into the bargain.'</i></p> <p><i>'I never thought of it, before; but you certainly are rather like Vulcan, sir'</i></p> <p><i>'He asked me to marry him.'</i></p> <p><i>'That is a fiction – an impudent invention to vex me.'</i></p>	<p><i>колін, міс Ейр?' — було його наступне, досить несподіване запитання.</i></p> <p><i>'Чому це, містере Рочестер?'</i></p> <p><i>'Портрет, що ви його змалювали, — надто велика протилежність мені. Ви помистецькому виписали чарівного Аполлона — він так і стоїть у вашій уяві, високий, гарний, білявий, блакитноокий, з грецьким профілем. А ваші очі звернені на Вулкана — неотесаного коваля, смаглявого, широкоплечого, а на додачу сліпого й каліку.'</i></p>
117.	<p><i>'I beg your pardon, it is the literal truth: he asked me more than once, and was as stiff about urging his point as ever you could be.'</i></p> <p><i>'No, Jane, you are not comfortable there, because your heart is not with me: it is with this cousin – this St. John. Oh, till this moment, I thought my little Jane was all mine! I had a belief she loved me even when she left me: that was an atom of sweet in much bitter. Long as we have been parted, hot tears as I have wept over our separation, I never thought that while I was mourning her, she was loving another! But it is useless grieving. Jane, leave me: go and marry Rivers.'</i></p>	<p><i>'Досі я ніколи такого не думала, але ви таки дуже подібні до Вулкана, сер.'</i></p> <p><i>'Так, він просив мене вийти за нього заміж.'</i></p> <p><i>'Це вигадка, безсоромна вигадка, щоб мене розсердити.'</i></p> <p><i>'Вибачайте, однак це щира правда: він просив мене про це не раз. І з не меншою наполегливістю, ніж Ви.'</i></p>
118.	<p><i>'Shake me off, then, sir, – push me away, for I'll not leave you of my own accord.'</i></p>	<p><i>'Ні, Джейн, не добре. Ваше серце не зі мною, воно десь з вашим кузеном, з отим Сент Джоном. А я до цієї хвили думав, що маленька Джейн моя! Я вірив, що вона любить мене, навіть покинувши. Це була крапелька меду в морі гіркоти. Відколи ми розлучились, я проливав гарячі сльози за вами, але</i></p>

№ п/п	Фрагмент тексту мовою оригіналу	Переклад
119.	<i>'... <u>I forget that you have formed a new tie. But I am not a fool – go.</u></i>	<i><u>ніколи не сподівався, що та, за якою я тужу, покохає іншого. Та горювати марна справа. Лишіть</u></i>
120.	<i>'Where must I go, sir?' '<u>Your own way – with the husband you have chosen.</u>' 'Who is that?' '<u>You know – this St. John Rivers</u>' (JE).</i>	<i><u>уже мене, Джейн, їдьте собі та виходьте заміж за Ріверса.</u>' 'Тоді скиньте мене з колін, відитовхніть, бо я вас самохіть не лишу.' '... <u>Я забуваю, що ви вже зв'язані з іншим. Але ж не треба себе дурити... Ідіть собі...</u>' 'Куди ж мені йти, сер?' '<u>Власною дорогою з чоловіком, якого ви собі обрали.</u>' 'Себто з ким?' '<u>Самі знаєте: з тим Сент Джоном Ріверсом</u>' (ДЕ).</i>